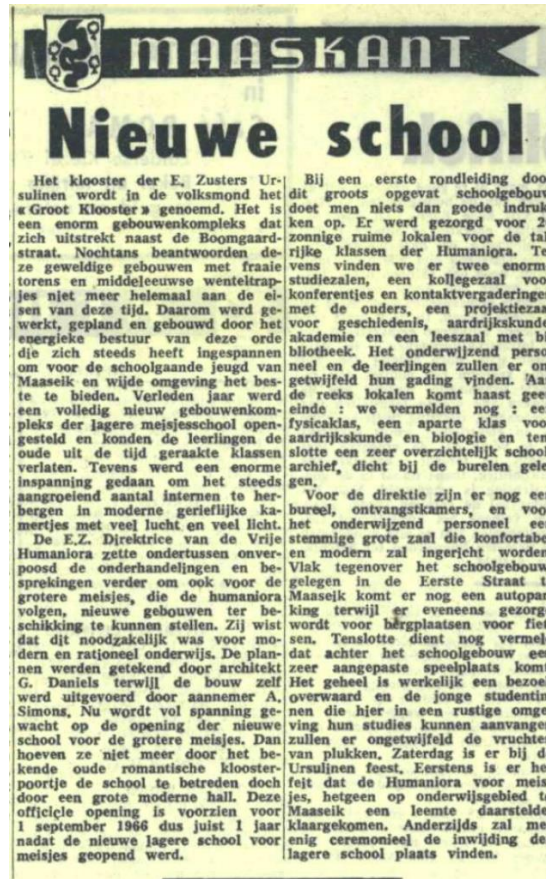

Archeologienota

Maaseik, Boomgaardstraat 24

(kad.nr. E811n, partim)

Archeologienota
2017L222

HAAST

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Rik van de Konijnenburg
Grauwe Torenwal 6/00/1
B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018
e-mail: rik@konijnenburg.com

Haast-rapport 2017-73/ wettelijk depot: D/2017/12654/73
verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., (2017), Maaseik, Boomgaardstraat 24 - kad.nr. E811n, HAAST-rapport 2017-73, Bree, D/2017/12654/73

© 2017 HAAST bvba, *Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree*

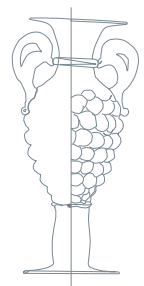
Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2017/12654/73

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

COVERFOTO: Uittreksel uit Het Belang van Limburg van 25 juni 1966, pagina 8.

Inhoud

1. Verslag van de resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

1.1.2 Archeologische voorkennis

1.1.3 Onderzoeksopdracht

1.1.4 Werkwijze

1.2 Assessment rapport

1.2.1 De landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied

1.2.2 Historische situering

1.2.3 Archeologische situering

1.2.4 Synthese

1.2.5 Samenvatting gespecialiseerd publiek

1.2.6 Samenvatting niet-gespecialiseerd publiek

Bibliografie

Figurenlijst

Bijlagen

1. Verslag van de resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Projectcode		2017L222
Actoren		Rik van de Konijnenburg OE/ERK/Archeoloog/2015/00041 VASO CONSTRUCTIONS bvba
Locatie	Provincie	Limburg
	Gemeente	Maaseik
	Deelgemeente	Maaseik
	Site	Boomgaardstraat 24
Kadastrale gegevens		Maaseik afd. 1 Sie E perceel 811n (partim)
Oppervlakte onderzoeksgebied		opp kadastraal perceel 1558 m ²
Kadastraal percelenplan		Zie fig. 2
Topografische kaart		Zie fig. 3
Begindatum onderzoek		28/12/2017
Einddatum onderzoek		30/12/2017
Relevante termen thesauri OE		bureauonderzoek

Bounding Box:

Nr	X	Y
1	249421.261	199215.974
2	249414.081	199174.327
3	249442.441	199169.562
4	249447.939	199210.898

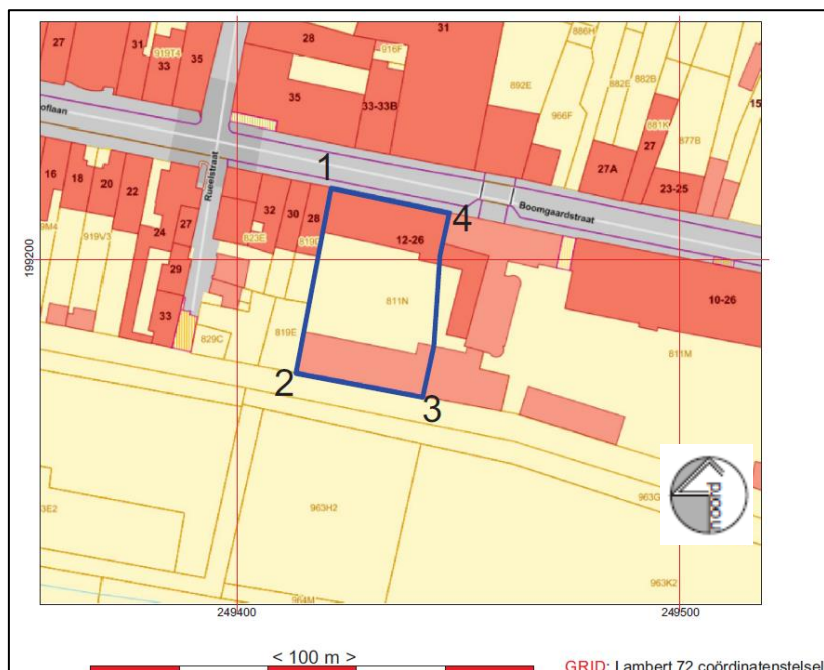

Fig. 1: Bounding Box

Kadastrale gegevens: Kadastrale ligging van het projectgebied: Maaseik afd. 1, Sie E811n (partim). De oppervlakte van perceel E811n bedraagt 1558 m². Hiervan wordt maximaal 1177 m² ingenomen aan oppervlakte door het project "De Vesten"; bouw van appartementen. De rest van het perceel blijft onaangeroerd.

Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 01/01/2017 © cadgis viewer

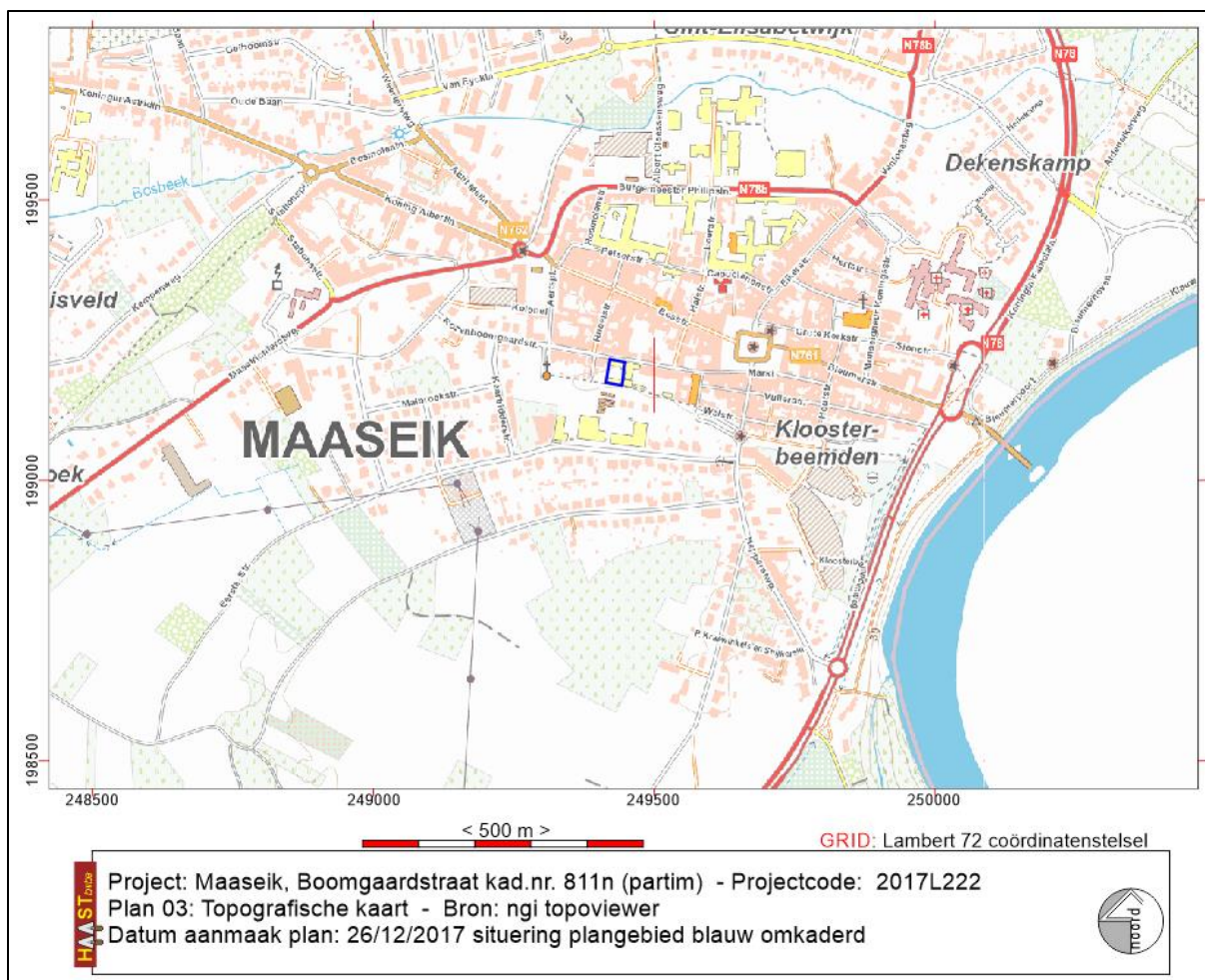

Fig. 3: Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart 1/10.000. © NGI & cartoweb

Fig. 4: Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto 2013-2015. © Geopunt.be

1.1.2 Archeologische Voorkennis

Het terrein bevindt zich tegen de stadswal van de middeleeuwse stad Maaseik; tussen de Walstraat en de Boomgaardstraat. Op diverse plaatsen werden al archeologische onderzoeken uitgevoerd onder meer in het Minderbroedersklooster¹. Zover bekend bij de archeologische dienst Maaseik zijn er nog geen onderzoeken gebeurd binnen het projectgebied.

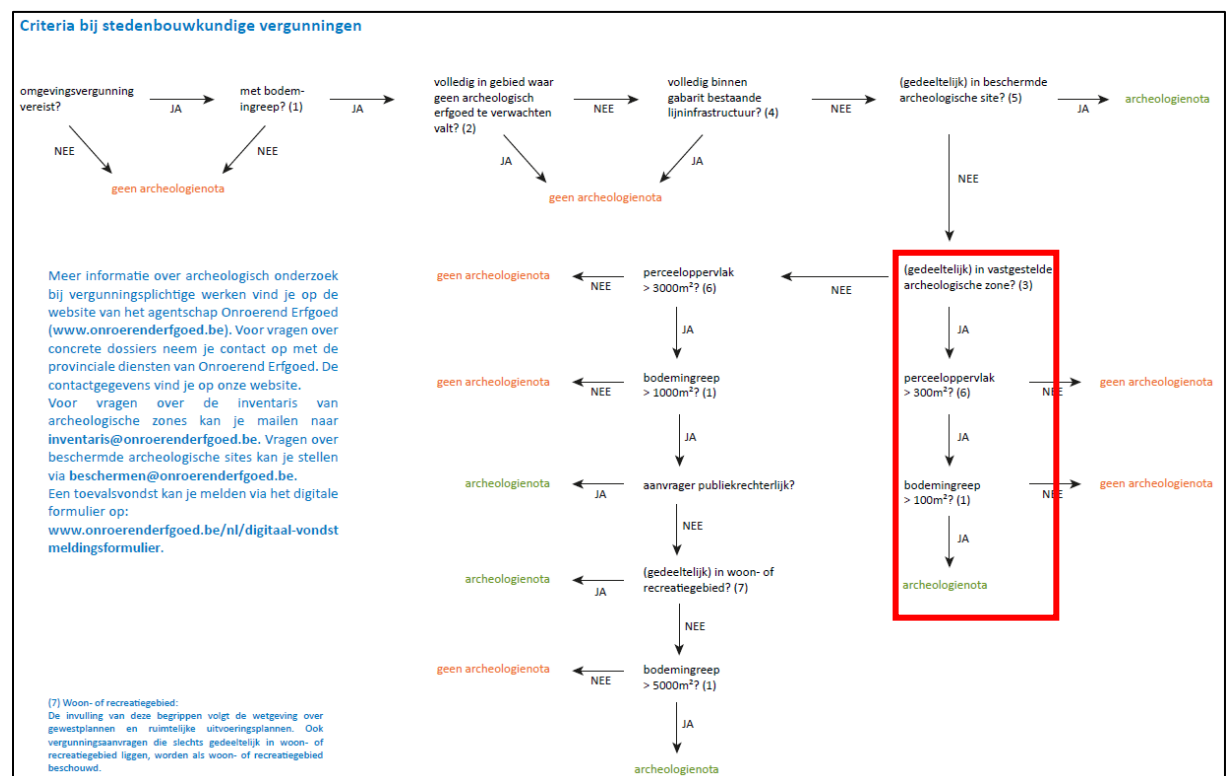
1.1.3 Onderzoeksoopdracht

Randvoorwaarden

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag (omgevingsvergunning).

De wetgeving met betrekking tot archeologie omvat enerzijds het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en anderzijds het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 die voor archeologie in werking traden op 1 juni 2016.

Overwegende dat de percelen waarop de vergunning betrekking heeft geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in een archeologische zone (historische kern), opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones², dan dient een bekrachtigde archeologienota te worden toegevoegd bij de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning.

¹ VYNCKIER, G., 2015, Registratie van toevalsvondsten in het voormalige minderbroedersklooster in de Boomgaardstraat 12 (Maaseik, Prov. Limburg), Onderzoeksrapporten Agentschap Onroerend Erfgoed 26

² AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Historische stadskern van Maaseik* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140051> (geraadpleegd op 28 december 2017).

Vraagstelling

Het bureauonderzoek heeft tot doel het projectgebied archeologisch te evalueren op basis van bestaande bronnen en de impact van de geplande werken op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed te bepalen. Dit houdt in dat er informatie wordt verzameld over de mogelijke aanwezigheid of afwezigheid van archeologisch erfgoed binnen het projectgebied. De kenmerken, de relatie met het omringend landschap, de bewaringstoestand en de waarde van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed worden ingeschat. Ook de manier waarop de geplande bodemingrepen worden uitgevoerd maakt deel uit van de evaluatie.

Het bureauonderzoek formuleert een antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

- welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- welke evolutie kende het landschap van het projectgebied?
- welke evolutie kende het gebruik van het terrein?
- wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Beschrijving van de geplande werken

Het bouwprogramma is tweeledig:

- Het afbreken (slopen) van de bestaande schoolgebouwen tot in de funderingen en opbreken van de verhardingen, ondergrondse leidingen etc.
- Het bouwen van een appartementsblok aan de Boomgaardstraat met achterliggende garages en bergingen.

Het slopen van de bestaande gebouwen en verhardingen zal gebeuren met opbreken en verwijderen tot in de funderingen van alle bouwonderdelen binnen de kadastrale afbakening zoals weergegeven op fig. 2. Het schoolgebouw aan de straatzijde is volledig onderkelderde getuige enkele verluchtingsgaten in de stoep. De exacte afmetingen van deze kelder komen overeen met de opstand van het te slopen gebouw: 26,86 m aan de straatzijde en 10 m diep (268,60 m²). Het vloerpeil van de kelder ligt op -2.40 m onder het maaiveld (speelplaats) en ter hoogte van de olietank, centraal in de kelder, is het niveau – 3.00 m onder het maaiveld.

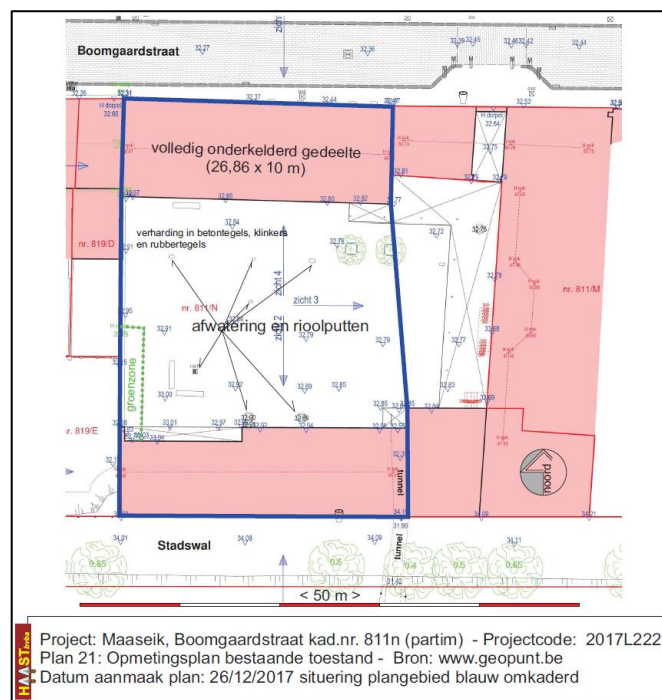
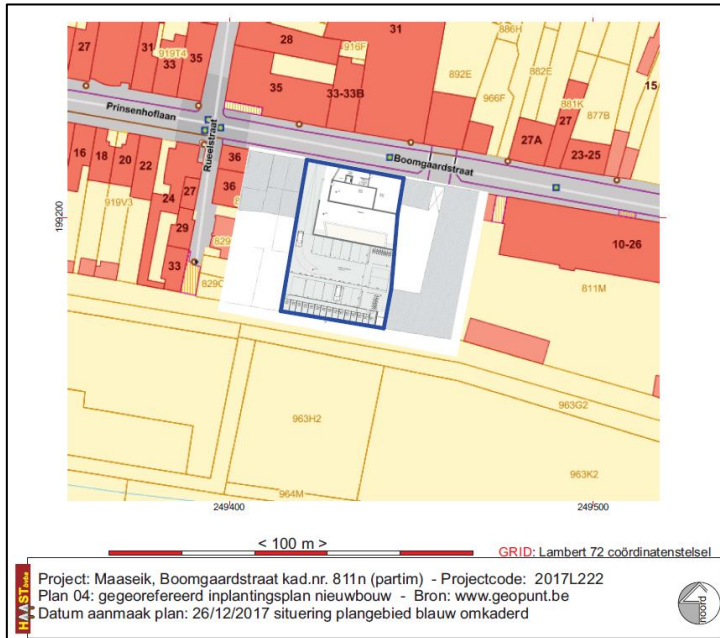

Fig. 5: opmeting bestaande toestand ©landmeters en vastgoedexperten

Vervolgens zullen nieuwe funderingen gegoten worden voor de bouw van een appartementsblok aan de Boomgaardstraat met een doorgang vanuit de Boomgaardstraat naar de te bouwen garages en bergingen op de zuidelijke helft van het perceel tegen de bestaande stadswal. De funderingen worden gegoten in beton, het appartementsblok wordt niet onderkelderd aangezien elk appartement tegen de stadswal eigen garage en bergingen krijgt.

Voor de bouw van het gedeelte garages en bergingen wordt het niveau op de zuidelijke helft van het projectgebied over de volledige breedte van het projectgebied tot een diepte van -1.00 m (= vloerniveau, - 1,40 m aanzet funderingen en ondervloer) uitgegraven. De uit te graven oppervlakte voor garages en bergingen bedraagt 719,21 m².

Fig. 6: Gegeoreferereerd inplantingsplan van de nieuwbouw © VASO CONSTRUCTIONS BVBA

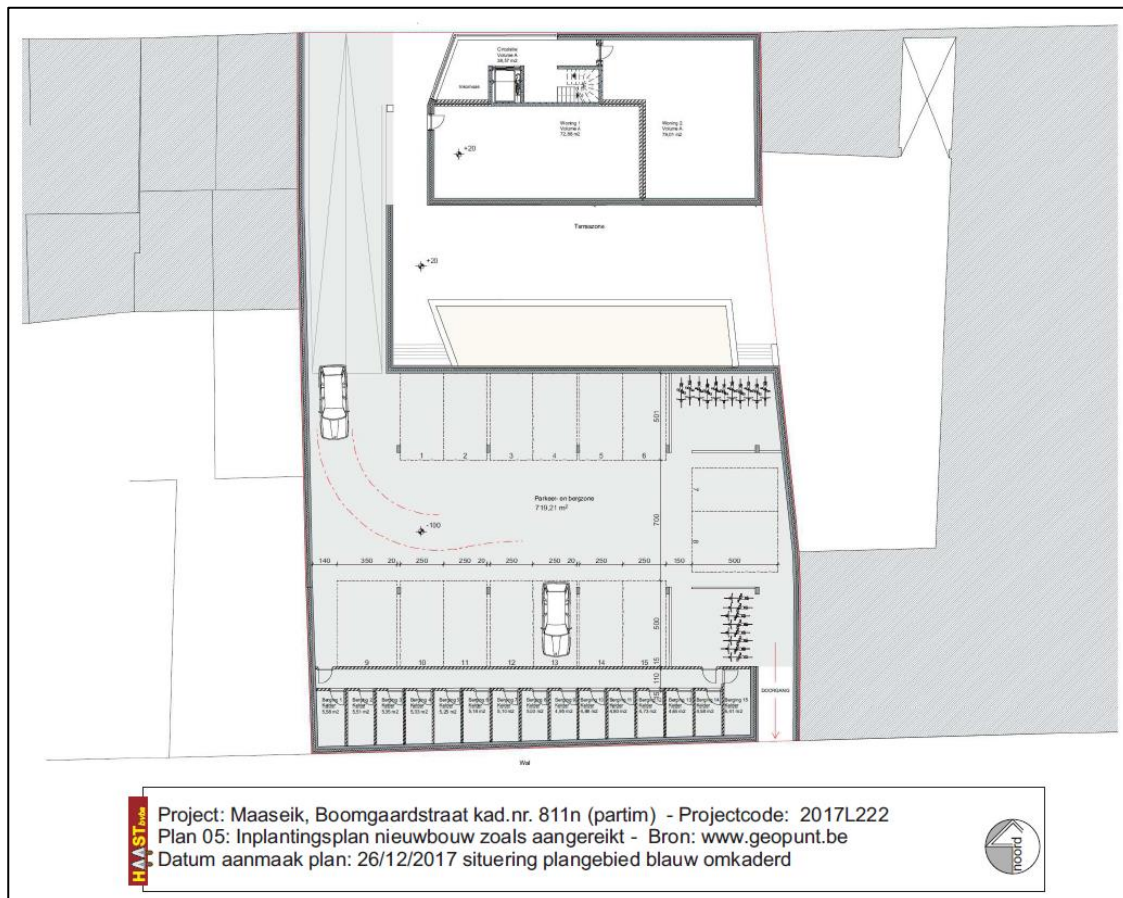

Fig. 7: Inplantingsplan van de nieuwbouw zoals aangereikt © VASO CONSTRUCTIONS BVBA

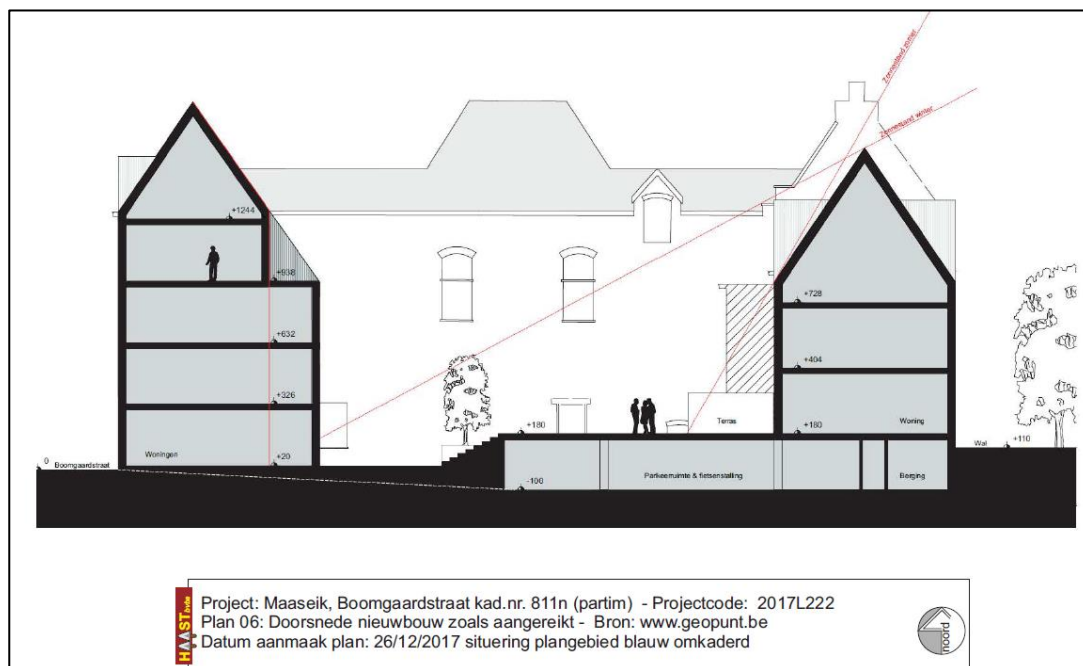

Fig. 8: doorsnede van de nieuwbouw © VASO CONSTRUCTIONS BVBA

Fig. 9: de voorgevel van het huidige, af te breken schoolgebouw aan de Boomgaardstraat

Fig. 10: De keldergaten in de stoep aan de Boomgaardstraat

Fig. 11: het te slopen schoolgebouw aan de Boomgaardstraat gezien vanop de speelplaats

Fig. 12: het te slopen gebouw tegen de stadswal

Fig. 13: de oostzijde van het projectgebied met sporen van een afgebroken gebouw

Fig. 14: de achtergevel aan de stadswal.

Fig. 15: de kelder onder het gebouw aan de Boomgaardstraat: de gang naar de verwarmingsketel, de uitdieping naar de ruimte voor de verwarmingsketel, de olietank die door een muur gescheiden is van de gang en een achterliggende kelder met "zijkamers".

Fig. 16: beeld van de speelplaats met de afwisseling van betonklinkers, betontegels en rubberen “speeltegels”.

Fig. 17: de speelplaats van oost naar west

Fig. 18: enkele van de riooldeksels op de speelplaats

Fig. 19: achterwand van het gebouw en de tunnel onder de stadswal – ingang van de tunnel

1.1.4 Werkwijze

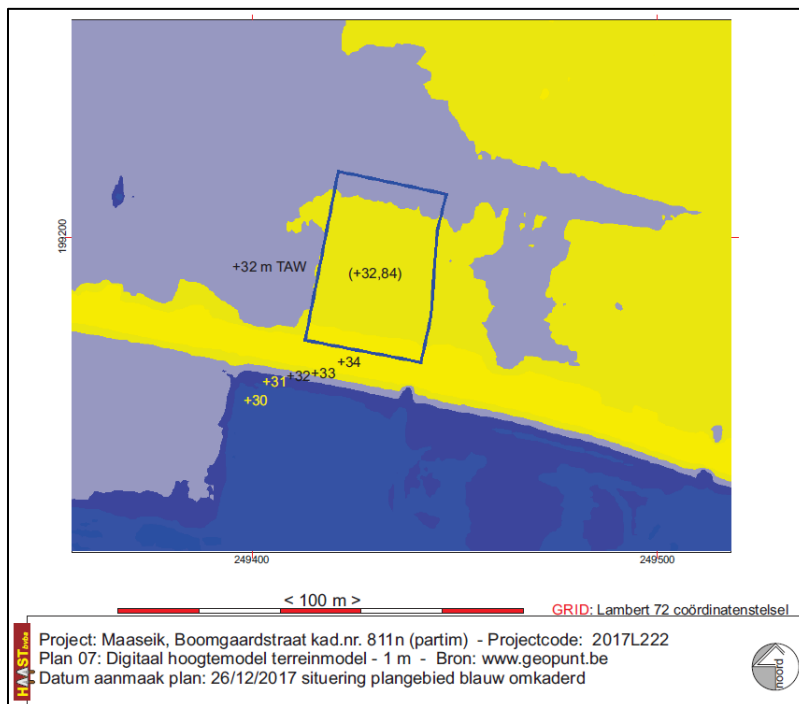
Met dit bureauonderzoek willen we inzichten krijgen in de huidige archeologische, historische en landschappelijke kennis van het onderzoeksgebied en de omgeving. Die inzichten worden verder getoetst aan de geplande ingrepen in de bodem. Het doel is te bepalen in hoeverre verder archeologisch onderzoek aangewezen is om zo te komen tot een programma van maatregelen teneinde de archeologische waarde en mogelijke kennisvermeerdering op archeologisch vlak voor de site en de omgeving van het projectgebied in te kunnen schatten. Om een antwoord te formuleren op de gestelde onderzoeksvragen werden diverse bronnen geraadpleegd waarvan de referenties gebundeld werden in de bibliografie.

Om een inzicht te krijgen in de archeologische kennis betreffende het gebied werd de Centraal Archeologische Inventaris geraadpleegd (cai.onroerenderfgoed.be en geo.onroerenderfgoed.be) en de verslagen van eerdere onderzoeken op aanpalende percelen.

Wat betreft de landschappelijke ligging, de tertiairgeologische en quartairgeologische gegevens en de geomorfologie werd gebruik gemaakt van de websites www.geopunt.be en <https://dov.vlaanderen.be>. Via [geopunt.be](http://www.geopunt.be) werden de historische kaarten geraadpleegd (Ferrariskaart, Vandermalenkaart, Atlas der Buurtwegen), evenals luchtfoto's van het projectgebied van 1971 tot en met 2016; enkel de betekenisvolle foto's werden in deze studie opgenomen. Via het Cartesiusportaal werden de historische topografische kaarten geconsulteerd, ook hier werden enkel de betekenisvolle kaarten opgenomen. Het kadasterplan werd opgevraagd via de publieke cadgis viewer van de federale overheid (http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE). Via het Gewestelijk Kadaster Limburg werden de mutatieschetsen van de betrokken percelen opgevraagd.

Alle gebruikte rasterdatasets werden opgehaald via PYTHAGORAS software en bewerkt met CORELDRAW X8.

1.2 Assessmentrapport

De landschappelijke ligging
en de bestaande toestand

Geografische en topografische
situering

Fig. 20: Situering van het onderzoeksgebied op het DHM LIDAR_DHMV_II_DTM_RAS_1M op projectgebiedschaal © Geopunt

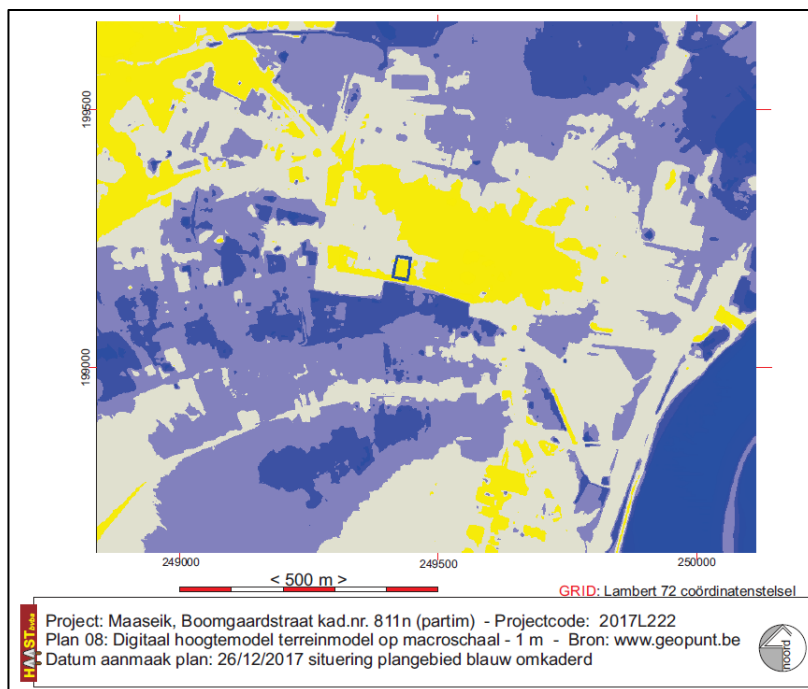

Fig. 21: Situering van het onderzoeksgebied op het DHM LIDAR_DHMV_II_DTM_RAS_1M op macroschaal © Geopunt

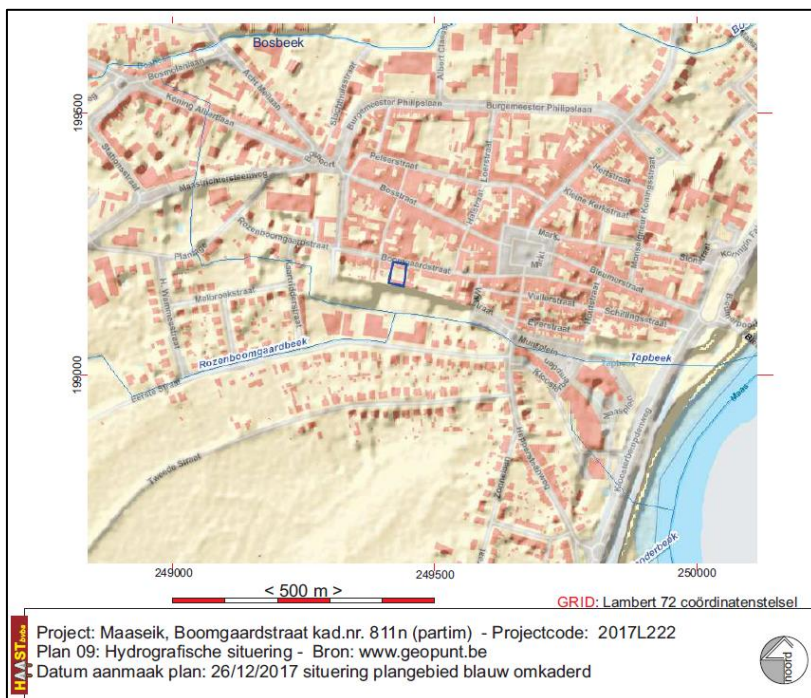

Fig. 22: Hydrografische situering van het projectgebied. © Geopunt

De stad Maaseik heeft zich ontwikkeld op de westelijke oever van de Maas die op ca. 250 m ten oosten van het projectgebied stroomt. Ten noorden van het projectgebied stroomt de Bosbeek, ten zuiden grenst het projectgebied aan de stadswal en de aansluitende stadsgracht die gevoed wordt door de Tapbeek en de Rozenboomgaardbeek. Zowel de Bosbeek als de Rozenboomgaardbeek zijn zijriviertjes van de Maas.

Het terrein is vlak, ligt op gemiddeld +32,84 m TAW maar aan de zuidzijde ligt zoals eerder al geschreven de stadswal waarvan het niveau op +34,10 m TAW ligt.

Geologische en bodemkundige situering

Het terrein bevindt zich in de alluviale vlakte van de Maas, op een rug tussen 2 oude Maasarmen. Maaseik is gelegen ten oosten van het Kempisch Plateau, in de Vlakte van Bocht en maakt tektonisch deel uit van de Roerdalslenk.

De regio bestaat uit een terrassenlandschap, waarvan de terrassen zijn gevormd door perioden met sedimentatie van afzettingen van de Maas en perioden van erosie door de Maas. De perioden van afzetting waren in koudere perioden met vlechtende riviersystemen. In een koud klimaat varieert de waterafvoer van de rivieren gedurende het jaar veel meer dan bij rivieren in de huidige warmere gematigde periode.

In een koud klimaat is zomers als de dooi is opgetreden de afvoer en de sedimentvracht zeer groot. In de winter kan een riviervlakte vrijwel droog staan omdat het water dan is vastgelegd in sneeuw en ijs. Onder de in de koudere perioden heersende omstandigheden kon het hemel –en dooiwater veel moeilijker infiltreren naar het grondwater door de permafrost in de grond. Bij een vlechtend riviersysteem bestaan de rivieren uit meerdere geulen in tegenstelling tot de meanderende rivieren in warmere perioden, zoals in het huidige Holoceen.

Meanderende rivieren hebben een meer gelijkmatig verdeelde afvoer over het jaar dan vlechtende rivieren. De afvoer van deze rivieren heeft naast een snelle over het landoppervlak afstromende component een veel grotere langzaam stromende grondwatercomponent. Bij hoge neerslag kunnen er hoge pieken in afvoer ontstaan, maar de afvoer verminderd zeer snel totdat deze vrijwel geheel door het grondwater wordt gevoed. In de ondergrond is de berging van het grondwater groot en is de doorlatendheid van de ondergrond beperkt waardoor het grondwater relatief langzaam aangeleverd wordt aan het oppervlaktewater van een afvoerende rivier. In het Holoceen is er ook een variatie in de afvoer van rivieren en beken.

's Zomers is de verdamping hoger door de beter gedijende vegetatie, terwijl 's winters meer water beschikbaar is voor het oppervlaktewater en grondwater. De meeste neerslag in ons land valt in de maanden oktober tot

december.³ Daardoor is de afvoer van de rivieren en beken in het winterseizoen groter dan in het zomerseizoen. Echter het verschil in afvoer over het jaar is in het Holocene niet zo groot als die in de koude perioden van het Pleistoceen. Omdat de sedimentvracht van de rivieren minder is in meanderende rivieren, snijdt de riviergeul zich in en verlegt zijn loop lateraal en in zijn stroombed of ondersnijdt de dalhelling.

In wezen is het landschap van de Maasterrassen in de regio Maaseik in het Quartair gevormd door de grote verschillen in afvoerregime van de rivieren door de klimaatsveranderingen. Zoals boven beschreven vindt er vooral afzetting plaats in de koudere perioden en insnijding in de warmere perioden. Ieder terrasniveau boven de huidige riviervlakte van de Maas representeert een periode van afzetting in een van de koudere perioden (glaciaal).

De dikte van de Quartaire deklagen variëren tussen de 10 en 22 m.⁴ Onder deze deklaag dagzoomt als Tertiaire afzetting het lid van Jagersborg van de Kiezeloöliet Formatie, die vanwege de grotere diepte waarop deze voorkomt minder relevant is. Daarom beperkt deze aardwetenschappelijke beschrijving zich tot de Quartaire afzettingen. Volgens de Quartaire profieltypenkaart (1: 200.000) is het Quartair van onder naar boven opgebouwd uit fluviatiele afzettingen van het Pleistoceen (FP) en vervolgens afgedekt door fluviatiele afzettingen (inclusief organo-chemische) afzettingen (FH) van het Holocene en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).⁵

Volgens de quartair-geologische kaart is er een opeenvolging van een dalbodemgrinden mogelijk ouder dan het bovenliggende lid van de Formatie van Lanklaar (Pleistoceen), het lid van de Stokkem Grinden behorende tot de de Formatie van Lanklaar (Tardiglaciaal tot Vroeg-Holocene) en vervolgens de Formatie van Leut dat het fijne alluvium representeert uit het Holocene dat is getransporteerd en afgezet door de Maas.⁶

Ruimtelijk kan de Formatie van Leut worden opgesplitst in geulsedimenten en overstromings-sedimenten. De fractie kleiner dan 16 µm is belangrijker bij geulsedimenten. Bovendien is de kleifractie er hoger dan de fijne siltfractie. Daarnaast is er een duidelijke chronologische differentiatie die zeer goed merkbaar is in de oudere geulsedimenten: gedurende het Holocene. De siltfractie van dit fijn alluvium wordt hoger door ontbossingen gedurende het Holocene. Men spreekt van de oudere Mullem-klei, voor de ontbossingen, en de jongere

Heppeneert-leem vanaf dat de mens een grotere invloed had op het landschap. In het ideale geval liggen ze boven elkaar. De Formatie van Leut varieert in dikte van minder dan 1 m op de grindbanken en 5 m in de geulen en kan op zeer korte afstand veranderen.

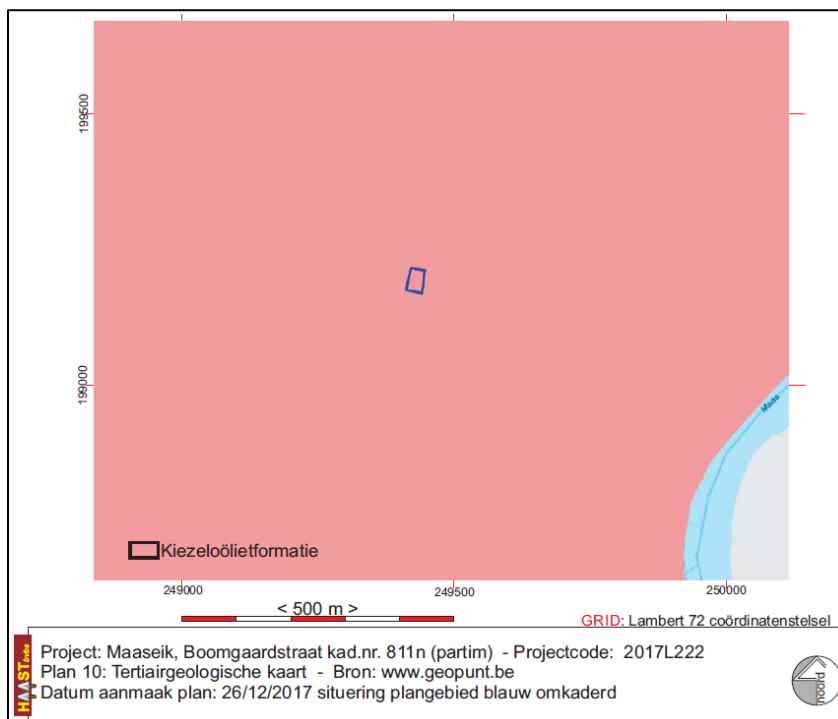

Fig. 23: Het onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart © geopunt.be.

³ Berendsen, H.J.A., 2005, 20.

⁴ Beerten, 2005, 21.

⁵ Databank Ondergrond Vlaanderen.

⁶ Beerten, 2000, Beerten, 2005, 26.

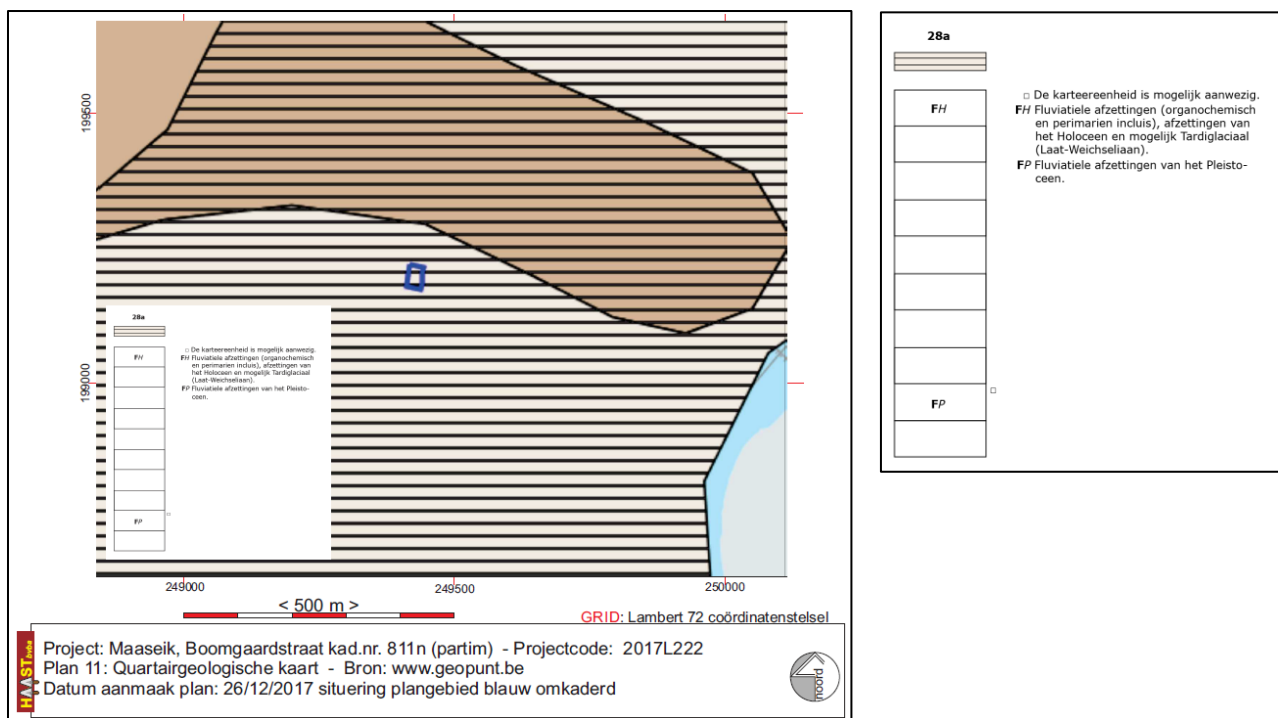
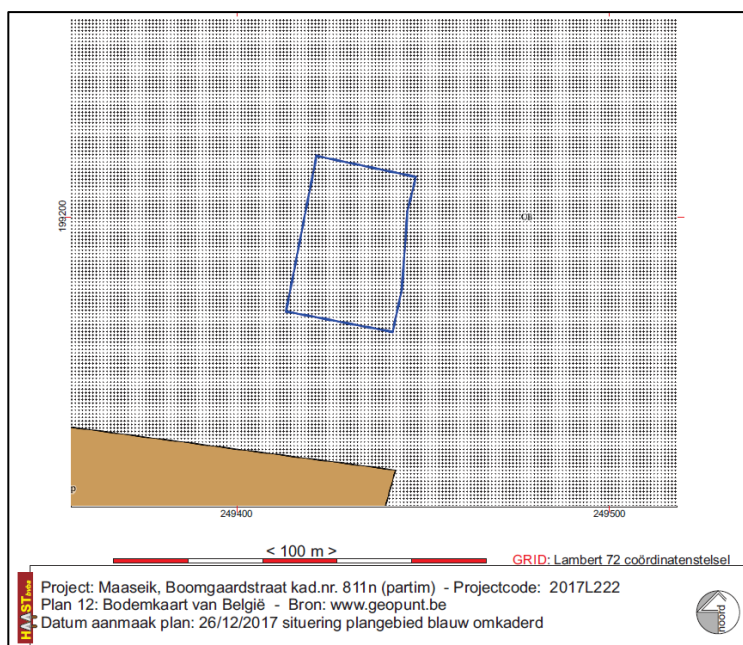

Fig. 24: Het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart en de profieltypefiche 28a © geopunt.be

Heel het gebied is gekarteerd op de **Bodemkaart van België** als OB bodem: bebouwd terrein, terwijl op dit ogenblik – en in het verleden – het terrein begroeid is met hoge bomen en struiken. OT zou op deze locatie een betere classificering zijn aangezien een stadsgracht kan beschouwd worden als een vorm van vergraven terrein.

Ten zuidzuidwesten van het projectgebied – buiten de stadswal - sluit het terrein aan bij een Ldp bodem; een matig natte zandleembodem zonder profiel. Ldp en LdP omvatten colluviale gronden, gekenmerkt door een laag recent geërodeerd sediment. Meestal wordt op geringe tot matige diepte een bedolven textuur B (p(c), p1, po) of een Tertiair substraat aangetroffen. Het colluviaal dek onderscheidt zich van het autochtoon

zandleem door de aanwezigheid van kleine houtskool- en baksteenrestjes. Bij het complex LdP zijn samen met de profielen zonder profielontwikkeling ook enkele bodems met minimale profielontwikkeling geassocieerd. Roestverschijnselen beginnen tussen 50 en 80 cm. De waterhuishouding is gekenmerkt door wateroverlast in de winter; ze is goed in de zomer.

Fig. 25: Het onderzoeksgebied op de bodemkaart volgens de Belgische Classificatie © Databank Ondergrond Vlaanderen.

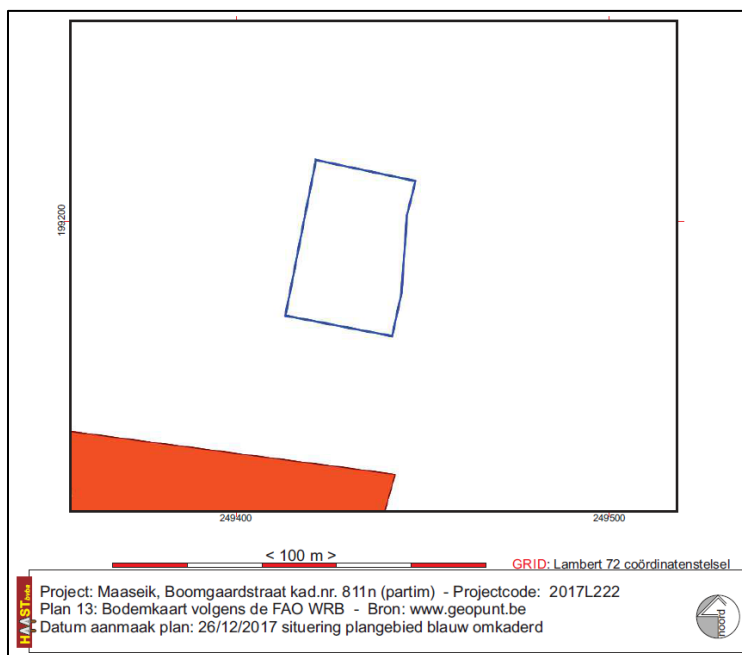

Fig. 26: Het onderzoeksgebied op de bodemkaart volgens de WRB © Databank Ondergrond Vlaanderen.

Op de **bodembedekkingskaart opnamejaar 2012** is het projectgebied ingekleurd als bebouwd. De vleugel van het schoolgebouw aan de Boomgaardstraat, de vleugel tegen de stadswal zijn rood ingekleurd en de speelplaats is ingekleurd als verhard terrein.

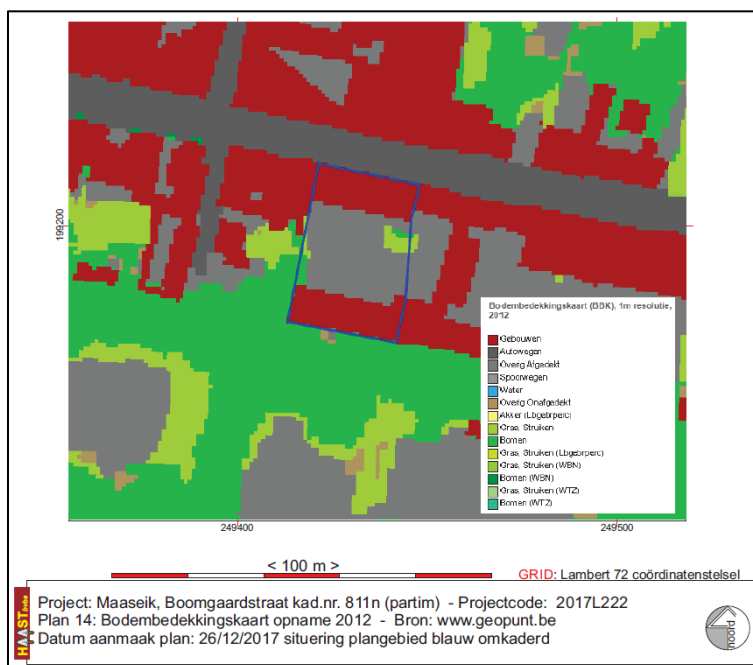

Fig. 27: Het onderzoeksgebied op de bodembetekingskaart opname 2012. © Geopunt.

1.2.2 Historische situering

Het projectgebied is gelegen aan de Boomgaardstraat in de historische kern van de stad Maaseik⁷.

Historische situering van de stad:

Maaseik wordt voor het eerst vermeld in 1139 (Eche), in 1155 als (Eike); de naam is van Germaanse oorsprong. Het grondgebied van Maaseik ligt in het geografische gebied Maasland, en behoort hoofdzakelijk tot twee traditionele landschappen: Limburgse Maas en Maasvlakte en Terrassenland. Het hele gebied wordt gekenmerkt door een parallelle en trapvormige structuur evenwijdig met de Maas.

Nagenoeg de helft van het grondgebied ligt in het Limburgse Maas-gedeelte: dit is de eigenlijke alluviale vlakte van de stroom en omvat de strook land, van circa 4 kilometer breed, waarin de Maas doorheen de eeuwen zijn verschillende beddingen uitgroef. Door grote overstromingen verplaatste de Maas zich geleidelijk naar het oosten toe; deze verplaatsingen zijn herkenbaar in de vorm van geulen en verlaten Maasmeanders: de boogvormige aaneensluiting van de straten Heirweg, Oude Ophoverbaan en Javanastraat, ten noorden van het centrum, duiden een dergelijke oude Maasmeander aan, net als de boog gevormd door de Diepbeekweg en Scherestraat, in Heppeneert.

Bij dit landschap worden ook de laagterrassen gerekend die ontstonden in de Wurmijstijd. De alluviale vlakte bestaat uit twee duidelijk gescheiden afzettingen: een grindpakket dat de Maas steeds in de eigenlijke bedding afzet en een alluvium van zand en vooral leem en klei, dat bij overstroming wordt afgezet. Er wordt ook kalk afgezet afkomstig uit de bovenloop in de Ardennen. De leem en kalkafzettingen zorgen voor een uiterst vruchtbare bodem. De Maasvlakte en Terrassenland, ten westen van dit gebied, heeft een ondergrond van 10 tot 12 meter dikke grindlagen, afgezet door de Maas, met daarboven droge zand tot zandleemgronden.

De stad Maaseik ligt, waarschijnlijk niet toevallig, op een uitloper van deze zogenaamde middenterassen, meer specifiek het terras van Geistingen, uitspringend in de eigenlijke alluviale vlakte, waardoor ze vrij was van overstromingen.

Naast de Maas is de Bosbeek, ook Oeterbeek genaamd, de belangrijkste waterloop op het grondgebied van Maaseik. Zij ontspringt ter hoogte van de mijnterrils van Waterschei en mondt in Maaseik in de Maas uit. Het is thans duidelijk dat de bedding van de Bosbeek tussen Neeroeteren en Maaseik kunstmatig is, hoewel het niet vaststaat wanneer de natuurlijke loop naar de huidige verlegd werd; mogelijk gebeurde dit reeds in de 10de eeuw.

De oudste vondsten in Maaseik dateren uit het Neolithicum (Aldeneik, Gremelslo, Heppeneert, Wurfeld en Sint-Jansberg). De oudste vondst in Maaseik zelf dateert eveneens uit deze periode (Kleine Kerkstraat). Stenen materiaal werd gevonden in Jagersborg, Hepperveld, Siemkensheuvel, Broekberg, De Vlaak, Strengersbroek en Snellewind. Uit de laatste periode van het neolithicum, de bekerculturen, werden strijdhamers gevonden in Maaseik. Bronstijdvondsten werden gedaan onder meer te Maaseik zelf (Oude Ophoverbaan), te Heppeneert en Jagersborg. Een bronzen beeldje van Epona te paard werd gevonden bij baggerwerken in de Maas in 1896. IJzertijdvondsten aan de oostzijde van de Venlosesteenweg nabij de Leeuwerik (drie urnen, 1939), en langs de Oude Ophoverbaan.

*Het grondgebied van Maaseik was ook tijdens de Romeinse periode bewoond. Op de plaats het Pereboomke, achter de Leeuwerik werden talrijke Romeinse potten ontdekt. Er werden ook interessante vondsten gedaan aan de Leukamp en bij de Javanastraat. De Romeinse begraafplaats langs de Oude Ophoverbaan leverde gebruiksvoorwerpen uit het begin van onze jaartelling tot het begin van de 3de eeuw. **Recent werden ook Romeinse sporen ontdekt in de stad zelf.** De Romeinse heirbaan Tongeren-Nijmegen, die de linkeroever van de Maas volgt loopt langs de huidige stad. Ten zuiden is het oorspronkelijke tracé door de aanleg van de spoorweg en de Maastrichtersteenweg verloren gegaan, doch men mag aannemen dat de heirbaan ongeveer parallel met deze laatste liep. De heirbaan passeerde ten westen van de stad, ongeveer ter hoogte van de Bosmolen (begin Weertersteenweg), om dan via Heirweg en Oude Ophoverbaan in de Oude Baan te Ophoven uit te monden. **Slechts het noordelijk deel van het grondgebied van Maaseik en het huidige centrum schijnen in de Romeinse periode werkelijk ontgonnen geweest te zijn; de overige delen bleven nog lange tijd ongerept.***

Zoals uit de laatste stand van het onderzoek blijkt, zou de oudste nederzetting van dit gedeelte van de Maasvallei Kessenich geweest te zijn. Van hieruit breidde de ontginning zich aan het einde van de Romeinse tijd en in het begin van de Frankische tijd in zuidelijke richting uit naar Geistingen, waar zich het belangrijke Vroenhof met het Hoezerhof bevonden. Van daaruit vond de ontwikkeling via Ophoven plaats in de richting van Maaseik. Een argument hiervoor is dat de huidige grens tussen Ophoven en Maaseik volledig kunstmatig schijnt en van late datum, aangezien zij een aantal bestaande gehuchten -onder meer Gremelslo en het Leu- doormidden snijdt. Mogelijk is hier sprake van één

⁷ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: Maaseik [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121929> (geraadpleegd op 28 december 2017). – ingekort in functie van deze archeologienota

groot domein -Kessenich-Eik- dat ook het grondgebied van Maaseik omvatte. Uit de periode 4de en 5de eeuw werden zeer weinig vondsten gedaan in de regio. Uit de Merovingische periode dateren de grafvelden uit de naburige dorpen Ophoven en Neeroeteren, en de nederzetting te Geistingen.

Maaseik behoorde tijdens de Karolingische periode tot de Maasgouw, sinds eind 9de eeuw tot de Opper-Maasgouw van de linkeroever; Karolingisch aardewerk werd gevonden te Geistingen en Maaseik. Maaseik was echter niet het centrum van dit graafschap. Mogelijk werd het dit circa 900, in elk geval na 890, toen een belangrijke stroomverplaatsing maakte dat het domein Kessenich-Eik slechts één raakpunt met de stroom meer had, even ten zuiden van de huidige stadskern. Dit kan de site geweest zijn van Cassalum, dat in de Romeinse tijd reeds een vesting was. Cassalum wordt vermeld wanneer Otto I in 950 Ansfried als graaf van het Maasland aanstelt en hem het munt-, markt- en tolrecht verleent. Ondanks de vroege bewoning is deze voor Maaseik-stad toch pas vanaf de 12de eeuw ononderbroken.

De stagnatie in de geestelijke en economische groei van Aldeneik was één van de redenen voor het ontstaan van Maaseik. Dit nieuwe Eik overvleugelde al snel het oude centrum Aldeneik. Mogelijk ontstond het op de plaats van een oude burcht, misschien Cassalum, oorspronkelijk een Romeinse vesting, na 900 een slot van de graven van de Maasgouw. Er zijn zowel argumenten voor als tegen deze hypothese. De eigenlijke nederzetting is echter vrijwel zeker een volledig nieuwe stichting van graaf Arnold IV van Loon, daterend van tussen 1227 en 1237, die in 1244 voor het eerst vermeld wordt onder de benaming Nova Eycke. De nederzetting was strategisch gelegen op een in de overstromingsvlakte van de Maas uitstekende uitloper van het terras van Geistingen, en paste haar vorm aan aan de smalle, langgerekte terrassite. **Er bestaan geen gegevens over de nederzetting van vóór 1244, en het is niet zeker of er vóór deze datum binnen de huidige wallen een prestedelijke kern heeft bestaan. Waarschijnlijk was ook in 1244 het grootste gedeelte van het stadsgebied nog onbebouwd. Dat het in Maaseik om een nieuwstad (nova villa) gaat blijkt uit de regelmatige rechthoekige vorm en het rastervormige stratenpatroon, dat typisch is voor dit soort nederzettingen.** Centraal ligt de vrijwel vierkante markt, waarin de vier hoofdstraten -Bosstraat, Bleumerstraat, Hepperstraat, Eikerstraat- uitmonden, twee aan twee in elkaars verlengde. Uit dit grondplan volgt de logische verdeling van de stad in vier kwartieren: het Eikerkwartier, het Bleumerkwartier, het Hepperkwartier en het Boskwartier.

De eerste vermelding van een omwalling dateert van 1343, doch de stadsmuren zijn zeker van oudere datum, waarschijnlijk uit het midden van de 13de eeuw. De wal volgde de ongeveer rechthoekige vorm van de stad, en was op elke zijde, aan het uiteinde van de vier hoofdassen, van een poort voorzien: ten noorden de Hepper- of Maastrichterpoort aan de Hepperstraat, ten oosten de Bospoort aan de Bosstraat, ten zuiden de Eiker- of Roermondse poort aan de Eikerstraat, en ten westen de Bleumer- of Maaspoort, aan de Bleumerstraat. De versterkingen worden op last van Karel de Stoute na 1467 -waarschijnlijk slechts gedeeltelijk- gesloopt. In 1672 bouwt Vauban op bevel van Lodewijk XIV rondom de oude vesting een volledig nieuwe vesting; bij het vertrek van de Fransen in 1675 wordt deze ontmanteld, en worden de stadspoorten en gedeelten van de wallen opgeblazen. De laatste resten van de Franse versterkingen worden een paar jaar later volledig opgeruimd door het Hollandse regiment Keppel. Tijdens de bezetting van de stad door de troepen van keizer Leopold I in 1677 wordt een begin gemaakt met het herstel van de oude omwalling; dit werk wordt in de 18de eeuw voortgezet. In 1813 wordt de Eikerpoort afgebroken, in 1819 de Bospoort; vanaf 1819 worden hier bareelrechten geheven. In 1846 wordt de Hepperpoort afgebroken. In 1847 wordt het resterende deel van de stadswallen verlaagd en de Bleumerpoort afgebroken. In 1849 wordt het laatste deel van de omwalling, tussen de Hepperpoort en de minderbroederkerk afgebroken. De verlaagde stadswallen worden begin 20ste eeuw gebruikt als een beboomde promenade. In 1926 worden de bomen op de wallen omgehakt. In 1937 verdwijnt de wal tussen de Eiker- en de Bospoort voor de Burgemeester Philipslaan. In 1956 verdwijnt het stuk van de wallen tussen de Hepper- en de Bleumerpoort, en nog in de jaren 1950 het gedeelte tussen de Bleumer- en de Eikerpoort voor de bouw van de Sint-Jozefskliniek. De stadsgraaf van Maaseik is sedert 1966 over zijn hele lengte overwelfd. Bij wegenwerken in 1990 werden de grondvesten van de Hepperpoort blootgelegd. Slechts een klein gedeelte van de omwalling in de tuin van het kruissherenklooster bleef tot op heden bewaard.

Maaseik was oorspronkelijk de zetel van een onafhankelijk feodaal hof, het Maaslandse leenhof. Dit wordt in 1469 door de prins-bisschop opgeheven en samengesmolten met het prinselijke leenhof van Kuringen. In de Franse tijd wordt Maaseik de hoofdplaats van een gerechtelijk kanton binnen het departement van de Nedermaas, en in de 19de eeuw wordt er een belasting- en douanekantoor opgericht. Na de splitsing van Belgisch en Nederlands Limburg in 1839 wordt Maaseik hoofdplaats van een administratief arrondissement.

Reeds zeer vroeg was Maaseik een handelscentrum; reeds in 1265 is er sprake van markten. De stad Maaseik was in de 14de eeuw een regionaal centrum van lakennijverheid. In Maaseik werden, zoals in Weert, grijze wollen stoffen van populaire kwaliteit geproduceerd, die gebruikt werden voor de bovenkleding. Aangezien deze stof goedkoop was bleef ze ook nog in de 16de eeuw succesvol. De stad fungeerde bovendien als haven voor de toen bloeiende Maashandel.

Tijdens de burgeroorlog tussen de familie de la Marck en de prins-bisschoppen Louis de Bourbon (1456-1482) en Jean de Hornes (1483-1505) werd Maaseik zwaar getroffen. In 1465 worden de Maaseikenaren in de velden voor de stad

verslagen door de troepen van Erard de la Marck van Aremberg, Jan van Merode van Pietersheim, en Willem van Sombrefe van Rekem, die Louis de Bourbon steunen en opereren vanuit Maastricht. De stad wordt echter niet ingenomen. In 1466 wordt een alliantie gesloten tussen Luik en de dertien bonnes villes om elkaar bij te staan in hun strijd tegen Louis de Bourbon. In 1466 worden de vijandelijkheden vanuit Maastricht voortgezet. In Maaseik woedt ondertussen een pestepidemie.

Na de opstand van de Luikse steden tegen Karel de Stoute in 1467 staat ook Maaseik bloot aan aanvallen. De stad moet zich aan de hertog onderwerpen, waarbij de muren en poorten dienen gesloopt te worden en de grachten gedempt. Dit gebeurde zeker niet onmiddellijk want in 1469 stuurt de hertog 300 ruiters naar Maaseik om dit werk uit te voeren.

In 1488 wordt Maaseik door de de la Marcks ingenomen. Jean de Hornes besluit na mislukte onderhandelingen de stad in te nemen. Het beleg heeft plaats rond de jaarwisseling 1489-90. Het agnetenklooster loopt zware schade op, en de Bleumerpoort wordt in puin geschoten, doch de stad werd niet ingenomen. Na onderhandelingen komt de stad tenslotte in het bezit van prins-bisschop. De burgeroorlog sleept nog twee jaar aan, waarbij het Maasdal veel te lijden heeft van de stropende bendes van de de la Marcks. In 1492 wordt de vrede getekend. In 1500 koopt Jean de Hornes de burcht van Stokkem van de la Marck en in 1501 laat hij de stadsversterkingen van Maaseik opnieuw opbouwen. De stad wordt van een garnizoen voorzien.

De periode na de burgeroorlogen was er een van economische activiteit in Maaseik, vooral onder invloed van de grote bouwactiviteiten: de wederopbouw van de stadsmuren en de stadsversterking, en het oprichten van nieuwe kloostergebouwen. Door zijn goedkope producten in de textiel, voornamelijk door de kleine boeren vervaardigd als bijverdienste in de vorm van huisnijverheid, kan deze sector zich op de binnenlandse markt handhaven naast het duurere Vlaamse en Engelse kwaliteitslaken. De tweede helft van de 16de eeuw was echter een periode van malaise. In 1541 raakt Maaseik betrokken bij het Gelderse successieconflict. Willem van Kleef verbindt zich met de Franse koning Frans I tegen Karel V en een aanval op de Nederlanden wordt voorbereid. Uit vrees voor de Gelderse troepen onder Marten van Rossum laat prins-bisschop Corneille de Berghes de omwalling van Maaseik versterken en er wordt een garnizoen in de stad ingekwartierd. In 1543 staat Maaseik voortdurend bloot aan militaire expedities van de troepen van Willem van Gulik. De wallen van de stad worden verbreed. In 1542 steken Brabantse troepen de Maas over in de buurt van Maaseik.

In 1643 heeft Maaseik te lijden van de troepen van Karel van Lorreinen. Na de ontbinding van deze troepen in 1654 keert de rust in de streek terug. In 1672 rukt het Franse leger van Lodewijk XIV onder leiding van Condé, Turenne en Luxembourg de Nederlanden binnen. De afdeling onder Turenne trekt langs de W.-Maasoever doorheen het Land van Luik in de richting van Maaseik. Op 15 mei trekt het leger de stad binnen. Er worden 4 000 soldaten bij de burgers ingekwartierd voor een bezetting van drie jaar. De vestingbouwkundige Vauban vergezelde het leger, en volgens zijn plannen wordt Maaseik versterkt: rondom de stadswallen wordt een diepe gracht gegraven; vóór de Bleumerpoort wordt een hoornwerk opgeworpen, vóór de drie andere poorten grote halve manen; in de nieuwe gracht worden op regelmatige afstanden vijf buitenwerken opgeworpen, twee halve manen en twee bastions, terwijl de tussenliggende ruimte beschermd wordt door redoutes; rondom deze gordel wordt een aarden wal opgeworpen, zodat de vesting haar onregelmatig, stervormig patroon krijgt; deze wal ten slotte was omringd door een buitengracht, gevoed met water uit de Bosbeek. Tegenover de Bleumerpoort, aan de overzijde van de Maas, lag een enorm hoornwerk, voorzien van twee redoutes, dat diende als bruggenhoofd. In de lente van 1673 begint Lodewijk XIV het beleg van Maastricht. Maaseik wordt in deze periode overspoeld door grote groepen Franse ruiters. De armoede van de inwoners neemt vreselijke vormen aan. In 1675 trekt het Franse garnizoen ten slotte naar Roermond. De Franse versterkingen worden bij het vertrek volledig gesloopt. Ook de stadspoorten en een deel van de wallen worden opgeblazen.

De daaropvolgende jaren heeft de streek sterk te lijden onder opeisingen van de verschillende troepen, Fransen en Staatsen. Hierdoor raakt de stad zwaar in de schulden. In 1677 komen troepen van keizer Leopold I onder kolonel Spaen aan te Maaseik, als hulp voor het Staatse leger; de stad wordt bezet en de troepen beginnen met het herstel van de omwalling. Na de vrede van Nijmegen (1678) blijven de Staatse troepen nog tot 1681 in Maaseik; bij hun vertrek worden alle versterkingen gesloopt. Gedurende de Negenjarige Oorlog (1688-1697) heeft de omgeving van Maaseik weer zwaar te lijden van brandstichting en plundering van doortrekkende troepen. Al deze krijgsverrichtingen brengen de stad aan de rand van het bankroet; het volk was in grote armoede vervallen, en van de handel was vrijwel niets over.

Maaseik kent in de 17de eeuw een aantal grote branden die hele wijken van de stad vernielden. In 1635 ontstond een brand bij de Bospoort, die dit stadsdeel waarschijnlijk grote schade toebracht; een aantal huizen werd toen in steen heropgebouwd. **De brand van 1651 ontstond in de Bosstraat en vernielde een 100-tal huizen. De brand van 1684 was de hevigste die de stad teisterde. Hij ontstond op 6 mei in de smidse van Maurits Carpentier bij de wal aan de Hepperpoort. Alle huizen in de Hepperstraat, een aanzienlijk deel in de Everstraat, de Boomgaardstraat tot aan de minderbroederskerk, de helft van de huizen op de markt, de Hoogstraat, de Bosstraat tot aan de Halstraat en links tot en met het huis De Regenboog, de Pelsersstraat tot aan het klooster der kruisheren en de Capucienestraat tot**

aan het huis De Eikel, gaan in vlammen op. Bijna één derde der woningen in de stad wordt in de as gelegd. De heropbouw gebeurt zeer langzaam; dit is te verklaren door de teloorgang van de handel in Maaseik, en de voorafgaande jaren van krijgsverrichtingen met de daarbij horende opeisingen en contributies. Nog in 1701 liggen vele percelen in de stad in puin, en sommige percelen worden pas in de 19de eeuw opnieuw bebouwd, sommige nooit meer. In 1624, 1631 en vooral in de zomer van 1634 maken epidemieën talrijke slachtoffers onder de bevolking. Het laatste kwart van de 17de eeuw kent verscheidene epidemieën.

Bij het uitbreken van de Spaanse Successieoorlog (1701-1713) kiest prins-bisschop Joseph-Clément de Bavière de zijde van Frankrijk tegen de coalitie. Vanaf Maaseik legerd een Frans garnizoen in Maaseik onder de graaf van Goigny. Op 26 juni trekt het Staats-Engels leger bij Grave over de Maas en verplicht de Fransen tot de aftocht. Venlo, Roermond en Stevensweert vallen in Staatse handen, en de Loonse steden, waaronder Maaseik, worden door de hertog van Marlborough bezet. De winterkwartieren zorgen tot 1712 voor veel overlast, waardoor de financiële toestand van de stad nog verslechtert. In 1734 zorgen de winterkwartieren van Duitse troepen en de daarbij horende oorlogscontributies voor veel armoede, verergerd door de misoogsten van 1737 en 1738. In 1740 wordt Maaseik gedurende 40 dagen bezet door de Pruisische troepen van Frederik II. De tweede helft van de 18de eeuw is een rustige periode. De armoede onder de bevolking heeft echter dramatische proporties aangenomen.

De jaren 1816 en 1829 zijn rampenjaren door mislukte oogsten en overstromingen van de Maas. Na de splitsing van de beide Limburgen in 1839 breekt voor Maaseik een zeer moeilijke tijd aan, aangezien het afgesneden wordt van zijn natuurlijke hinterland, de nu Nederlandse dorpen op de rechter Maasoever. De thans moeilijk bevaarbare Maas vormt een echte grens, en de stad wordt ten westen en ten zuiden omringd door woest, onvruchtbaar en dunbevolkt gebied. De jaren 1845 en 1846 zijn jaren van misoogst, en in 1872 heerst in Maaseik een pokken- en dyfterieepidemie. Pas vanaf 1895 begint de economische toestand in Maaseik te verbeteren.

De minderbroeders vestigen zich in 1626 in de Boomgaardstraat. Het klooster wordt opgeheven in 1797 en in 1837 overgenomen door de ursulinen.

De stad Maaseik is van oudsher een klein regionaal marktcentrum zonder industrie. Het grootste deel van de beroepsbevolking buiten het centrum waren landbouwers. Eeuwenlang was het aantal landbouwbedrijven binnen de wallen eveneens aanzienlijk. In het midden van de 19de eeuw was 80% van de Maaseikse bevolking hoofdzakelijk werkzaam in de landbouw. De streek was een typisch akkerbouwgewest met kleine, gemengde bedrijven. Daarom werd ze ook bijzonder zwaar getroffen door de grote landbouwcrisis van 1875-95, waarbij de Europese markt overspoeld werd door goedkope, overzeese granen. De door de Provincie opgeroepen overschakeling van graan- naar veeteelt verliep in Maaseik vrij laat en traag. Pas vanaf 1890 is een duidelijke stijging van de veestapel te constateren. Parallel hiermee steeg het aantal hectare weiland en nam de teelt van voedergewassen -voederbieten, haver, klaver- toe. Veel nog bestaande bosgronden en braakland werden in die periode omgezet in weilanden. Naast de fruit- en groenteteelt hadden aan het einde van de 19de - en in het begin van de 20ste eeuw vooral de privé- en coöperatieve melkerijen een groot succes. In 1904 wordt een boterbereidingsfabriek opgericht in Heppeneert, en 1911 de coöperatieve melkerij Sint-Cornelis te Maaseik-Solt.

Vanaf circa 1900 ontstonden steenbakkerijen in Aldeneik. Vóór de Eerste Wereldoorlog telden het gehucht vier steenbakkerijen. Hiervan bleef alleen de steenbakkerij Schouterden over. In de periode 1930-60 was een groot deel van de bevolking, periodisch tot 30%, tewerkgesteld in de steenkoolmijnen. Van de beperkte industriële bedrijvigheid bleef alleen de ontgrindingsnijverheid over. De grindwinning nam een aanvang in de 19de eeuw om in de groeiende behoefte aan beton te voorzien. De exploitatie vond aanvankelijk in de stroom zelf plaats. Na de Tweede Wereldoorlog begon men ook de grindlagen onder de leem- en kleilagen van de uiterwaarden te ontginnen. Door de achterblijvende waterplassen ontstond een vrij belangrijke toeristische sector met nadruk op de watersport. Door de baggerwerken verdween één van de belangrijkste hoeven van Maaseik, de Heeren Laak, gelegen in de Maasmeander ten oosten van Aldeneik.

De Boomgaardstraat⁸: Secundaire straat van de binnenstad. Vertrekkend vanuit de zuidwestelijke hoek van de markt, loopt ze parallel met de Bosstraat tot aan het voormalige Prinsenhof (confert Prinsenhoflaan). De straat noemde oorspronkelijk Grevenstraat, omdat ze van de markt naar het huis van de graaf van Loon, met name de burcht, leidde. Deze burcht was van een garnizoen voorzien. Hij werd circa 1470 op last van Karel de Stoute gesloopt. Vanaf dan verdwijnt de naam Grevenstraat en verschijnt de naam Huysbongaertstraet, waarschijnlijk omdat de boomgaard van het kasteel bleef bestaan. In 1626 wordt hier het minderbroedersklooster met kerk gesticht. **In de tweede helft van de 18de eeuw (Ferrariskaart, 1771-**

⁸ AGENTSCHAP ONROEREND

ERFGOED 2017: Boomgaardstraat [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/109817> (geraadpleegd op 28 december 2017).

77) bestond de straat nog grotendeels uit hovingen. Ook in de eerste helft van de 19de eeuw zijn nog grote gedeelten onbebouwd; in de Atlas van de Buurtwegen loopt de straat uit op de toen braakliggende percelen van het verdwenen Prinsenhof, en loopt via een rechte hoek naar de Rueelstraat, die op de Bosstraat uitkomt. Het voorste gedeelte van de Boomgaardstraat, tot aan de minderbroederskerk, werd door de grote brand van 1684 volledig verwoest. Het gedeelte van de Boomgaardstraat bij de markt wordt gedomineerd door de voormalige minderbroederskerk en het aansluitende klooster met school van de ursulinen.

Historische cartografie:

Fig. 28: Situering van het projectgebied op de Ferrariskaart (1771-1776) volgens mapire.eu (© Arcanum) en geopunt.be (onderstaand ©geopunt.be)

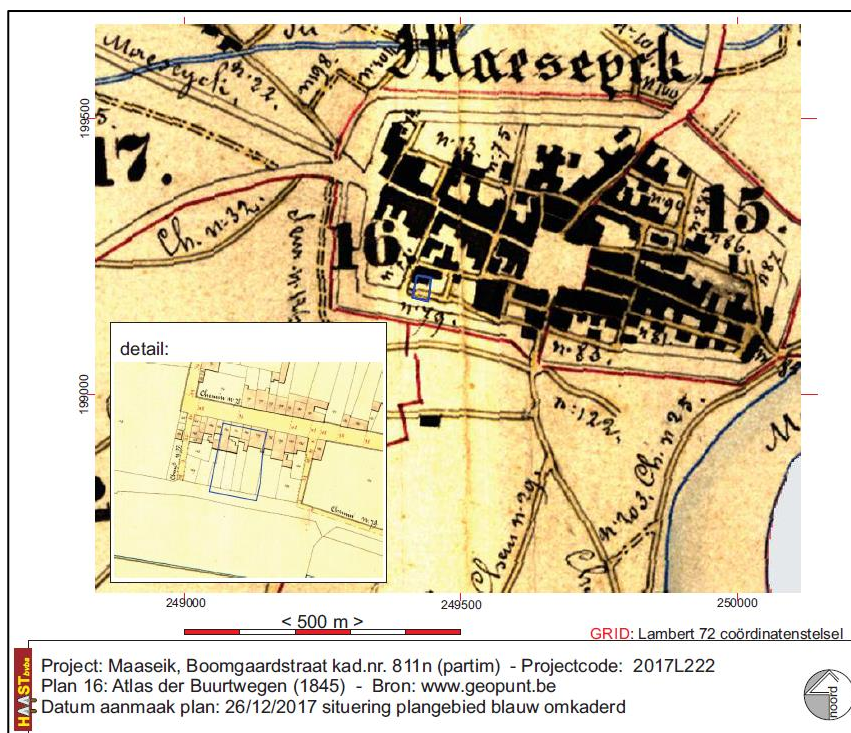
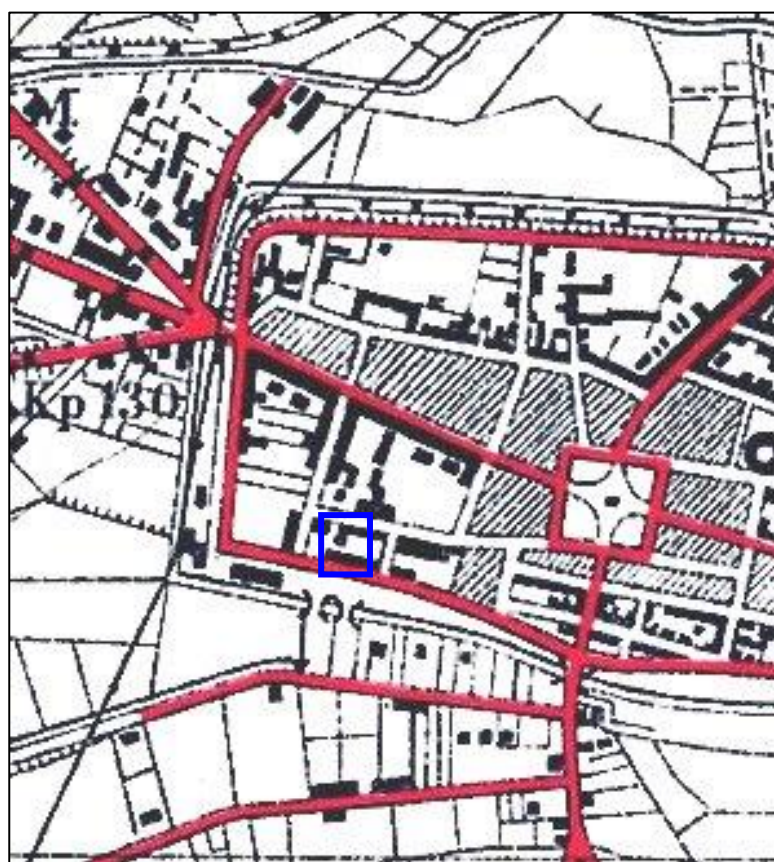

Fig. 29: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (1845)

Fig. 30: Situering van het projectgebied op de Vandermaelenkaart (1854)

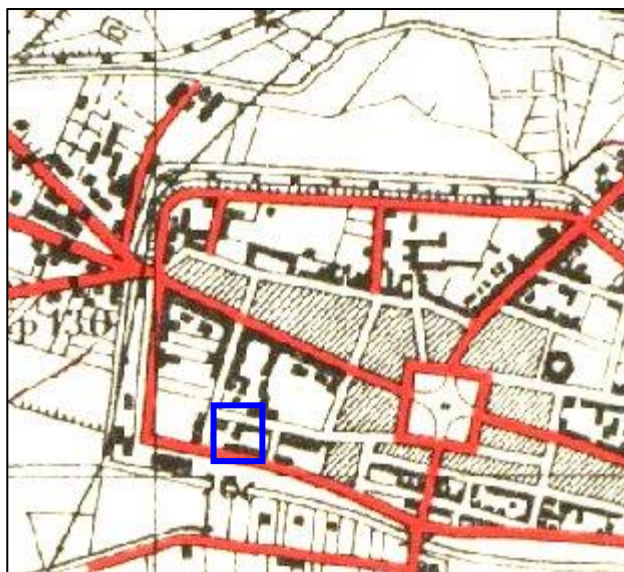

Fig. 33: Situering van het projectgebied (blauwe kader) op de topografische kaart uit 1952 - topo kaart blad 60A_(1952) © www.gelderlandinbeeld.nl

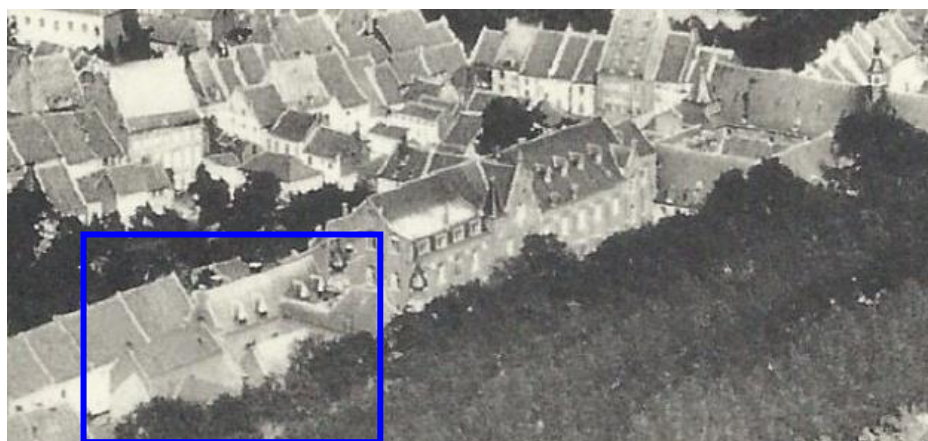

Fig. 34: Luchtfoto uit de jaren 1930/1940 met blauw omkaderd het projectgebied

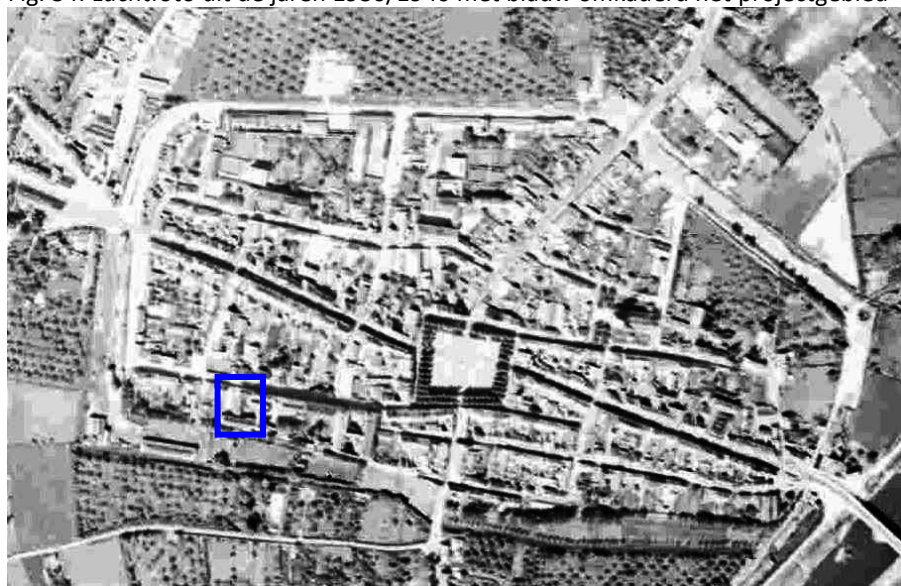

Fig. 35: Luchtfoto uit 1953 (©cartesius.be: 1953_B1B_1815)

Fig. 36: Luchtfoto uit 1961 (©AGIV archief: 1961-02-14_69317 detail)

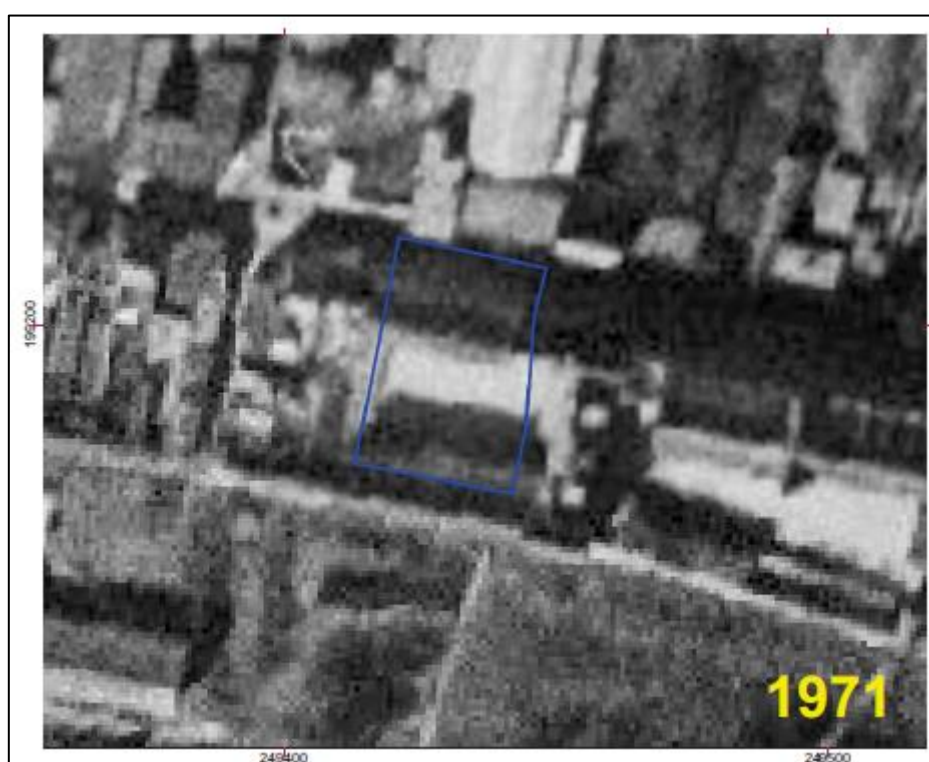

Fig. 37: luchtfoto uit 1971 ©geopunt.be

Fig. 38: luchtfoto uit 2005-2007 ©geopunt.be

Fig. 39: Luchtfoto uit 2013-2015 ©geopunt.be

Op de historische kaarten en luchtfoto's is quasi perfect de evolutie van het gebouwenbestand binnen het projectgebied te volgen. In de 18de eeuw stonden er blijkbaar aan de Boomgaardstraat al kleine woningen met achterliggend, naar de stadswal toe tuinen. Die situatie blijft bestaan tot eind 19de eeuw (1880) wanneer de zusters Ursulinnen aan de Boomgaardstraat hun school bouwden met bijgebouwen. Die situatie blijft bestaan tot in de jaren 1960; de oude schoolgebouwen zijn nog te zien op luchtfoto's uit de jaren 1930 en 1961. In 1970 verandert de situatie: het meest westelijke deel van de oude school is afgebroken en vervangen door nieuwbouw. Die situatie bestaat op dit ogenblik nog steeds.

Verstoorde zones:

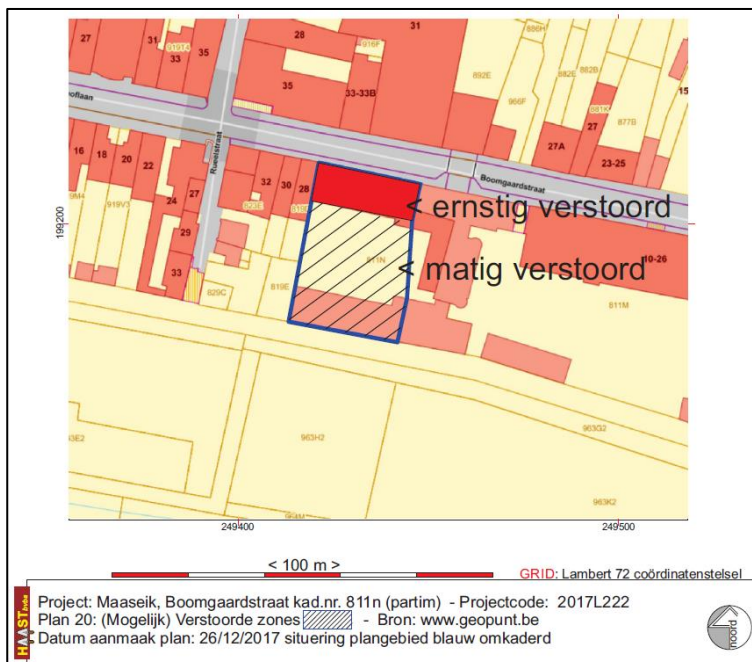

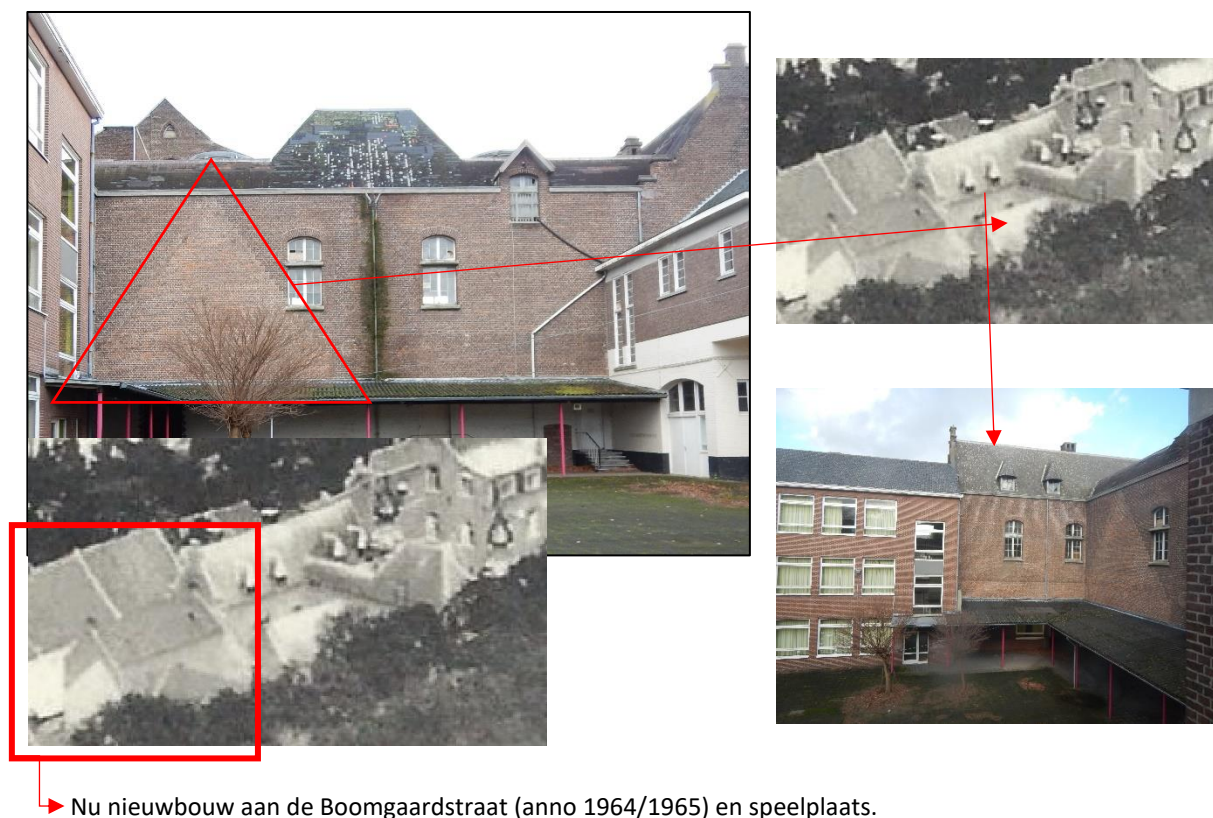
Fig. 40: verstoorde zones

Het huidige schoolgebouw is een vorm van vervangingsbouw uit de jaren 1970 van gebouwen die aansloten bij het oudste gedeelte van de school van de Ursulinen. Die school, en het gedeelte van gebouwen op het kadastraalperceel E811n dat behouden moet blijven, staan op de vastgestelde lijst van Onroerend Erfgoed met ID 3609⁹: *De ten westen langsheen de straat toegevoegde, schoolgebouwen der ursulinen, uit de tweede helft van de 19de eeuw, zijn opgetrokken in eclectische stijl. Langgestrekt, bakstenen gebouw van drie verdiepingen op kelderverdieping, onder zadeldak (leien). Afwerking van hardsteen. eclectisch en neogotisch ursulinenklooster met scholen, deels naar ontwerp van M. Christiaens, gelegen Boomgaardstraat 18-24; Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd: Dient te worden beschermd als monument omwille van het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd: Dient te worden beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de historische, in casu architectuurhistorische waarde en sociaal-culturele waarde: Maaseik (Maaseik), het voormalig ursulinenklooster met voormalige huishoudschool, dito bakkerij en oudste deel van de basisschool, Boomgaardstraat nr. 18-24 De historische waarde: Deze waarde ligt in de vestiging in Maaseik van de ursulinenorde in 1837, de eerste stichting in Limburg, aanvankelijk in het voormalige minderbroedersklooster, later in het in de jaren 1880 opgetrokken ursulinenklooster met lagere meisjesschool. De historische, in casu architectuurhistorische waarde: Deze waarde ligt in de uitbouw in eclectisch stijl, bij het klooster en internaat met neo-Tudorinslag, naar ontwerp van de bekende Limburgse architect Mathieu Christiaens (Tongeren). De sociaal-culturele waarde: De ursulinen*

⁹ <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/3609> en <https://besluiten.onroerenderfgoed.be/besluiten/4703>

hebben een baanbrekende rol gespeeld in het onderwijs in Limburg, Vlaanderen en België, door de oprichting van lagere scholen, internaten, noviciaten en huishoudscholen.

Sporen van de afgebroken gebouwen zijn nog herkenbaar in de te behouden oostgevel op het projectgebied. Het is de daklijn van de afgebroken boerderijgedeelten.

► Nu nieuwbouw aan de Boomgaardstraat (anno 1964/1965) en speelplaats.

Fig. 41: Het driehoekige spoor van het zadeldak van een van de boerderijgebouwen, het te behouden gebouw aan de Boomgaardstraat en in 1964 afgebroken gebouwen om plaats te maken voor de school.

De kadastrale migratieschetsen konden een beeld geven van de opeenvolging van gebouwen binnen het projectgebied. Maar, door een grote achterstand konden deze schetsen niet tijdig aangereikt worden én, zoals uit onderstaande tekst blijkt, zijn meerdere wijzigingen nooit kadastraal geregistreerd.

De geschiedenis van het Ursulinnenklooster / -school¹⁰:

De ursulinen kwamen op 19 juli 1837 in Maaseik aan, op aandringen van de plaatselijke geestelijkheid en vanuit het in 1817 opgerichte moederklooster in Tildonk. Het was de eerste vestiging van deze orde in Limburg. Van 1802 tot 1848 werd de kerk gebruikt als parochiekerk; in 1842 werd ze verkocht aan de ursulinen voor 15.000 BEF. Daar de hoofdkerk tijdens de Franse revolutie instortte en in 1807 afgebroken werd, verhuisde een gedeelte van het meubilair en beelden naar de oud-franciscanerkerk, onder andere het indrukwekkende eikenhouten gotische triomfkruis. Het oude minderbroedersklooster bleef, ondanks de nieuwbouw der ursulinen, grotendeels bewaard. De ursulinen leidden er de armenschool, die was ondergebracht in het voormalige

¹⁰ s.n. s.d.: *Minderbroedersklooster en schoolgebouwen ursulinen* [online], <https://id.erfgoed.net/teksten/129757>, hetgeen betrekking heeft op het projectgebied werd in vet gezet.

minderbroedersklooster en waarin aanvankelijk drie vrome en welwillende vrouwen les gaven aan arme meisjes. Het ontbrak hun evenwel aan capaciteiten om het onderwijs verder uit te bouwen. Daarin zouden de zusters wel slagen. In 1839 werd een internaat geopend dat weldra ook in het buitenland bekendheid verwierf want in 1860 waren het niet alleen Belgische meisjes die de lessen volgden, maar ook Nederlandse, Duitse, Engelse, Ierse, Congolese, Zuid-Afrikaanse, Indonesische, Zwitserse en Spaanse. Er bestond toen reeds een vrije lagere meisjesschool die later gesubsidieerd zou worden.

In 1842 was de nieuwe parochiale-decanale kerk klaar, en de “volkskerk”, bestemd voor de Maaseikenaren, die er hun zondagsplicht kwamen vervullen, deed dan ook bij de zusters geen dienst meer. Omwille van de toename én van de kloosterzusters én van de pensionnaires werd die “volkskerk” dan maar omgebouwd. Er kwamen drie verdiepingen: op de benedenverdieping werd een speelzaal en een turnlokaal ingericht; op de eerste verdieping kwam een slaapzaal voor zusters en een feestzaal, de huidige Ursula-zaal; de tweede verdieping werd herbouwd tot een slaapzaal voor de jongste pensionnaires.

Groei van klooster en pensionaat bracht ook met zich mee dat er moest uitgekeken worden naar gronden voor nieuwe schoollokalen, voor de uitbreiding van kloostergebouwen en voor schuren en stallen, nodig voor de boerderij.

In 1858 vond de gemeenteraad dat de scheiding der geslachten zich opdrong in de gemeentelijke lagere school. Daarop tastte de gemeente bij de zusters de bereidwilligheid af om de meisjes van de gemeentelijke school over te nemen. De lagere school van de zusters zou tegelijk gemeentelijke lagere meisjesschool worden. Eind 1858 wees de overste van de ursulinen het voorstel echter af. Was zij bang voor gemeentelijke inmenging in haar lagere school na de fusie?

Op 19 maart 1881 werd de eerste steen gelegd van het gebouw van Sint-Jozef (lager onderwijs, externaat) en van de boerderij. Beide elementen werden niet kadastraal genoteerd, maar zijn wel aangeduid op een plan van een eigendomsoverdracht aan de ursulinen van een deel van weg nr. 79 (1884-1885), gelegen tussen de Boomgaardstraat en de stadswal. Het ten oosten van deze weg aanpalende gebouw is niet te identificeren. Mogelijk maakte het deel uit van de boerderij ten zuiden.

Rond 1882 werd bij verbouwing een deel van het oude klooster afgebroken. In 1882 bestond er reeds een zogenaamde middelbare school voor pensionnaires, maar die werd al opgedoekt in 1884.

Op 2 maart 1884 begon de bouw van het pensionaat, gebouw van het H. Hart (deel van de vleugel langs de straat). Het jaar daarop was het af. Ook het pensionaat werd niet kadastraal opgetekend.

In 1885 werd de grote buitenhof ommuurd.

Volgens de kadastrale mutatieschets 30 van 1893 werd het zuidwestelijk gelegen deel van het complex, gelegen aan de wal, de huidige Walstraat, naar het westen toe verlengd (prolongement). Een paar uitbouwsels verdwenen. In 1892 gebeurde volgens het kloosterarchief de aankoop van een schuur van een zekere Sybers, naast de te klein geworden boerderij, om voor de externen klassen te kunnen bouwen naast de straat. In 1896 wordt in het kloosterarchief genoteerd: “Aankoop van het huis van de kinderen Konings op 6 november; een eigendom naast de nieuwe klassen voor de externen, in 1893 gebouwd”.

In 1899 werd een vergroting van het meest westelijk gelegen gedeelte naar het zuiden toe kadastraal genoteerd (perceel 811A), evenals een aanpassing van de bebouwing op perceel 812D (mutatieschets 1899, nr. 12).

Rond 1900 werd er ook huishoudkundig onderricht aan meisjes boven de 16 jaar verstrekt. Tot voorbereiding voor het examen van onderwijzeres werden van 1900 tot 1920 cursussen gegeven die met succes bekroond werden. In 1901 waren hiervoor opruimingswerken uitgevoerd om de afdeling van de afdeling van de “Ménagères” te bouwen, in het verlengde van het pensionaat langs de straat. Dit gebouw werd op 1 oktober 1902 in gebruik genomen en werd evenmin kadastraal genoteerd, maar is wel op oude postkaarten terug te vinden.

In 1911 werden de stallen afgebroken, die ingericht werden als klaslokalen voor de externen.

Dat jaar werden kadastraal vier gebouwtjes ten westen genoteerd, waaronder twee luifels of afdaken, en opgenomen in perceelnummer 811 (mutatieschets 1911, nr. 79).

In 1930 werden in de gang van het pensionaat naar de “Ménage” deuren- en vensterramen geplaatst met de afbeeldingen van het Heilig Hart, Onze-Lieve-Vrouw, Sint-Angela en Sint-Ursula, geschenken van de oud-leerlingen bij het zilveren ambtsjubileum van de overste. De deurenramen met de twee laatst genoemde heiligen bleven bewaard, maar zijn verplaatst door de huidige eigenaars naar de gordelboog ter hoogte van de overgang van pensionaat naar huishoudschool.

In 1931 werd een “verlenging” van het oostelijke deel van de achtergevel van het klooster kadastraal opgetekend (mutatieschets 1931, nummer 52). Waarschijnlijk werd toen het terras aldaar aangebouwd.

In 1937 werd de speelplaats in de Boomgaardplaats geplaveid en werd een tennisplein aangelegd.

In 1939 werd er een beroepsschool gesticht; ze zou uitgroeien tot het “Technisch Instituut Sint-Ursula”, dat vele jaren uit twee afdelingen bestond: een beroepsafdeling snit en naad met vierjarige lagere cyclus en twee specialisatiejaren, en een technische afdeling snit en naad met lagere en hogere cyclus. Omwille van de oprichting van de middelbare beroepsschool werd in de lokalen van het pensionaat een aanpassing doorgevoerd. Boven de schuur langs de wal werden enkele nieuwe lokalen gebouwd voor het lager onderwijs. Nieuwe afdelingen zijn damesestetiek in de hogere secundaire technische school en schoonheidszorg in de hogere secundaire beroepsschool.

In 1940 werd de grootste van de twee in 1911 gebouwde luifels of afdaken ten zuiden ingekort, werd het uiterste zuidwestelijke bouwelement verkleind en voorzien van een kleine luifel of afdak en werd een gebouwtje ten westen toegevoegd (mutatieschets 1940, nr. 28).

In mei 1941 werd op de speelplaats in de Boomgaardstraat een nieuwe galerie gebouwd met een bovenverdieping voor turnlessen.

In 1942 werd de Vrije Vakschool voor Meisjes H.H. Harlindis en Relindis opgericht.

In 1945 werd het huis Stiels in de Bosstraat aangekocht. De benedenverdieping werd keuken, was- en strijkplaats voor huishoudkundelessen en op de bovenverdieping startte een nieuwe school, de Hogere School voor Familiale Opleiding. Die hield het slechts vol tot 1950. Het doel was een soort voorbereidingsjaar tot het huwelijk. De lokalen werden dan heringericht voor een home voor bejaarde dames.

In juli 1954 werd de feestzaal van de “Ménage” omgebouwd tot vier klaslokalen.

Op 1 september 1955 begonnen de paters Kruisheren een meisjesafdeling Humaniora in de lokalen van het Technisch Instituut Sint-Ursula.

In 1958 werd de slaapzaal voor de kleintjes tot vier klaslokalen voor de beroepsafdeling omgebouwd.

In 1961 werd één van de slaapzalen van het internaat ontruimd en ingericht als studiezaal voor de Humaniora. De vroegere slaapzaal van de novicen (tweede deel van de kapel, tweede verdieping) werd vernieuwd en bood slaapgelegenheid voor de kleine pensionaires. In 1963 werden de vroegere “lavoirs” op de derde verdieping herschapen in moderne slaapzalen. En de laatste van de vroegere slaapzalen werd omgebouwd tot drie klaslokalen voor de humaniora.

Parallelklassen met de Latijn-Griekse en de moderne humaniora van het Heilig Kruiscollege, in 1957 begonnen, kregen zes jaar later de benaming “Vrije Humaniora voor Meisjes”, na eerdere mislukte pogingen een afdeling humaniora op te richten. Sindsdien zijn er ook de hogere cycli Latijn-wetenschappen en wetenschappelijke B bijgekomen.

In 1964 volgde de afbraak en de heropbouw van de afgekeurde klaslokalen van het lager onderwijs langs de straat.

In 1965: afwerking van de speelplaats lager onderwijs (verharding) en begin van de bouw van de Humaniora in de Engelse tuin; een nieuwe slaapzaal met 35 kamertjes was op 1 september volledig bezet. In de Engelse tuin verdwenen hierbij het tennisterrein, de lindenlaan en ook enkele oeroude kastanjabomen. In 1965 kwam er ook een instructiezwembad.

Dat jaar werd een vijftal luifels, afdaken en/of doorsteken kadastraal opgetekend en werd de westelijke partij van het complex flink aangepast: delen werden afgebroken en de binnenkoer werd vergroot (mutatieschets 1965,

nummer 87). De achtergevel van de vleugel aan de Boomgaardstraat kreeg ten slotte een kleine uitbouw, mogelijk de nochtans origineel ogende, doch hervoegde bordestrap.

Intussen had architect Daniëls de plannen klaar en aannemer Simons-Latour kon beginnen. Op 1 september 1966 werden de nieuwe klaslokalen in de Eerste Straat feestelijk ingehuldigd. In 1974 kreeg het klooster (en de scholen) een eigen electriciteitscabine op de speelplaats Boomgaardstraat, naast de bakkerij.

In juni 1975 volgde de aanleg van sportterreinen in de wei langs de wal. Er werd een aanvang gemaakt met de bouwwerken voor de Turn- en Sporthal in de Eerste Straat. Deze bouw is klaar op 1 november 1976. Om deze bouw te financieren werd de grote groentehof tussen Eerste en Tweede Straat verkocht.

In juli 1976 werd het internaat afgebouwd. In 1980 werden de directie- en secretariaatslokalen uitgebreid. De Vrije Humaniora voor Meisjes nam in 1982 het Technisch Instituut Sint-Ursula over; de nieuwe naam luidde: Vrije Humaniora Sint-Ursula. Tot 1988 zouden de ursulinen hier nog onderwijs geven. Door moeilijkheden in het Vrij Instituut Maria Hulp der Kristenen Neeroeteren nam de Vrije Humaniora Sint-Ursula die handelsschool over in 1989. Het betekende weer nieuwbouw: een eetzaal, een toneelzaal, klaslokalen, waarin vooral de computers ondergebracht werden, een muzieklokaal.

In 1991 werden nog een aantal kleine aanpassingen kadastraal genoteerd (mutatieschets 1991, nummer 92). De ursulinen bestuurden tot enkele jaren na de opheffing van het ursulinenklooster in 1988 het hoger aangehaalde home, een pension voor bejaarde dames, aan de Bosstraat. Ook hier kwam een einde aan. De zusters verhuisden in 1996 naar de residentie in Herk-de-Stad.

Vanaf 1993 tot nu werd het voormalige minderbroedersklooster deels gerestaureerd door architect E. Martens (Maaseik). De kerk dient nog aan de beurt te komen. Vanaf het schooljaar 1998-1999 was er een fusie met het basisonderwijs van de Kruisheren, een fusie die jaar na jaar werd doorgevoerd. Zo ontstond de Vrije Lagere School Kruisheren-Ursulinen Maaseik. In de Eerste Straat werd College H. Kruis - Sint-Ursula 1 ondergebracht; in de Pelserstraat en Boomgaardstraat vindt College H. Kruis – Sint-Ursula 2 onderdak. Er is één enkele inrichtende macht: VZW Katholiek Onderwijs H. Kruis – Sint-Ursula, Pelserstraat 33, 3680 Maaseik.

In de loop van 2008 werd het voormalige ursulinenklooster voor het publiek geopend als het John Selbachmuseum. De schilderijencollectie bevat werken van de 16de eeuw tot het begin van de 20ste eeuw. Het betreft interieurs, stadsgezichten, stillevens, landschappen, zeegezichten, afbeeldingen van dieren en portretten. Er worden ook stijlkamers tentoongesteld gaande van renaissance tot biedermeier. Verder is er een poppenmuseum, dat eerder tien jaar lang in Maastricht was gevestigd en ruim 400 poppen omvat. De vroegste exemplaren gaan terug tot einde 18de eeuw en de jongste modellen dateren uit de jaren 1950. Naast de poppen vindt men er voorts nog bijbehorende accessoires zoals: meubeltjes, serviesjes, blikken speelgoed, teddyberen, treintjes en ander speelgoed.

In de Atlas van de Buurtwegen (1845) staan de oorspronkelijke gebouwen van het voormalige minderbroedersklooster weergegeven: het complex bestaat uit twee achter elkaar gelegen kloosterpanden, met de kerk in de oostelijke vleugel. Ten westen bevindt zich een grote, ommuurde ruimte. Deze wordt later opgevuld met de klooster- en schoolgebouwen van de ursulinen. Voor de beschrijving van het voormalige minderbroedersklooster met kerk verwijzen we naar de inventaris van de kantons Bree-Maaseik, alsook naar het beschermingsdossier DL00335 (bescherming van 2 juni 1988).

Ten westen langsheen de straat werden aan het voormalige minderbroedersklooster de schoolgebouwen der ursulinen toegevoegd. Ze werden opgetrokken in een eclectische en neogotische stijl.

Vooreerst werden in 1881 het gebouw van Sint-Jozef (lager onderwijs, externaat) en de boerderij opgericht. Het pensionaat aan straatzijde werd op 2 maart 1884 aangevat. In het verlengde daarvan, ten westen, werd in 1901-1902 de huishoudschool aangebouwd, getuige de rodere baksteenkleur en de bouwnaden. Bij de bouw van het ursulinenklooster met internaat, werd waarschijnlijk het deel van het minderbroedersklooster aan straatzijde in dezelfde stijl aangepast door Mathieu Christiaens (Tongeren), mogelijk ook de bouwer van de lagere meisjesschool (1881) en het pensionaat (1884).

Dit deel van het minderbroedersklooster (al beschermd, DL00335) telt acht traveeën en twee bouwlagen. Het gaat om een van sierankers en voor die tijd typische knipvoegen voorziene baksteenbouw met overhoekse muizentand en gebruik van hardsteen voor plint met rechthoekige getraliede keldergaten, muurbanden, afgeschuinde lekdrempels, boogomlijstingen en consoles van de boogfries onder de dakrand. Het zadeldak met leien behield vier dakkapellen onder zadeldakje met origineel sierlijk houtwerk. De Tudorboogvormige muuropeningen, met omlijstingen van de bovenlichten in zwart gekleurde baksteen, zijn gevat in Brugse traveeën. Het ursulinenklooster met internaat telt elf traveeën en drie bouwlagen onder gecombineerde zadeldaken (leien). De bouw is analoog aan de noordgevel van het minderbroersklooster. Wel zijn de keldergaten hier hoger en voorzien van zwart gekleurde ontlastingsbogen. De laatste travee wordt bekroond met een puntgevel waarin een verdiept drielicht zit. Het verdiepte inkomportaal is in de negende travee en wordt voorafgegaan door een recente bordestrap, aangelegd om gehandicapten toegang te verlenen. Deze nieuwe trap laat via een glasplaat de oorspronkelijke hardstenen steektrap zien. De vleugeldeur is gevat in een geprofileerde hardstenen omlijsting met flankerende driekwartzuiltjes en bekronende rondstaaf. De eiken deur heeft briefpanelen en sierlijk traliwerk met krullen. Voor het driedig bovenlicht hangt een sierlijke smeedijzeren lantaarn met gekleurd glas. Een spitsboognis met H. Hart bekroont het geheel.

In de achtergevel van het ursulinenklooster werd hardsteen gebruikt voor lekdrempels, afzaat van plint, afwerking van steunberen, tussenstijlen en net als bij de voorgevel voor dekljsten, blokken en consoles van de puntgevels. Er is een originele (?), hervoegde bordestrap met sierlijke ijzeren leuning, hardstenen treden en dekstenen, alsook een recent terras ter hoogte van de voormalige directiekamer, thans leefruimte van de huidige eigenaars. Ter hoogte van de twee inspringende rechtertraveeën is er op de eerste verdieping een aangebouwd ijzeren balkon met versiering van rozetten en sierlijke leuning met krullen onder een luifel van golfplaten, waarschijnlijk kadastraal opgetekend in 1931. De zuidwestelijke vierkante toren had vroeger een tentdak, heden een vlakke bedaking.

In het verlengde van het klooster sluit de huishoudschool aan van 1901-1902.

Dit deel heeft vijf traveeën en drie bouwlagen, een lichter rode baksteenkleur. De brede dakkapellen en de vlakke bedaking (kunstleien) zijn van latere datum. De bovenlichten van de analoge muuropeningen zijn hier van een lichter gekleurde baksteen, evenals de ontlastingsbogen van de keldergaten. In de eerste travee bevindt zich een deur op het niveau van het souterrain, die toegang geeft tot een lokaaltje voor bedeling van voedsel aan de armen. Het gaat om een ijzeren deur, voorzien van traliwerk met ronde stijlen en verbindende krullen. Nog meer ten westen is er een doorgang naar het zuiden, de vroegere openbare weg nummer 79. Het ijzeren hek bestaat uit ronde stijlen met verbindende krullen. De doorgang vertoont vier hardstenen schamppalen, een gecementeerde afwerking met imitatievoegen voor de wanden en ijzeren I-balken die troggewelven dragen. De achtergevel van deze doorgang heeft bovenaan een hijsanker.

Interieur van het ursulinenklooster

In het interieur bleven heel wat originele elementen bewaard. De inkomhal met wit en zwart marmeren vloer betreedt men via een arduinen steektrap van vijf treden. Een klein steektrapje links in de hal verdween in functie van de nodige toegang voor gehandicapten. De aanpalende voormalige portierskamer heeft een gelijkaardige vloer.

Beneden waren eertijds de directiekamer, de spreekkamers, de refter en dergelijke; op de eerste verdieping bevonden zich de kamers voor de zusters en de feestzaal, op de tweede verdieping eveneens kamers en op de hoogste verdieping, de zolder onder dak, de chambretten voor de internen.

Het merendeel van de grenen plankenvloeren en binnendeuren (enkel- en vleugeldeuren) bleef op de begane grond bewaard, sommige met gezandstraalde decoratie en figuratie (Heilige Angela en Ursula (1930; inscriptie AD. MAJOREM. DEI. GLORIAM / Ste ANGÈLE Ste URSULE), eertijds meer ten oosten in de centrale benedengang, door de huidige eigenaars verplaatst naar de overgang internaat-huishoudschool); op de verdiepingen werden ze grotendeels verwijderd om de ruimten aan te passen aan de nieuwe museumfunctie. Op de begane grond is de

centrale gang, lopend van oost naar west, van Carraramarmer en Noir de Masy. De bepleisterde en beschilderde plafonds, soms met sierlijsten en al dan niet recent aangebracht centraal motief, rusten in de centrale gedeelten op dito moerbalken op geprofileerde consoles, gedragen door (half)ronde ijzeren zuilen op (half) achzijdig basement, met versiering van acanthussen voor de kapitelen. Bij de gang sluit ten oosten een trappenhuis aan met indrukwekkende eiken bordestrap, reikend tot de zolderverdieping. Hij begint met een hardstenen trede en een achzijdige balustervormige trappaal met bekronende hogel. Hieronder leiden een deur en trap naar het souterrain. In de traphal leidt een hardstenen steektrap van zes treden naar de binnenkoer met Heilig Hartbeeld. Juist ten westen van deze traphal is een lift aangebracht.

In de noordoostelijke hoek van het klooster ligt op de begane grond de refter. De grenen vloer is vernieuwd, doch de grenen lambriseringsen bleven behouden. De lijsten van de bepleisterde plafonds vertonen ranken en rozetten. De huidige eigenaar liet de grote grenen tafels voor een derde verkleinen. Ook maakte hij van de grenen deuren op de bovenverdiepingen een buffet tussen twee ingemaakte kasten op de scheiding tussen refter en voormalige portierskamer ten westen. In de aan de centrale gang aansluitende overige kamers, heden grotendeels ingericht als stijkkamers, komen enkele originele lambriseringsen voor, met rankwerk en andere siermotieven, alsook eiken visgraatparket. De leefruimte van de huidige eigenaars, waaronder de voormalige directiekamer, heeft een paar houten plafonds met moer- en kinderbalken, rustend op sierlijke bladwerkconsoles. Ten westen in de living werd door de huidige eigenaar recent een natuurstenen 17de-eeuwse schouw met eiken bekroning ingebracht van elders.

In de zuidwestelijke hoek van het klooster bevindt zich een toren met metalen slingertrap. Op de eerste verdieping liggen eiken planken in de centrale gang en grenen in de diverse belendende ruimtes. De deuren werden grotendeels verwijderd om bredere doorgangen te creëren in de recent aangelegde museumzalen. Stenen tussenwanden werden her en der volgens de huidige eigenaar weggehaald. Bepleisterde en beschilderde moerbalken op geprofileerde consoles dragen hier de plafonds.

Op de tweede verdieping zijn overal grenen vloeren. Ook hier zijn zoals op de eerste verdieping wanden (volgens de huidige eigenaar van vezelplaat) weggehaald om een open museumruimte te creëren.

Op de derde verdieping, de zolder, waren eertijds de chambretten. De trapezoidale bekronende zoldering is bepleisterd en beschilderd en heeft een zichtbaar gebint. De vloer, waarschijnlijk planken, is met linoleum bekleed en van de voormalige chambretten werden toonkasten gemaakt voor het hier ondergebrachte speelgoedmuseum. Naast deze chambretten was vroeger een badkamer, nu een opslagruimte.

In het souterrain bleven de centrale gang, originele binnendeuren, natuurstenen en veelkleurige geometrisch gedecoreerde cementtegelvloeren behouden, evenals gelijksoortige keramische tegels en troggewelven op ijzeren I-balken.

Interieur van de huishoudschool

De huishoudschool van 1901-1902 heeft overal visgraatparket, lambriseringsen met art-nouveau-inslag, analoge ijzeren dragende zuilen (op de begane grond met Tudorboogvormige gordelbogen in de centrale gang), bepleisterde en beschilderde troggewelven op ijzeren I-balken en aan het westelijke uiteinde een arduinen steektrap met afgeschuinde trappalen waartussen ijzeren leuningens met houten relingsen. Hiernaast leidt een arduinen steektrap naar de kelder. Een tweede lift bevindt zich in het oostelijke deel van de huishoudschool ter hoogte van de doorgang naar de bordestrap op de binnenkoer.

Op de eerste verdieping bevindt zich de feestzaal van de zusters, eertijds en recent terug een open ruimte zonder tussenwanden

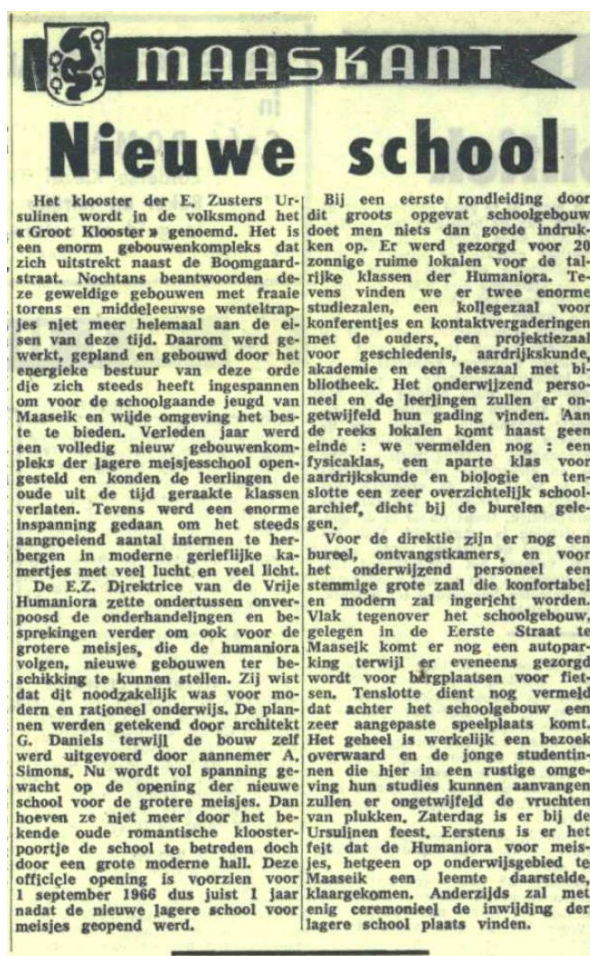
Op de tweede verdieping ligt een nieuwe grenen vloer, gelijkaardig aan die van de refter van het klooster. Op de derde verdieping is er naar mondelinge mededeling van de huidige eigenaar een grenen betimmering in een ronde vorm.

Ook hier treft men in het keldergedeelte analoge interieurelementen aan als in het kloostergedeelte. In één kelderruimte aan straatzijde bevinden zich arduinen banken achter een origineel ijzeren hek, in welke ruimte

armen om voedsel bij de zusters kwamen bedelen. Een recente arduinen trap vervangt waarschijnlijk de oorspronkelijke die via het deurtje in de eerste travee vanuit de Boomgaardstraat te bereiken was.

Op de binnenkoer van het complex bevindt zich in de zuidoostelijke hoek van het terrein waarschijnlijk de vroegere boerderij van 1881, de latere bakkerij. Het betreft een traditionele verankerde baksteenbouw onder gecombineerde zadeldaken (mechanische pannen), met rechte muizentand met drop. De twee zijrisalieten zijn trapgevelvormig bekrond. Het gebouw heeft deels gedichte, getoogde muuropeningen met behouden houtwerk en roedeverdeling onder hardstenen lateien. Rechts hiervan gaf een getoogde deur eertijds toegang naar het gebied buiten de omwalling. Deze doorgang werd recent gedicht.

Ten zuiden van het terrein ligt de voormalige lagere meisjesschool, het eerste, in 1881 gebouwde element van het gehele complex. De straatzijdegevel telt zes traveeën en twee bouwlagen, gelijksoortig materiaalgebruik met lichter gekleurde baksteen, hardstenen afwerking voor plint met afzaat, muurbanden, afgeschuinde lekdrempels, tussendorpels en lateien van de muuropeningen, deklijsten en –stenen, geprofileerde daklijst en consoles van de schouderstukken, vernieuwd houtwerk van de deur, aan de rechterkant vier gedichte rechthoekige keldergaten en zes dakkapellen. De oostgevel telt negen traveeën en twee bouwlagen onder gecombineerde zadeldaken en centraal schilddak (kunstleien). De middenrisaliet heeft drie traveeën, twee flankerende hoektorentjes en een centrale trapgevelvormige bekroning met rondboognis, waarin een Sint-Jozefbeeld, en twee flankerende rechthoekige venstertjes. De zijrisalieten vertonen voor- en achteraan een combinatie van tuit- en trapgevel. De getoogde muuropeningen zijn beneden getralied, evenals de rechthoekige keldervensters. Tussen de risalieten bevinden zich aan weerszij twee vleugeldeuren met bewaard grenen houtwerk, voorafgegaan door zes hardstenen treden.

De achtergevel of westelijke gevel is veel eenvoudiger en vertoont analoge, deels gedichte en aangepaste muuropeningen. Er is een dakvenster onder zadeldak en sporen van een verdwenen haakse lagere aanbouw. De achterzijde van de linkerrisaliet werd na de Tweede Wereldoorlog van een nieuwe bovenverdieping voorzien.

Interieur van de voormalige lagere meisjesschool
Hier bleven weinig interieurelementen bewaard: enkele grenen deuren, een houten slingertrap met kwarten en een cementtegelvloer bij de rechterinkomhal.

Fig. 42: Uittreksel uit Het Belang van Limburg van 25 juni 1966, pagina 8.

Uit bovenstaande gegevens kan besloten worden dat het terrein van het schoolgebouw aan de Boomgaardstraat als ernstig verstoord kan beschouwd worden en de rest van het projectgebied als mogelijk matig verstoord.

1.2.3 Archeologische situering

Algemene Beschrijving¹¹

Maaseik ontwikkelde zich op de linkeroever van de Maas op een uitloper van een middenteras, een interfluviale rug in de Maasvallei (tussen 31 à 33 m TAW). Dwars door deze heuvelrug vloeien de Bosbeek en de Sint-Jansbergbeek, die beide een cruciale rol speelden in de verdere ontwikkeling van Maaseik. Door deze iets hoger gelegen rug was de stad relatief veilig voor overstromingen. Omgeven door oude armen van de Maas was Maaseik als het ware van nature voorbestemd om een belangrijke versterkte stad met militair en economisch belang te worden. Een stad die zich ontwikkelde vanaf het einde van de dertiende eeuw aan de belangrijke oude Romeinse verkeersweg langs de Maas van Tongeren naar Nijmegen. De bodem van het gebied varieert van een zandleem tot een lemige zandbodem. Op het gewestplan staat de historische kern bijna volledig ingekleurd als woongebied, waarvan de helft met culturele, historische en/of esthetische waarde. Twee kleinere gebieden in het noordoosten zijn aangeduid als woongebied en gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut.

Archeologische nota

Binnen de omwalling van de stad zijn weinig vondsten gekend van het pre-middeleeuwse Maaseik. Prehistorische (buiten een fragment van een gepolijste bijl die net buiten de oostelijke poort werd opgeraapt in 1887), Romeinse en vroegmiddeleeuwse vondsten zijn vooral gekend uit de omliggende gebieden waar alle perioden rijk vertegenwoordigd zijn. De belangrijkste opgravingen zijn deze in Geistingen met sporen uit het laat-neolithicum, de bronstijd en de ijzertijd (Heymans 1983). Een belangrijk bronsdepot uit de late bronstijd bestaande uit bronzen bijlen en een lanspunt werd aangetroffen ten zuiden van Maaseik, in Heppeneer (Van Impe 1994). Ten noorden van Maaseik werd een Romeins en Merovingisch grafveld in Ophoven opgegraven (Janssens 1977; Roosens 1976; Roosens 1978). In de Romeinse periode werd een heirbaan aangelegd van Tongeren naar Nijmegen die grotendeels parallel liep met de Maas en waarlangs talrijke Romeinse nederzettingen ontstonden.

In de vroege en de volle middeleeuwen zouden eerst Aldeneik en later Maaseik een grotere rol spelen. Eerst vanuit kerkelijk oogpunt maar nadien ook op economisch vlak. De eerste vermelding van Nieuw Eycke was in 1244 (Boonen e.a. 1994; Gerits 1989). Toen was de stad al gesticht en men weet niet exact wanneer de eerste mensen er zich vestigden. In dat jaar onderhandelde Arnold IV met de kanunniken van Aldeneik over het toekennen van parochierechten aan zijn nieuwe stad en werd de Sint-Catherinaparochie gesticht (Mersch 2014). Vooraleer Maaseik het centrum werd, was het in noordoosten gelegen Aldeneik (Alden Eyck) het belangrijkste kerkelijk centrum. Hier werd in de eerste helft van de 8ste eeuw een vrouwenabdij gesticht door familie van een plaatselijk grootgrondbezitter. Toch zou Aldeneik, hoewel het voorbestemd was om uit te groeien tot een stad, geen economisch centrum worden en werd dit omstreeks het midden van de 13de eeuw verlegd naar de nova villa de Eke. Dit zou later uitgroeien tot Maaseik dat in 1240-1243 haar stadsbrief kreeg en een eigen toekomst tegemoet ging (Boonen e.a. 1994; Gerits 1989). Vanaf de 13de eeuw wordt er dan ook een duidelijk onderscheid gemaakt tussen Aldeneyck (Vetus Eka) en Nieuw-Eyck (Nova Eka).

Als grensstad van het graafschap Loon werd Maaseik al vroeg, mogelijks nog in de 13de eeuw voorzien van wallen en muren. In 1395 was Maaseik gekend als een goed ommuurde stad waarvan de stadsgracht (stat graeve) gevoed werd door het water van de Oeter- of Bosbeek. Deze beek werd omgeleid en voorzien van meerdere sluizen om de waterstand te regelen. Hoewel de muren in 1467 op bevel van Karel de Stoute werden

¹¹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Historische stadskern van Maaseik* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140051> (geraadpleegd op 28 december 2017).

afgebroken werden ze tien jaar later toch hersteld en weer opgebouwd tot een geduchte versterking met brede wallen (Boonen e.a. 1994; Gerits 1989).

Toen in de 16de eeuw de versterkingen onderkomen waren, trachtte men de wallen, torens en stadspoorten zo goed mogelijk te herstellen. In 1672 veroverden de Fransen Maaseik en werd er zeer snel gestart met de aanleg van nieuwe versterkingen volgens de plannen van Vauban. De structuren, die zichtbaar zijn op een schilderij van 1672 (dat in het huidige Regionaal Archeologisch Museum hangt), waren geen lang leven beschoren en ze werden drie jaar later al afgebroken. Of deze versterkingen wel degelijk waren uitgevoerd, wordt bevestigd door de opgravingen in 2005 aan de Kloosterbempden waar men een volledig (binnen)bastion van de versterking kon registreren (Heymans 2007). De laatmiddeleeuwse stadsomwalling is tot op heden bewaard in de ruimtelijke structuur van de huidige stad en het verloop ervan is in het huidige stratenpatroon nog goed te herkennen bijvoorbeeld in de Burgemeester Philipslaan en de Walstraat. Een deel van de stadsmuur met zware steunberen is deels bewaard in de tuin van het Kruisherenklooster.

In totaal verleenden in de laatmiddeleeuwse omwalling vier poorten toegang tot de stad: de Bospoort richting Kempen, de Eikerpoort richting Aldeneik, de Bleumerpoort richting Maas en de Heppenerpoort richting Heppeneert. Deze poorten werden grondig afgebroken en verwijderd in 1815 en in 1847 verdwenen de wallen. In 2005 werden tijdens bouwwerken aan de westzijde van de stad op het kolonel Aertsplein vlakbij de Bospoort, de funderingen van twee verdedigingstorens, opgebouwd in Maastrichtersteen, van de stadsomwalling aangetroffen. Deze steunden grotendeels op houten palen aangezien de omwalling zich hier in moerassig gebied bevond (mondelinge informatie verkregen van Anja Neskens). De namen van de stadspoorten leven verder in de plaatsnaamkunde en zijn bij de Maaseikenaars nog steeds goed gekend.

Het ruime rechthoekige marktplein was het knooppunt tussen deze stadspoorten en het hart van de stad. Tot het midden van de 18de eeuw bevond zich daar het gewanhuys/heerenhuys, eigendom van de graven van Loon en later van de prinsbisschop van Luik. Het deed dienst als raadshuis, lakenhal, vergaderplaats voor de ambachten en schuttersgilden. In Maaseik fungeerden twee schepenbanken waarvan de eerste onder Luiks gezag vielen (doordat Maaseik de Luikse vrijheid had gekregen) en de tweede aan het Loonse recht waren onderworpen. Een vroegste lijst van schepenen dateert uit 1298 en een eerste lijst van het stadsbestuur, dat bestond uit burgemeesters en gezworenen, uit 1352. In een verordening van Jan van Beieren uit 1397 werd duidelijk omschreven waaruit de stedelijke raad bestond en dit zou van kracht blijven, ondanks enkele latere beknottingen, tot in de 16de eeuw. In 1730 en in 1753 werd de samenstelling nogmaals veranderd. Het gewoonterecht dat de stedelijke samenleving regelde en vastgelegd in een keure werd steeds door de prinsbisschop van Luik goedgekeurd of vernieuwd (Boonen e.a. 1994; Gerits 1989).

Op kerkelijk vlak behoorde Maaseik aanvankelijk tot de moederparochie Sint-Pieter van Aldeneyck. In 1244 werd Maaseik als stedelijke nederzetting afgescheiden en werd de Sint-Catharinaparochie in 1245 opgericht. In 1571 verhuisden de kanunniken van Aldeneyck naar Maaseik met toestemming van de prinsbisschop en vestigden zich binnen de stadsmuren. Ook de goederen en relieken van het kapittel van Aldeneyck werden overgebracht naar de Sint-Catharinakerk waar het kapittel bleef bestaan tot 1797. De deken van het kapittel was tevens pastoor van de kerk. De huidige Catharinakerk dateert van 1840 en werd opgetrokken op een plein waar zich vroeger de oude kerk, het vroegere kerkhof en het klooster van het kapittel bevonden. Het uitzicht van de oudere, éénbeukige gotische kerk is alleen gekend van een voorstelling in bas-reliëf op een gevelsteen die zich nu in de stadstuin van het museum bevindt. De kerk leed aanzienlijke schade op in 1802 en 1804 waardoor in 1806 het geheel als ruïne werd verkocht (Boonen e.a. 1994; Gerits 1989). Tussen 1840 en 1845 bouwde men de huidige kerk. Tijdens de registratie van een toevalsvondst in januari 2014 werden funderingen aangetroffen aan de westelijke zijde voor de huidige toren (Vynckier, in voorbereiding). Eén van de funderingsmuren loopt in de as van de huidige kerk en was opgebouwd uit Maaskeien en blokken Maastrichtersteen. Voorlopig werden deze geïnterpreteerd ofwel als fundering van de vroegere toren ofwel als een buitenmuur van de oudere kerk ofwel werd een deel van de fundering van een oudere kerk aangesneden.

In de middeleeuwen was er een begijnhof. Na de stichting van de stad Maaseik spande graaf Arnold IV van Loon zich in voor de stichting van dit begijnhof dat in 1265 bisschoppelijke erkenning kreeg. Het begijnhof lag buiten de stadswallen, tussen de Eerste straat en de stadswal en was zelf geheel omwald. In het begin van de 15de eeuw verafschuwden twee begijnen de levenswijze van de andere ontaarde begijnen. Ze besloten om zich binnen de wallen van Maaseik te vestigen. Hun stichtelijk leven oefende aantrekkingskracht uit op nog twintig andere vrouwen die in dezelfde geest wensten te leven. Ze kregen uiteindelijk toestemming om langs het

begijnhof een agnetenklooster te stichten. In 1482 worden het agnetenklooster en het begijnhof verwoest als gevolg van de strijd tussen de families van de Marck en Van Horn over de bisschoppelijke troon. De zusters vluchtten naar Susteren en pas in 1485 verhuisden ze naar een nieuw klooster binnen de stadswallen van Maaseik tussen de Grote Kerkstraat en de stadsomwallingom-walling: het Sint-Agnetenklooster of Groot Klooster (Mersch 2014). Het klooster werd in 1797 door de Fransen opgeheven en in 1799 verkocht. Opgravingen in 2003 en 2005 op de Kloosterbempden brachten sporen aan het licht van dit klooster, zoals de restanten van een rechthoekig gebouw met een fundering in Maastrichtersteen, een gracht, een greppel en enkele waterputten (Heymans & Neskens 2007). Voor de Franse revolutie waren er in totaal zes religieuze orden vertegenwoordigd in Maaseik: de agneten, de kruisheren (1467) in de Bosstraat, de sepulchrijnen van Kinrooi met het kleine klooster in de Pelserstraat (1495), **de minderbroeders in de Boomgaardstraat (1626) waar zich later de ursulinen vestigden**, de kapucijnen (1626) en de kapucinessen in de Capucienenstraat. Deze kloosters lagen binnen de wallen, maar niet in het centrum en benadrukten de stedelijke ontwikkeling. Ze lagen vooral aan de rand van de stad dicht bij de poorten. Elk klooster had een invloed op de directe omgeving waardoor ze hun buurt gingen bepalen. De kloosters lagen als een krans rond de vierkante markt. Enkele kloosterkerken bleven tot op heden bestaan (Boonen e.a. 1994; Gerits 1989). Op de terreinen van deze kloosters is nog maar weinig archeologisch onderzoek verricht. Alleen werd in het minderbroederklooster/ursulinenklooster in 2013-2014 naar aanleiding van de herinrichting en het verbouwen van de Muziekacademie restanten aangetroffen van het minderbroederklooster (Vynckier, in voorbereiding).

Maaseik had al vanaf 1400 een stadsschool binnen de muren die met toelating van prinsbisschop Jan van Beieren werd opgericht. Later zou er de Latijnse school bijkomen, eerst geleid door de kruisheren en later door de minderbroeders.

Hoewel Maaseik in de 14de eeuw een belangrijke positie innam in de lakennijverheid was ze vanaf de late middeleeuwen toch vooral een landelijke gemeente. De zes georganiseerde ambachten die de stad rijk was zijn pas gekend uit het begin van de 16de eeuw en zullen tijdens de Franse bezetting worden opgeheven. De stad had tevens een centrale marktfunctie die gereguleerd werd door een streng stadsreglement uit 1651 waarin duidelijk vermeld werd waar wat men mocht verhandelen. Maaseik had eveneens een belangrijk bedrijfsleven zoals onder meer een archeologische vondst van meerdere leerlooiersputten, op de Kloosterbempden net ten zuiden van de wallen, bewijst (Heymans & Neskens 2007).

Doordat Maaseik aan de drukke verkeersader van de Maas lag, verzamelde het op het einde van de 16de en in het begin van de 17de eeuw grote kapitalen. Dit weerspiegelde zich in de talrijke huizen die binnen de stad werden gebouwd. Restanten van deze bewoning vindt men verspreid over de stad. Tijdens opgravingen, naar aanleiding van nieuwbouw, werden op meerdere plaatsen restanten van beer- en afvalputten, funderings- en bewoningsresten, en archeologische voorwerpen aangetroffen (Heymans 1988; Heymans 1997; Heymans & Neskens 2007; Van de Velde e.a. 2010; van de Konijnenburg & Janssen 2011; van de Konijnenburg 2013). Eind 17de eeuw geraakte Maaseik echter in verval door talrijke oorlogen en door de brand van 1684.

Evaluatie van de bewaringstoestand en motivatie voor de afbakening

De stedelijke ruimte bewaart sporen van samenlevingen die daar achtereenvolgens aanwezig waren en deze ruimte aan hun noden hebben aangepast. Ze is met andere woorden het resultaat van een complex levenstraject waarbij de invulling veranderlijk was naargelang de sociaal-economische, maatschappelijke en institutionele context. Meer nog dan bij dorpen hebben stadsplattegronden een cumulatief karakter en verschillende fasen. De meeste steden zijn niet als geheel gepland, maar hebben vaak een oude nederzettingskern die teruggaat op een burcht of abdij, een economische infrastructuur of andere. Soms kunnen deze zelfs refereren naar een oudere, vroeg- of pre-middeleeuwse aanwezigheid.

Het gebruik van de 19de-eeuwse kadasterkaart (gereduceerd kadaster) als bron voor het onderzoek naar de historische gelaagdheid van een stad wordt gesuggereerd omdat deze een tijdsbeeld geeft van net voor de industrialisering en omdat dit de eerste nauwkeurige versie van het kadaster is met perceelsaanduiding. De oorspronkelijke perceelsindeling van een stad is een relatief stabiel element in de plattegrond, die vaak een prestedelijke oorsprong kent. Ondanks de processen van herverdeling blijven oude bezitsgrenzen en straatpatronen toch lang zichtbaar in het stedelijke landschap. De historische stedelijke kernen zijn immense archeologische sites en behoren tot de meest uitgebreide en complexe sites ter wereld, zowel in extensie als in stratigrafie. Tegelijkertijd zijn deze sites door permanente verstedelijking en stedelijke ontwikkeling ter plaatse zwaar bedreigd.

Wat betreft de afbakening wordt er traditioneel van uitgegaan dat de aanwezige versterkingen in de eerste plaats louter defensieve structuren waren en als dusdanig infrastructuur met een zware belemmerende invloed op de stadsontwikkeling. Hieruit volgt de constructie om de stadswallen te beschouwen als grenzen aan de stadsgroei en dus als bepaling van stadsfasen. De stadswallen vormen een belangrijk onderdeel van de stedelijke identiteit en zijn als zodanig actieve componenten en bepalend voor de conceptuele stedelijke ruimte vóór de industriële periode en dus ook betekenisvol als afbakening van de complexe archeologische sites die steden zijn.

Omwille van al deze redenen wordt de grens van de archeologisch complexe en waardevolle ruimte vastgelegd op de buitenste afbakening van de stadsgracht rond de wallen en muren. De grachten bieden bovendien goede bewaringscondities voor organisch stedelijk afval. In een aantal gevallen werden de laatmiddeleeuwse muren tussen de 16de en de 18de eeuw vervangen door bastions en Vaubanversterkingen. De vergelijking met oudere stadsplassen laat echter steeds zien dat deze latere omwallingen ook de volledige laatmiddeleeuwse ruimte omvatten.

Het intekenen van de kernen gebeurde vanuit de ruimste perceelsafbakening en rekening houdend met belangrijke fysieke grenzen. Deze afbakening concentreert zich in de eerste plaats op de begrenzingen die zichtbaar zijn op de kaart, zoals stadsmuren, omwalling, stadsgrachten. Ook de open ruimten tussen de bebouwde kern en strategische elementen, zoals de rivieroever, worden opgenomen. Op deze manier zijn we honderd procent zeker dat de afbakening van de historische stedelijke kernen in Vlaanderen dekkend is voor de volledige zone met complex stadsarcheologisch erfgoed (Tys e.a. 2010).

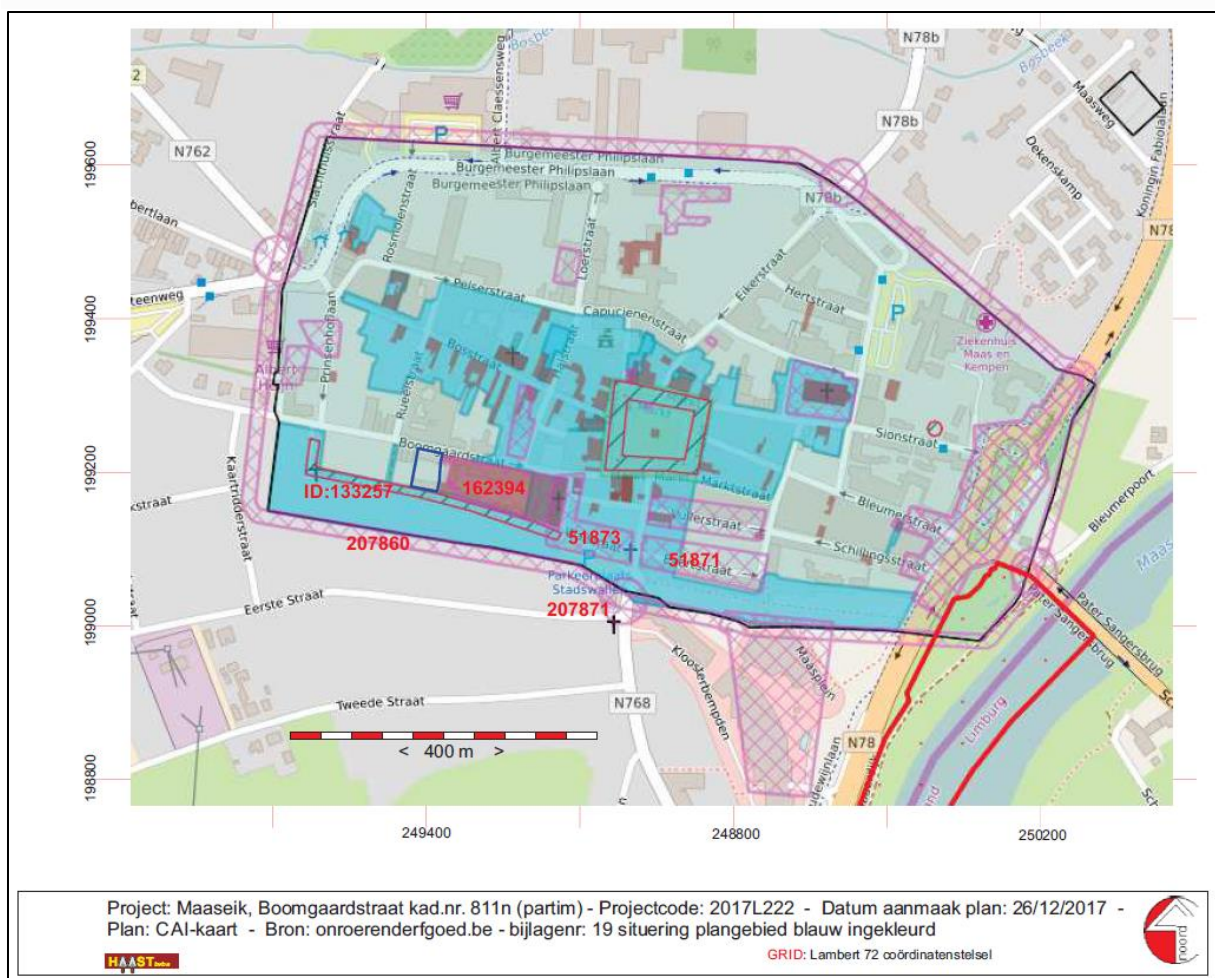

Fig. 43: Uittreksel uit de Centraal archeologische Inventaris kaart ©cai.onroerenderfgoed.be

Schematisch overzicht van de vondstlocaties:

51871	Maaseik	Everstraat	Nieuwe Tijd > 16de eeuw > Onbepaald (Roerende Archaeologica > Losse Vondst > Natuursteen > grafsteen, gedumpt op de bodem 19de eeuwse waterput); Nieuwste Tijd > 19de eeuw > Onbepaald (Bewoning > Alleenstaand > Waterput);
51873	Maaseik	Walstraat	Onbepaald > Onbepaald > Onbepaald (Bewoning > Alleenstaand > Waterput > 5,2 meter diep);
162394	Maaseik	Boomgaardstraat 12	Nieuwe Tijd > 17de eeuw > Onbepaald (Begraving > Bijzetting(en) > Onbepaald > 08-01-2013: bij kelderverdiepingswerken werden skeletresten aangetroffen onder een trap. De botresten bevonden zich in een 1 m dikke opvullingslaag. Misschien kunnen er meerdere skeletresten teruggevonden worden omdat we hier vlakbij de kapel zitten. 22-01-2014: 4 fasen -een restant van een (graf)keldertje in mergel met tongewelf -fundering van de kerk in baksteen en mergel met een haakse muur die over vorige gaat die ondertussen deels werd afgebroken -afbraak haakse muur en opvulling van de zone van het keldertje met op deze opvulling een droge fundering van natuurstenen (gerecupereerd) met daarop drie rijen baksteen als begin van een opgaande muur met doorgang. In deze kamer lag een vloer. -de doorgang en de kamer wordt verder opgevuld en de vloer wordt verhoogd);
207860	Maaseik	Middeleeuwse stadswallen	Middeleeuwen > Late middeleeuwen > Onbepaald (Versterking > Verdedigingselementen > Wal);
207871	Maaseik	Heppenerpoort	Middeleeuwen > Late middeleeuwen > Onbepaald (Versterking > Verdedigingselementen > Stadspoort);
133257	Maaseik	Stadswal	Bomenrij erfgoedrelict OE ID 133257 (geen CAI-locatie)

De historische / archeologische beschrijving wordt bepaald door de specifieke stad-situatie. Nagaan welke archeologische indicatoren in de directe omgeving aanwezig zijn kan in een stadscontext misleidend zijn omdat elk huis, elk gebouw, elke plek bij wijze van spreken haar eigen geschiedenis en ontwikkeling kan hebben ten gevolge van allerlei factoren; eigenaars, ambachten, branden, watersnood, functie, etc.

De schoolgebouwen zijn tegen de voormalige stadswallen, deels mogelijk in de stadswal gebouwd. Het niveau van de huidige stadswal ligt op +34.09 m TAW terwijl het niveau van de speelplaats gesitueerd is op gemiddeld +32.90 m, een niveauverschil van 1, 19 m. De uitgang van de ondergrondse tunnel bevindt zich op +31.42 m TAW, een niveauverschil ten opzichte van de Stadswal van 2,67 m.

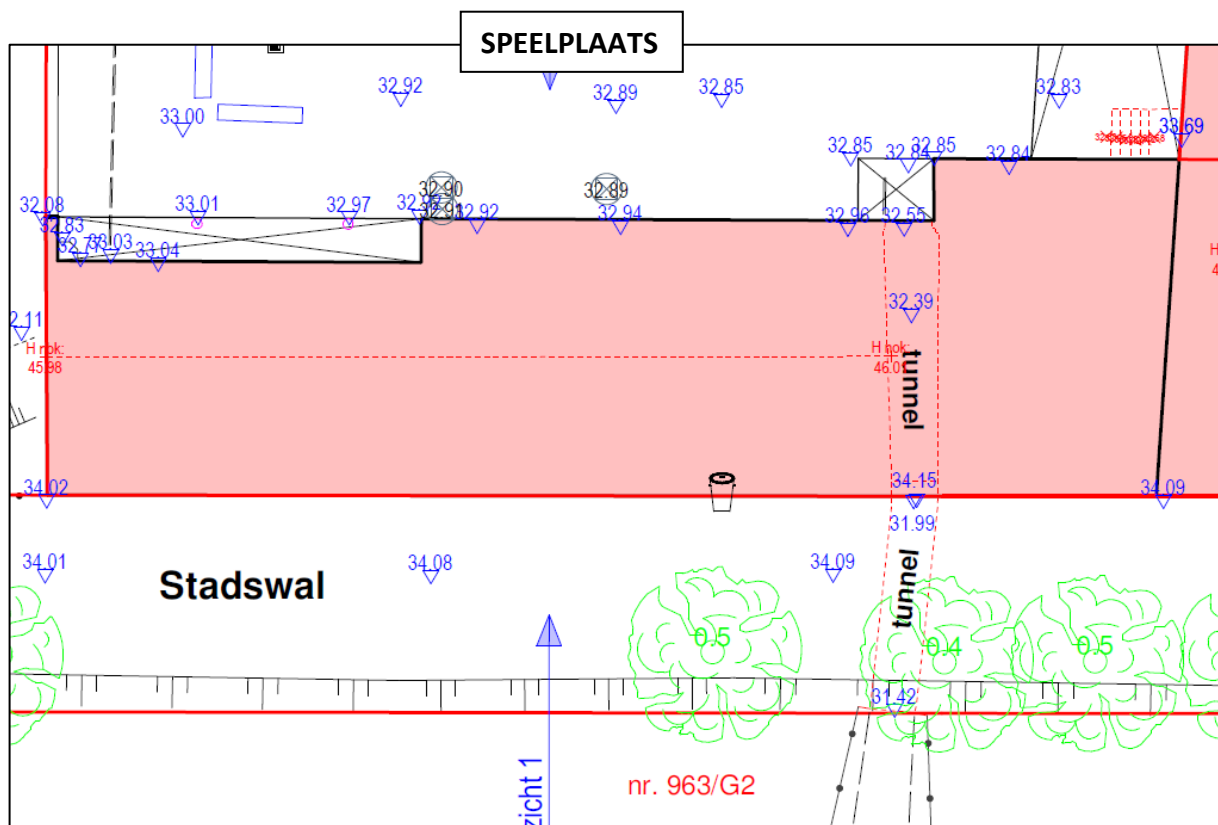

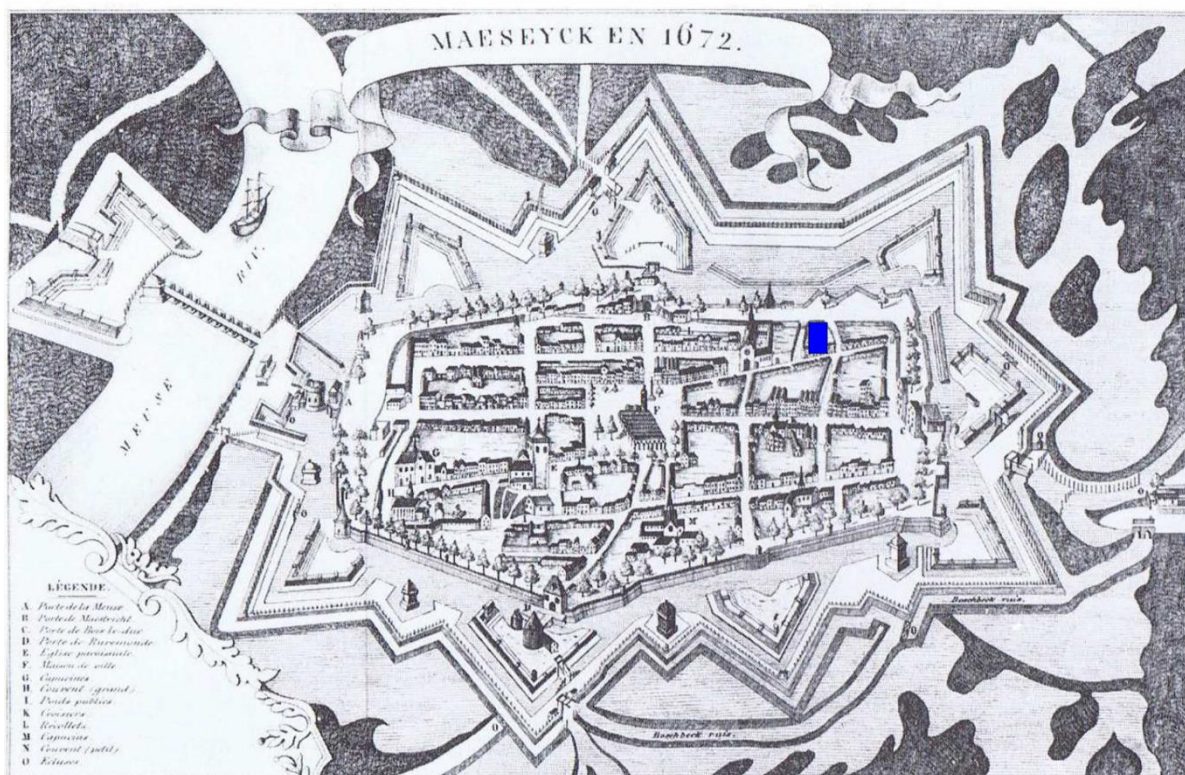
Fig. 44: detail uit het opmetingsplan van de landmeters met aanduiding van de TAW-niveaus van de stadswal en de speelplaats.

Het projectgebied is gesitueerd tegen de Middeleeuwse Maaseiker stadsomwalling die een vrij complexe geschiedenis kende van bouw, verval, wederopbouw:

- mogelijk nog in de 13de eeuw werd Maaseik voorzien van wallen en muren.
- In 1395 was Maaseik gekend als een goed ommuurde stad waarvan de stadsgracht (stat graeve) gevoed werd door het water van de Oeter- of Bosbeek. Deze beek werd omgeleid en voorzien van meerdere sluizen om de waterstand te regelen.
- In 1467 werden op bevel van Karel de Stoute de muren afgebroken
- tien jaar later werden ze toch hersteld en weer opgebouwd tot een geduchte versterking met brede wallen.
- In de 16de eeuw trachtte men de wallen, torens en stadspoorten zo goed mogelijk te herstellen.
- In 1672 veroverden de Fransen Maaseik en werd er zeer snel gestart met de aanleg van nieuwe versterkingen volgens de plannen van Vauban.
- De structuren werden drie jaar later al afgebroken.
- **De laatmiddeleeuwse stadsomwalling is tot op heden bewaard in de ruimtelijke structuur van de huidige stad en het verloop ervan is in het huidige stratenpatroon nog goed te herkennen bijvoorbeeld in de Burgemeester Philipslaan en de Walstraat.**
- Een deel van de stadsmuur met zware steunberen is deels bewaard in de tuin van het Kruisherenklooster.

Uit de historische kaarten blijkt het projectgebied telkens binnen de oude stadsmuren gesitueerd te zijn en is het gedeelte dat momenteel tegen of in de stadswal gebouwd is, effectief in de aardenwal gebouwd.

Dit blijkt ook uit een situering van het projectgebied op de tekening *Maeseyck en 1672*, een lithografie van E. Gyselinck gepubliceerd in 1855. Daarop zijn ook de Vaubanversterkingen ingetekend en die zijn duidelijk buiten de oude stadsmuren aangelegd en hebben geen impact op het projectgebied.

196. Afbeelding met titel "Maeseyck en 1672". Lithografie van E. Gyselinck, 188 mm. op 293 mm. Verschenen in J. WOLTERS, Notice historique sur la ville de Maeseyck. Gent, E. Gyselinck, 1855.

1672

Fig. 45: Lithografie van E. Gyselinck met daarop in blauw het projectgebied aangeduid.

1.2.4 Synthese

Beantwoording van de gestelde onderzoeksvragen:

- welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het projectgebied?

Uit de historische kaarten en luchtfoto's blijkt dat het terrein mogelijk al in de 18de eeuw, misschien – waarschijnlijk – al eerder aan de Boomgaardstraatzijde bebouwd was met een aantal kleine vrijstaande woningen die dwars op de straat stonden met achter en naastliggende tuinen. Dit blijkt alleszins uit de ferrariskaart, maar de georeferentie van die kaart dient enigszins gecorrigeerd en helaas valt het projectgebied net op een scheidingslijn van twee kaartbladen. De Atlas der Buurtwegen geeft een veel exacter beeld. Aan de straat staan een aantal rijwoningen met achterliggende tuinen. Eind 19de eeuw wordt het terrein ingenomen door de bouw

van de school van de Ursulinnen, met bijgebouwen. Later, in 1964-1965 wordt een deel van de oude school afgebroken en vervangen door nieuwbouw.

Een vergelijking van de luchtfoto uit de jaren 1930/1940 met de huidige situatie toont duidelijk dat er flink afgebroken, geruimd en herbouwd werd. Bovendien, de oudste nog aanpalende delen van het schoolgebouw blijven onaangeroerd.

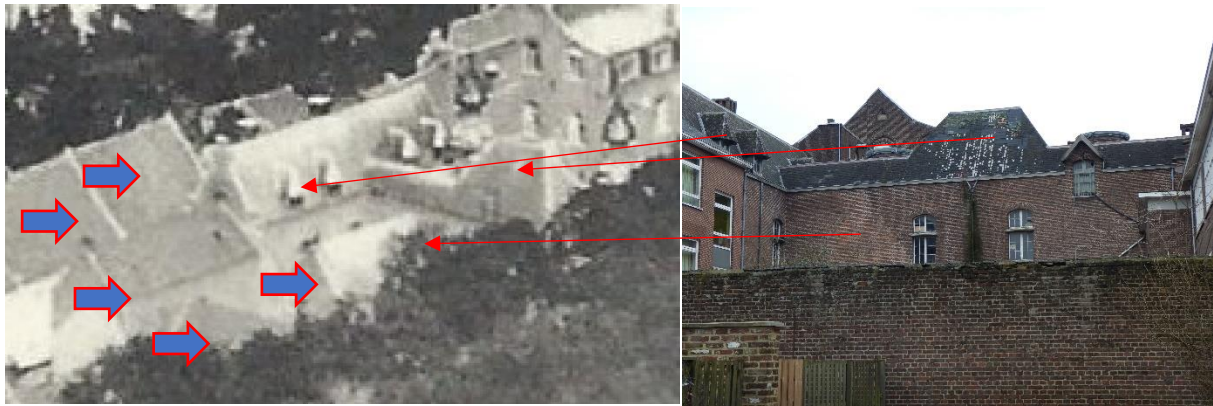

Fig. 46: Vergelijking van de luchtfoto uit 1930/1940 met de huidige situatie en aanduiding van bestaande en verdwenen gebouwen (aangeduid met een rode blokpijl)

Omdat de schoolgebouwen aan de Boomgaardstraatzijde volledig onderkelderd zijn, is het maar de vraag in hoeverre daar nog archeologische sporen aangetroffen kunnen worden. Uit de foto uit 1930/1940 (fig. 43) blijkt ook dat de huidige speelplaats voorheen dicht bebouwd was en men daar niet echt op zoek moet gaan naar beerputten en/of waterputten aangezien die meestal in openlucht lagen. De kans is dus groot dat het archeologisch potentieel van het projectgebied eigenlijk in de jaren 1964-1965 vernietigd is met de afbraak van de oude gebouwen en bouw van de nieuwe schoolgebouwen en aanleg van de speelplaats.

Maar, zoals eerder geschreven, de historische / archeologische beschrijving wordt bepaald door de specifieke stad-situatie. Nagaan welke archeologische indicatoren in de directe omgeving en binnen een projectgebied aanwezig zijn kan in een stadscontext misleidend zijn omdat elk huis, elk gebouw, elke plek bij wijze van spreken haar eigen geschiedenis en ontwikkeling kan hebben ten gevolge van allerlei factoren; eigenaars, ambachten, branden, watersnood, functie, etc. Bovendien zou door afbraak van de gebouwen tegen de stadswal de opbouw van de aarden stadswal kunnen geregistreerd worden.

- welke evolutie kende het landschap van het projectgebied?

Binnen een stadscontext is het moeilijk spreken van een landschapsevolutie. Het projectgebied maakte oorspronkelijk deel uit van een oost-west georiënteerd maasterras – terras van Geistingen - waarop in de 11de / 12de eeuw de stad Maaseik tot ontwikkeling kwam. Het projectgebied is gelegen binnen de stadswallen. Van die stadswallen is voor het eerst sprake in 1343 maar vermoedelijk dateren ze al uit het midden van de 13de eeuw. Vanaf dan hoort het projectgebied tot de historische stadskern, weliswaar in de zuidwestelijke uithoek, op redelijke afstand van de stadskern, het marktplein.

- welke evolutie kende het gebruik van het terrein?

De straatnaam laat vermoeden dat aan de straat boomgaarden waren aangeplant, hetgeen nu duidelijk niet meer het geval is. De straatnaam wijzigde doorheen de tijd van *Grevenstraat* naar *Huysbongertstraat* en ten

slotte Boomgaardstraat; van de weg naar de burcht – Gravenhof, afgebroken in 1470 op bevel van Karel de Stoute, Hertog van Bourgondië - naar de weg langs boomgaarden (Bongert) waar dan pas laat, vermoedelijk pas vanaf de 16de eeuw of later, de eerste huizen gebouwd werden. Momenteel is het deels een woonstraat, deels ingenomen door kloosterpanden/schoolgebouwen, maar alleszins een zeer dicht bebouwd gebied met specifiek binnen het projectgebied een schoolgebouw met speelplaats gebouwd in 1964-1965 na afbraak van oude schoolgebouwen, gebouwd door de zusters Ursulinnen eind 19de eeuw.

De gegevens uit deze bureaustudie die enkel betrekking hebben op het projectgebied kunnen als volgt samengevat worden:

- Recent werden ook Romeinse sporen ontdekt in de stad zelf. Slechts het noordelijk deel van het grondgebied van Maaseik en het huidige centrum schijnen in de Romeinse periode werkelijk ontgonnen geweest te zijn; de overige delen bleven nog lange tijd ongerept.
- Er bestaan geen gegevens over de nederzetting van vóór 1244, en het is niet zeker of er vóór deze datum binnen de huidige wallen een prestedelijke kern heeft bestaan. Waarschijnlijk was ook in 1244 het grootste gedeelte van het stadsgebied nog onbebouwd. Dat het in Maaseik om een nieuwstad (nova villa) gaat blijkt uit de regelmatige rechthoekige vorm en het rastervormige stratenpatroon, dat typisch is voor dit soort nederzettingen.
- Deze stadsomwalling is een restant van de oude vesting die ontstond in de 13de eeuw maar verschillende keren werd afgebroken, heropgebouwd en gewijzigd. (het aan de zuidzijde gelegen gebouw is deels in de aarden stadswal ingebouwd)
- De brand van 1651 ontstond in de Bosstraat en vernielde een 100-tal huizen. De brand van 1684 was de hevigste die de stad teisterde. Hij ontstond op 6 mei in de smidse van Maurits Carpentier bij de wal aan de Hepperpoort. Alle huizen in de Hepperstraat, een aanzienlijk deel in de Everstraat, de Boomgaardstraat tot aan de minderbroederskerk. Het projectgebied ligt ten westen van de Minderbroederskerk en bleef gespaard van deze grote stadsbrand.
- De minderbroeders vestigen zich in 1626 in de Boomgaardstraat. Het klooster wordt opgeheven in 1797 en in 1837 overgenomen door de ursulinen.
- In de tweede helft van de 18de eeuw (Ferrariskaart, 1771-77) bestond de straat nog grotendeels uit hovingen. Ook in de eerste helft van de 19de eeuw zijn nog grote gedeelten onbebouwd; in de Atlas van de Buurtwegen loopt de straat uit op de toen braakliggende percelen van het verdwenen Prinsenhof, en loopt via een rechte hoek naar de Rueelstraat, die op de Bosstraat uitkomt. Het voorste gedeelte van de Boomgaardstraat, tot aan de minderbroederskerk, werd door de grote brand van 1684 volledig verwoest. Het gedeelte van de Boomgaardstraat bij de markt wordt gedomineerd door de voormalige minderbroederskerk en het aansluitende klooster met school van de ursulinen.
- Op de historische kaarten en luchtfoto's is quasi perfect de evolutie van het gebouwenbestand binnen het projectgebied te volgen. In de 18de eeuw stonden er blijkbaar aan de Boomgaardstraat al kleine woningen met achterliggend, naar de stadswal toe tuinen. Die situatie blijft bestaan tot eind 19de eeuw (1880) wanneer de zusters Ursulinnen aan de Boomgaardstraat hun school bouwden met bijgebouwen. Die situatie blijft bestaan tot in de jaren 1960; de oude schoolgebouwen zijn nog te zien op luchtfoto's uit de jaren 1930 en 1961. In 1970 verandert de situatie: het meest westelijke deel van de oude school is afgebroken en vervangen door nieuwbouw. Die situatie bestaat op dit ogenblik nog steeds.
- Op 19 maart 1881 werd de eerste steen gelegd van het gebouw van Sint-Jozef (lager onderwijs, externaat) en van de boerderij. Beide elementen werden niet kadastraal genoteerd, maar zijn wel aangeduid op een plan van een eigendomsoverdracht aan de ursulinen van een deel van weg nr. 79 (1884-1885), gelegen tussen de Boomgaardstraat en de stadswal. Het ten oosten van deze weg aanpalende gebouw is niet te identificeren. Mogelijk maakte het deel uit van de boerderij ten zuiden.
- Volgens de kadastrale mutatieschets 30 van 1893 werd het zuidwestelijk gelegen deel van het complex, gelegen aan de wal, de huidige Walstraat, naar het westen toe verlengd (prolongement). Een paar uitbouwsels verdwenen.
- In 1892 gebeurde volgens het kloosterarchief de aankoop van een schuur van een zekere Sybers, naast de te klein geworden boerderij, om voor de externen klassen te kunnen bouwen naast de straat. In 1896 wordt in het kloosterarchief genoteerd: "Aankoop van het huis van de kinderen Konings op 6 november; een eigendom naast de nieuwe klassen voor de externen, in 1893 gebouwd".

- In 1899 werd een vergroting van het meest westelijk gelegen gedeelte naar het zuiden toe kadastraal genoteerd (perceel 811A), evenals een aanpassing van de bebouwing op perceel 812D (mutatieschets 1899, nr. 12).
- In 1964 volgde de afbraak en de heropbouw van de afgekeurde klaslokalen van het lager onderwijs langs de straat.
- Het schoolgebouw aan de straatzijde is volledig onderkelderd getuige enkele verluchtingsgaten in de stoep. De exacte afmetingen van deze kelder komen overeen met de opstand van het te slopen gebouw: 26,86 m aan de straatzijde en 10 m diep (268,60 m²). Het vloerpeil van de kelder ligt op -2.40 m onder het maaiveld (speelplaats) en ter hoogte van de olietank, centraal in de kelder, is het niveau – 3.00 m onder het maaiveld.
- In 1965: afwerking van de speelplaats lager onderwijs (verharding) met gebruik van betontegels, betonklinkers en rubberen speeltegels.
- In de speelplaats worden afwateringskanalen aangelegd en de toiletten van de zuidelijke vleugel, tegen de stadswal, worden door rioleringsbuizen aangesloten op de riolering in de Boomgaardstraat.
- De tunnel naar onder de stadswal blijft in 1965 behouden, maar de bovenbouw bestaat uit betonnen pijlers en stalen balken
- Op de bodemkaarten staat het projectgebied aangeduid als OB (bebouwd terrein) en OT (technosol: bodem met sterke antropogene invloeden)

- wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De geplande werken zijn voor wat betreft de zuidelijke helft van het projectgebied volledig vernietigend aangezien heel die zone tot een diepte van -1,40 m, aanzet diepte van de fundering en vloerplaat garagekelder, zal uitgegraven worden. Wat de noordelijke helft van het terrein betreft is het ongeweten in hoeverre eerdere bouwwerken en vooral de bouw van de school in de jaren 1964-1965 eventuele archeologische sporen/waarden reeds vernietigd hebben. De onderkeldering van het bestaande schoolgebouw laat alleszins vermoeden dat wat de oppervlakte van de bestaande kelder betreft alle sporen/erfgoedwaarden vernietigd zijn.

Advies:

Ondanks het feit dat heel het terrein kan beschouwd worden als een matig tot ernstig verstoorde zone wordt via het programma van maatregelen geadviseerd het terrein verder archeologisch te evalueren en waarderen via een vervolgtraject. De historische / archeologische beschrijving wordt immers mede bepaald door de specifieke stad-situatie. Nagaan welke archeologische indicatoren in de directe omgeving en binnen een projectgebied aanwezig zijn kan in een stadscontext misleidend zijn omdat elk huis, elk gebouw, elke plek bij wijze van spreken haar eigen geschiedenis en ontwikkeling kan hebben ten gevolge van allerlei factoren; eigenaars, ambachten, branden, watersnood, functie, etc. Derhalve zal via het programma van maatregelen een vervolgtraject worden voorgesteld – in nauw overleg met de bouwheer/aannemer der werken omvattende het aanleggen van proefputten op de speelplaats teneinde de mate van verstoringen en kans op het aantreffen van archeologische erfgoedwaarden vast te kunnen stellen, samen met een begeleiding van de sloopwerken met bijzondere aandacht voor de opbouw van de aarden stadswal, eventueel het aanleggen van proefsleuven en, indien blijkt dat er voldoende aanwijzingen voor kennisvermeerderende archeologische erfgoedwaarden, een archeologische opgraving.

1.2.5 Samenvatting gespecialiseerd publiek

zie 1.2.4

1.2.6 Samenvatting niet-gespecialiseerd publiek

Op het plek van de in 1964/1965 gebouwde basisschool van de Zusters Ursulinnen aan de Boomgaardstraat 24 in Maaseik wil men een appartementenblok bouwen met tegen de stadswal garages en bergingen. Het bestaande schoolgebouw, twee vleugels en een speelplaats, zullen afgebroken en opgebroken worden tot in de funderingen. Uit de historische kaarten blijkt het terrein mogelijk opas vanaf het begin van de 19de eeuw druk bebouwd geweest te zijn, mogelijk al eerder maar de Ferrariskaart is moeilijk leesbaar met betrekking tot het projectgebied. De zusters Ursulinnen bouwen op het terrein inde 19de eeuw een heel complex uit. Die gebouwen zijn op een luchtfoto uit 1930/1940 nog duidelijk zichtbaar en meteen wordt duidelijk dat ook de huidige speelplaats van het schoolgebouw voor de bouw in 1964/1965 nagenoeg volledig bebouwd was. De vleugel aan de Boomgaardstraat is volledig onderkelderd. Er zijn dus meerdere aanwijzingen om te stellen dat het projectgebied kan beschouwd worden als een ernstig verstoorde zone waardoor het onwaarschijnlijk is dat er nog waardevolle archeologische sporen zullen aangetroffen worden. Maar nagaan welke archeologische indicatoren in de directe omgeving en binnen een projectgebied aanwezig zijn kan in een stadscontext misleidend zijn omdat elk huis, elk gebouw, elke plek bij wijze van spreken haar eigen geschiedenis en ontwikkeling kan hebben ten gevolge van allerlei factoren; eigenaars, ambachten, branden, watersnood, functie, etc Derhalve zal via het programma van maatregelen een archeologisch vervolgtraject worden voorgesteld.

Bibliografie

Uitgegeven Bronnen

Beerten, K., 2005, Technische tekst bij de quartairgeologische kaart, Kaartblad 18 Bree - Maaseik, Leuven.

Dondeyne, S., L. Vanierschot, R. Langohr, E. Van Ranst en J. Deckers, 2015: *De grote bodemgroepen van Vlaanderen. Kenmerken van de "Reference Soil Groups" volgens World Reference Base*. Departement Leefmilieu, Natuur & Energie.

Databank Ondergrond Vlaanderen: <https://dov.vlaanderen.be>

BAUWENS-LESENNE, M. (1968) Oudheidkundige repertoria VIII, Bibliografisch repertorium van de oudheidkundige vondsten in Limburg, behoudens Tongeren-Koninksem (vanaf de vroegste tijden tot de Noormannen), Brussel

KEMPENEERS, P., LEENDERS, K., MENNEN, V. en VANNIEUWENHUYZE, B., 2016, De Vlaamse Waternamen, verklarend geïllustreerd woordenboek, deel I, p. 309

Van de KONIJNENBURG, R., 2011, ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK: PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM en ONDERZOEK MET METAALDETECTOR, SITE: MAASEIK – Loerstraat (provincie Limburg), Project Poets - Lamers, KBIB, wettelijk depot, Bree, 2011

VAN DE KONIJNENBURG, R. , CLAESEN, J., DONDEYNE, S. ,Archeologische prospectie Maaseik – Weertersteenweg, HAAST rapport 2013-08, D/2013/12654/08, Bree, 2013.

VAN DE KONIJNENBURG, R., WIJNEN, J., CLAESEN, J., VANGENECHTEN, B., 2015, Archeologische prospectie Maaseik - Wurfeldermolenweg, HAAST-rapport 2015-17, Bree, 2015 D/2015/12654/17

WIJNEN, J. CLAESEN, J, VAN DE KONIJNENBURG, R., Landschappelijk en bodemkundig booronderzoek, Maaseik site terca, HAAST-rapport 2015-05, Bree, 2015 D/2015/12654/05

VAN DE KONIJNENBURG, R., (2017), Maaseik, Walstraat z/n, Archeologienota, HAAST-rapport 2017-21, Bree, D/2017/12654/21 (archeologienota ID 2660, <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/2660>)

VAN DE KONIJNENBURG, R.,(2017), Maaseik, Van Eycklaan, project Immo-Top, verslag van de resultaten van het archeologisch bureauonderzoek, Haast-rapport 2017-44, D/2017/12654/44 (archeologienota ID 4001, <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/4001>)

VAN DEN BORN M.L. 1992: *150 jaar ursulinen te Maaseik 1837-1987*, Maaseik.

VYNCKIER, G., 2015, Registratie van toevalsvondsten in het voormalige minderbroederklooster in de Boomgaardstraat 12, te Maaseik (Prov. Limburg), Onderzoeksrappporten agentschap Onroerend Erfgoed **26**

Digitale Bronnen

<https://www.agiv.be>

www.ngi.be

<https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html>

<https://geo.onroerenderfgoed.be>

<http://www.geopunt.be/kaart>

[HTTP://ASP.HBVL.BE/ARCHIEF/](http://ASP.HBVL.BE/ARCHIEF/) DIGITAAL ARCHIEF VAN HET BELANG VAN LIMBURG

Figurenlijst

COVERFOTO: Uittreksel uit Het Belang van Limburg van 25 juni 1966, pagina 8.

Fig. 1: Bounding Box

Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 01/01/2017 © cadgis viewer

Fig. 3: Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart 1/10.000. © NGI & cartoweb

Fig. 4: Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto 2013-2015. © Geopunt.be

Fig. 5: opmeting bestaande toestand ©landmeters en vastgoedexperten

Fig. 6: Gegeorefereerd inplantingsplan van de nieuwbouw © VASO CONSTRUCTIONS BVBA

Fig. 7: Inplantingsplan van de nieuwbouw zoals aangereikt © VASO CONSTRUCTIONS

Fig. 8: doorsnede van de nieuwbouw © VASO CONSTRUCTIONS BVBA

Fig. 9: de voorgevel van het huidige, af te breken schoolgebouw aan de Boomgaardstraat

Fig. 10: De keldergaten in de stoep aan de Boomgaardstraat

Fig. 11: het te slopen schoolgebouw aan de Boomgaardstraat gezien vanop de speelplaats

Fig. 12: het te slopen gebouw tegen de stadswal

Fig. 13: de oostzijde van het projectgebied met sporen van een afgebroken gebouw

Fig. 14: de achtergevel aan de stadswal.

Fig. 15: de kelder onder het gebouw aan de Boomgaardstraat: de gang naar de verwarmingsketel, de uitdieping naar de ruimte voor de verwarmingsketel, de olietank die door een muur gescheiden is van de gang en een achterliggende kelder met “zijkamers”.

Fig. 16: beeld van de speelplaats met de afwisseling van betonklinkers, betontegels en rubberen “speeltegels”.

Fig. 17: de speelplaats van oost naar west

Fig. 18: enkele van de riooldeksels op de speelplaats

Fig. 19: achterwand van het gebouw en de tunnel onder de stadswal – ingang van de tunnel

Fig. 20: Situering van het onderzoeksgebied op het DHM LIDAR_DHMV_II_DTM_RAS_1M op projectgebiedschaal © Geopunt

Fig. 21: Situering van het onderzoeksgebied op het DHM LIDAR_DHMV_II_DTM_RAS_1M op macroschaal © Geopunt

Fig. 22: Hydrografische situering van het projectgebied. © Geopunt

Fig. 23: Het onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart © geopunt.be.

Fig. 24: Het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart en de profieltypefiche 28a © geopunt.be

Fig. 26: Het onderzoeksgebied op de bodemkaart volgens de WRB © Databank Ondergrond Vlaanderen.

Fig. 27: Het onderzoeksgebied op de bodembedekkingskaart opname 2012. © Geopunt.

Fig. 28: Situering van het projectgebied op de Ferrariskaart (1771-1776) volgens mapire.eu (© Arcanum) en geopunt.be (onderstaand ©geopunt.be)

Fig. 29: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (1845)

Fig. 30: Situering van het projectgebied op de Vandermaelenkaart (1854)

Fig. 31: Situering van het projectgebied (rode kader) op de “Rivierenkaart” (Nederland) (1849) © www.gelderlandinbeeld.nl

Fig. 32: Situering van het projectgebied (blauwe kader) op de topografische militaire kaart bonneblad 752_1937 (1937) © www.gelderlandinbeeld.nl

Fig. 33: Situering van het projectgebied (blauwe kader) op de topografische kaart uit 1952 - topo kaart blad 60A_ (1952) © www.gelderlandinbeeld.nl

Fig. 34: Luchtfoto uit de jaren 1930/1940 met blauw omkaderd het projectgebied

Fig. 35: Luchtfoto uit 1953 (©cartesius.be: 1953_B1B_1815)

Fig. 36: Luchtfoto uit 1961 (©AGIV archief: 1961-02-14_69317 detail)

Fig. 37: luchtfoto uit 1971 ©geopunt.be

Fig. 38: luchtfoto uit 2005-2007 ©geopunt.be

Fig. 39: Luchtfoto uit 2013-2015 ©geopunt.be

Fig. 40: verstoorde zones

Fig. 41: Het driehoekige spoor van het zadeldak van een van de boerderijgebouwen, het te behouden gebouw aan de Boomgaardstraat en in 1964 afgebroken gebouwen om plaats te maken voor de school.

Fig. 42: Uittreksel uit Het Belang van Limburg van 25 juni 1966, pagina 8.

Fig. 43: Uittreksel uit de Centraal archeologische Inventaris kaart ©cai.onroerenderfgoed.be

Fig. 44: detail uit het opmetingsplan van de landmeters met aanduiding van de TAW-niveaus van de stadswal en de speelplaats.

Fig. 45: Lithografie van E. Gyselinck met daarop in blauw het projectgebied aangeduid.

Fig. 46: Vergelijking van de luchtfoto uit 1930/1940 met de huidige situatie en aanduiding van bestaande en verdwenen gebouwen (aangeduid met een rode blokpijl)

Bijlagen

plannr	Type plan	onderwerp	Analoog/digitaal	datum
1	Plan	Bounding Box	Digitaal	2017
2	Kaart	Kadasterplan	Digitaal	01/01/2017
3	Kaart	Topografische kaart	Digitaal	2009
4	Plan	Gegeorefereerd inplantingsplan nieuwbouw	Digitaal	2017
5	Plan	Inplantingsplan zoals aangereikt	Digitaal	2017
6	Plan	Doorsnede van noord naar zuid van de nieuwbouw	Digitaal	2017
7	Kaart	Digitaal hoogtemodel op projectgebiedschaal	Digitaal	2014
8	Kaart	Digitaal Hoogtemodel	Digitaal	2014
9	Kaart	Hydrografische kaart	Digitaal	2016
10	Kaart	Tertiairgeologische kaart	Digitaal	20..
11	Kaart	Quartaairgeologische kaart	Digitaal	20..
12	Kaart	Bodemkaart van België	Digitaal	19..
13	kaart	Bodemkaart WRB	Digitaal	2014
14	Kaart	Bodembedekkingskaart	Digitaal	2012
15	Kaart	Ferrariskaart	Analoog	1771-1776
16	Kaart	Atlas der Buurtwegen	Analoog	1845
17	Kaart	Vandermaelenkaart	Analoog	1854
18	Luchtfoto	Opnames 1961, 1971, 2005-2007 en 2013-2015	Analoog/digitaal	1971 - 2015
19	Kaart	CAI-uittreksel	Digitaal	2017
20	Plan	Verstoorde zone	Digitaal	2017
21	Plan	Opmetingsplan bestaande toestand	Digitaal	2017
22	Plan	Inplantingsplan stratigrafische profielputten	Digitaal	2017
23 ev	Plan	Nieuwbouwplannen zoals aangereikt	Digitaal	2017

< 100 m >

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

Project: Maaseik, Boomgaardstraat kad.nr. 811n (partim) - Projectcode: 2017L222

Plan 01: bounding box - Bron: www.geopunt.be

Datum aanmaak plan: 26/12/2017 situering plangebied blauw omkaderd

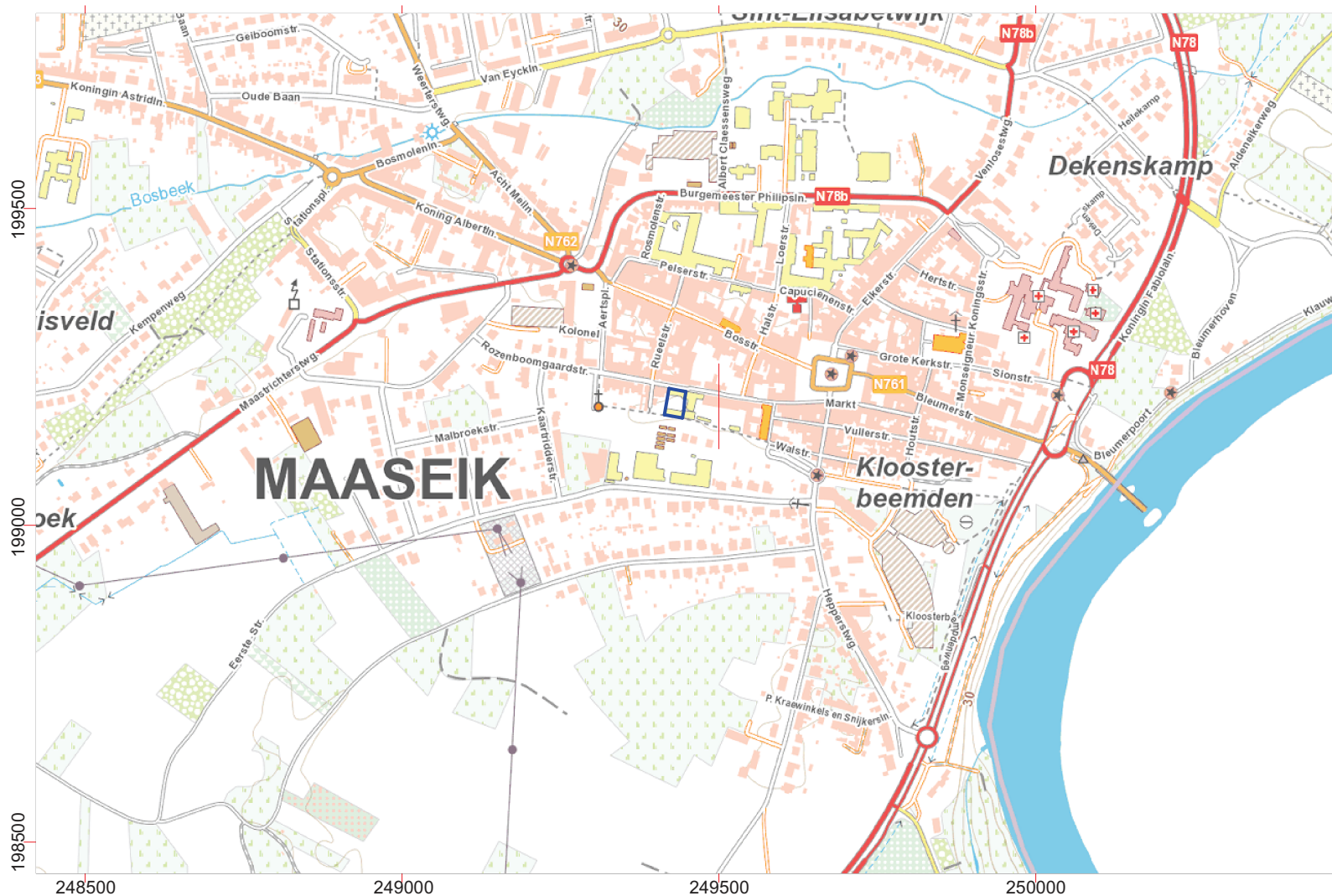

© 19/12/2017 Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie.

opp E811n (partim) = 1177 m²

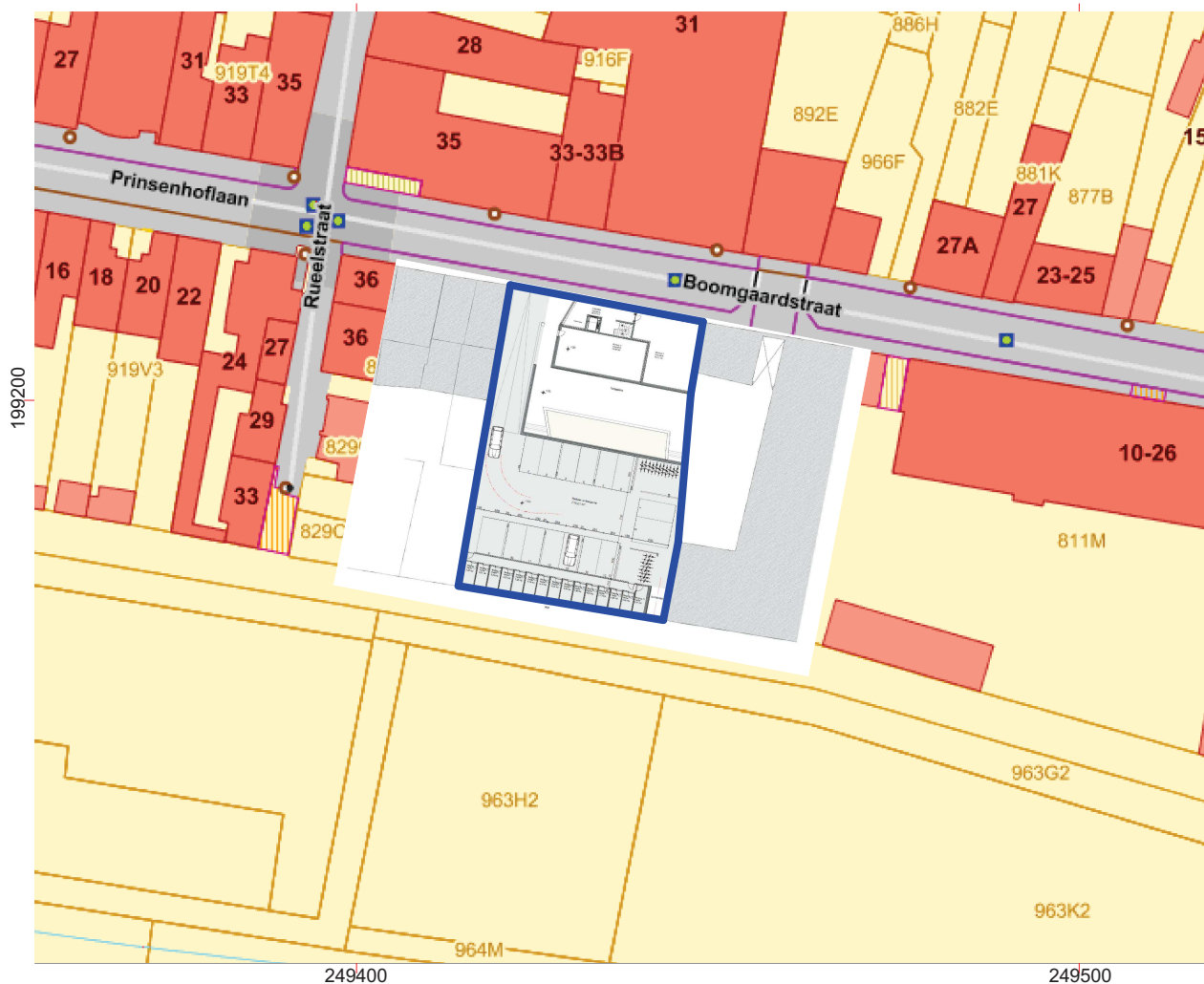
< 500 m >

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

HAASST
bydra

Project: Maaseik, Boomgaardstraat kad.nr. 811n (partim) - Projectcode: 2017L222
 Plan 03: Topografische kaart - Bron: ngi topoviewer
 Datum aanmaak plan: 26/12/2017 situering plangebied blauw omkaderd

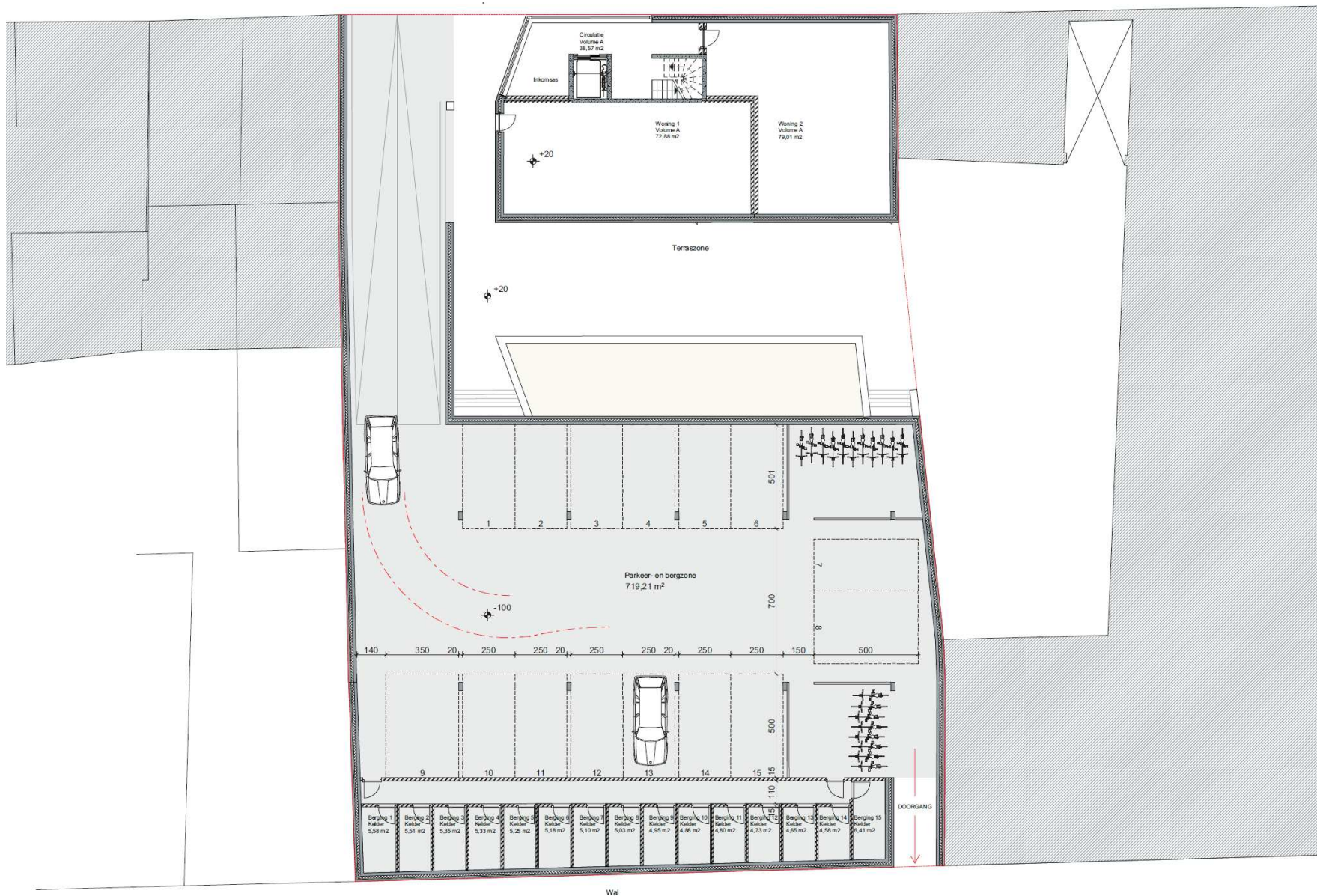
< 100 m >

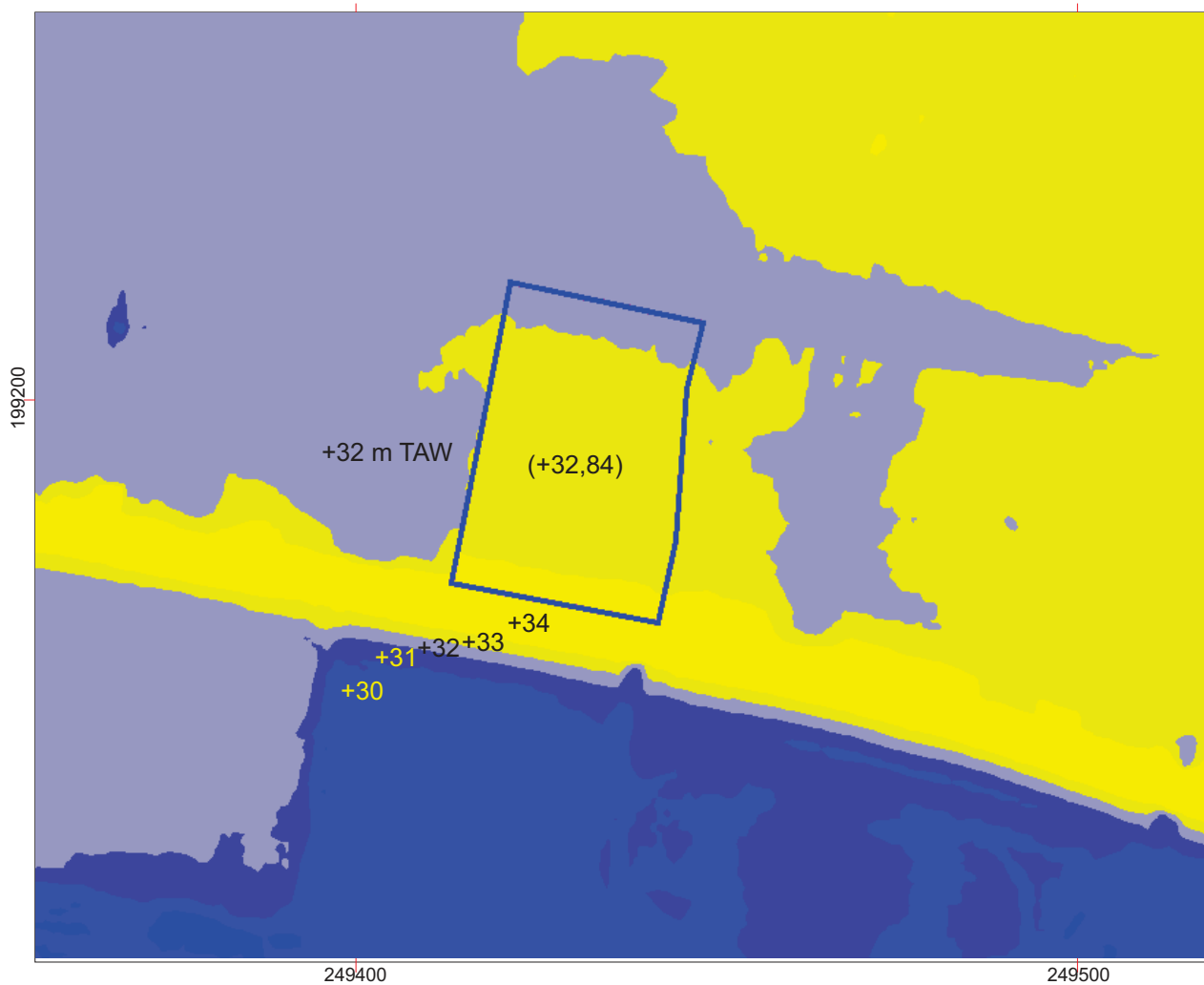
GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

Project: Maaseik, Boomgaardstraat kad.nr. 811n (partim) - Projectcode: 2017L222

Plan 04: georeferereerd inplantingsplan nieuwbouw - Bron: www.geopunt.be

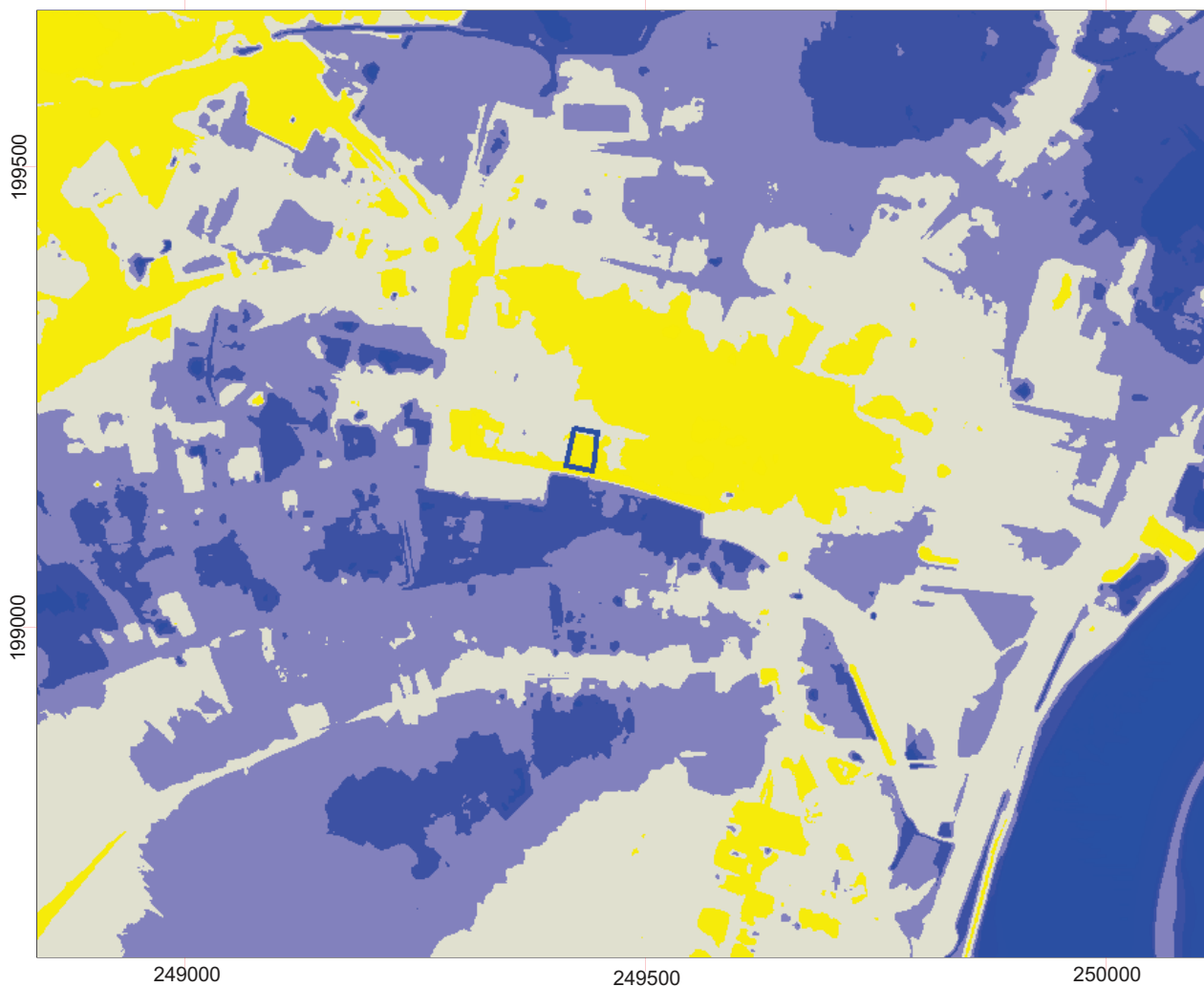
Datum aanmaak plan: 26/12/2017 situering plangebied blauw omkaderd

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

Project: Maaseik, Boomgaardstraat kad.nr. 811n (partim) - Projectcode: 2017L222
 Plan 07: Digitaal hoogtemodel terreinmodel - 1 m - Bron: www.geopunt.be
 Datum aanmaak plan: 26/12/2017 situering plangebied blauw omkaderd

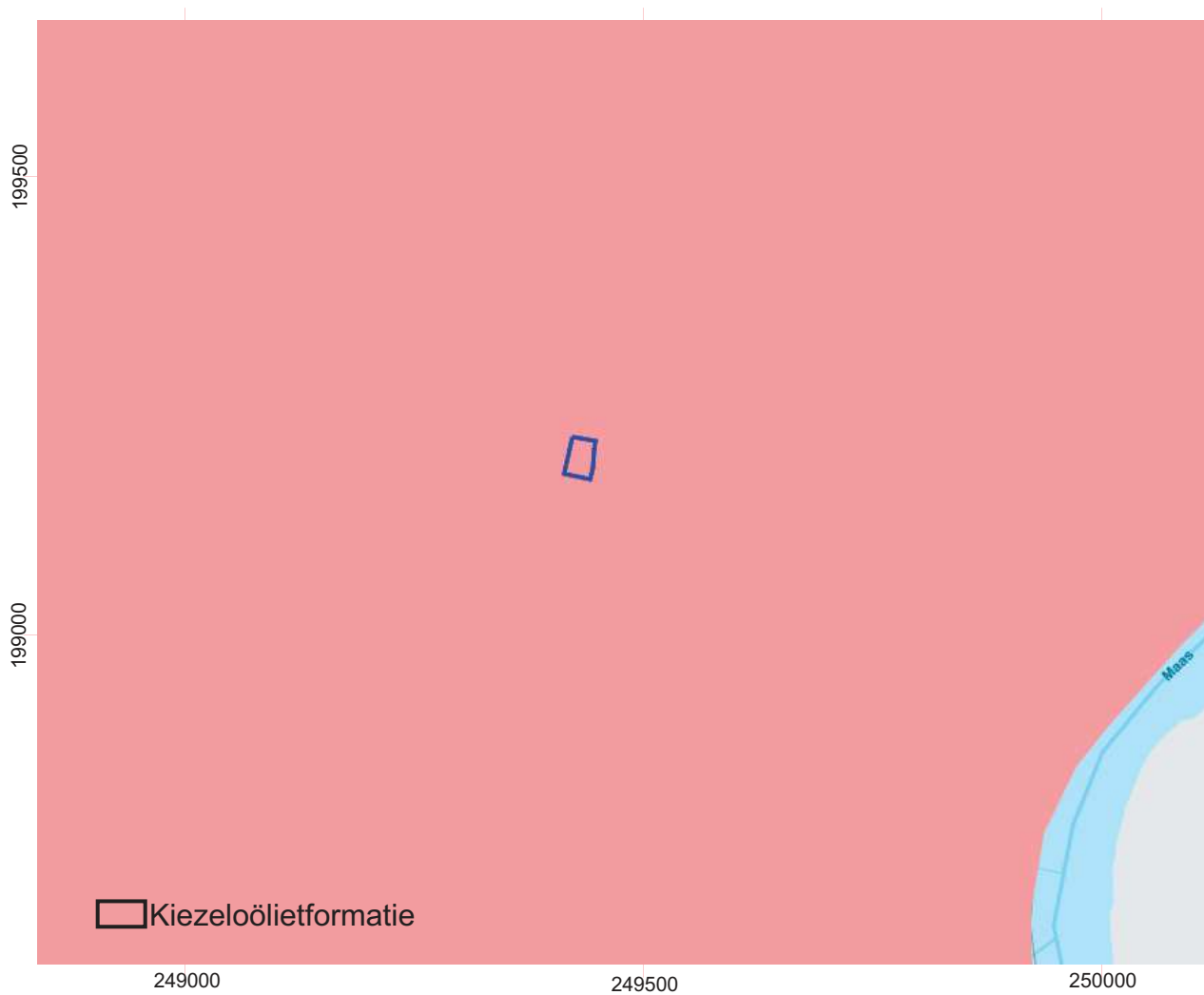
GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

Project: Maaseik, Boomgaardstraat kad.nr. 811n (partim) - Projectcode: 2017L222
 Plan 09: Hydrografische situering - Bron: www.geopunt.be
 Datum aanmaak plan: 26/12/2017 situering plangebied blauw omkaderd

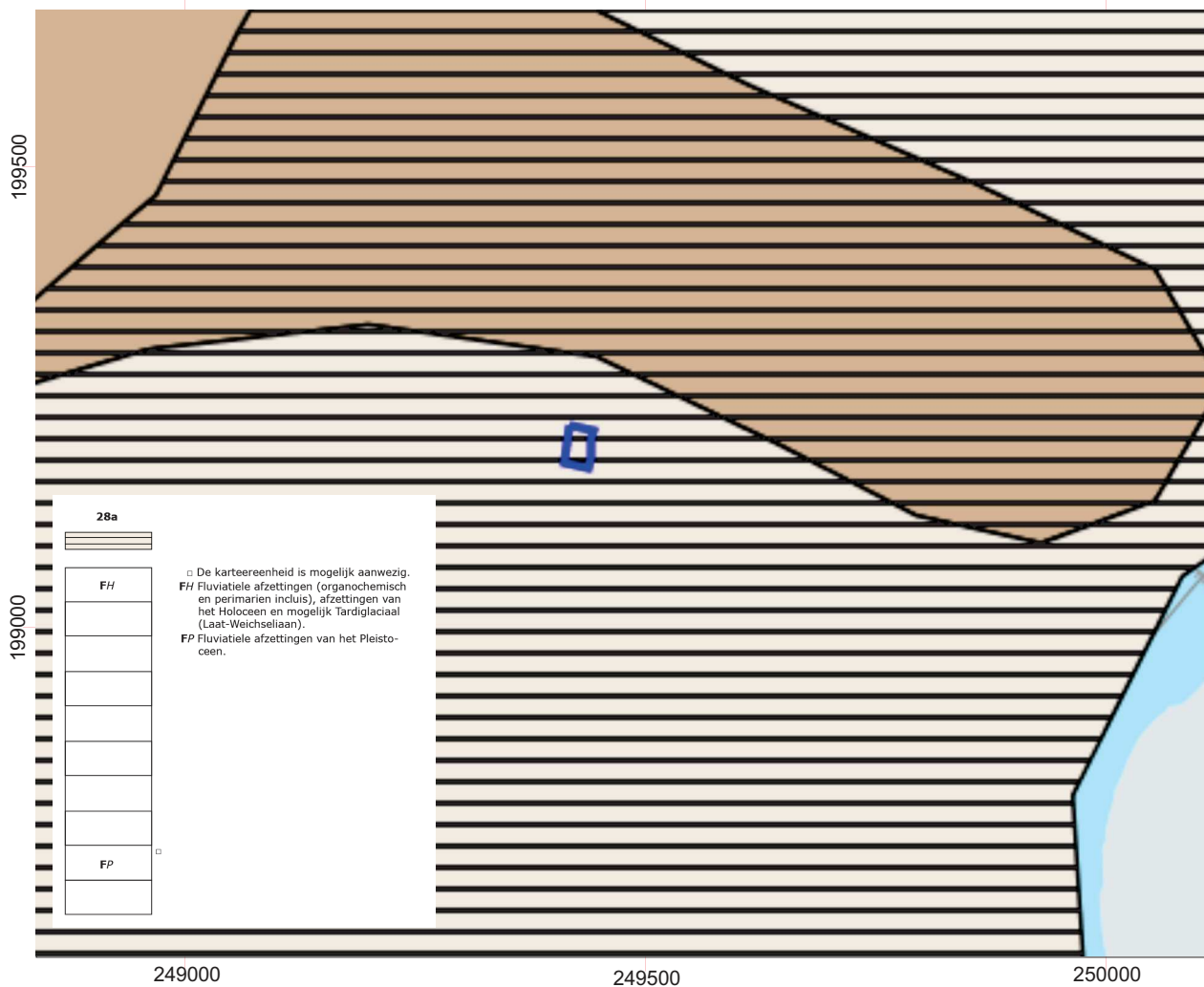

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

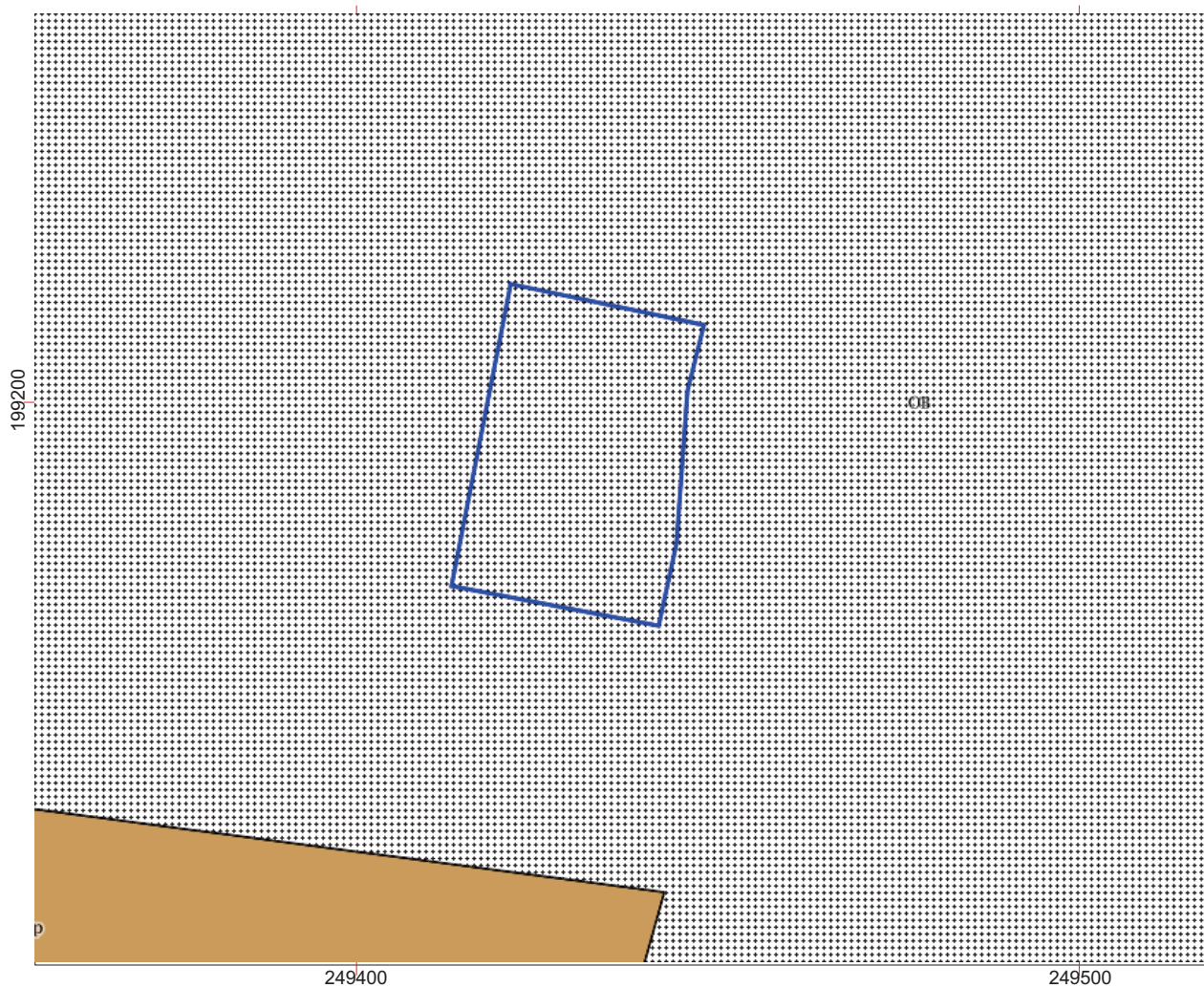
Project: Maaseik, Boomgaardstraat kad.nr. 811n (partim) - Projectcode: 2017L222

Plan 10: Tertiairgeologische kaart - Bron: www.geopunt.be

Datum aanmaak plan: 26/12/2017 situering plangebied blauw omkaderd

Project: Maaseik, Boomgaardstraat kad.nr. 811n (partim) - Projectcode: 2017L222
 Plan 11: Quartairgeologische kaart - Bron: www.geopunt.be
 Datum aanmaak plan: 26/12/2017 situering plangebied blauw omkaderd

< 100 m >

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

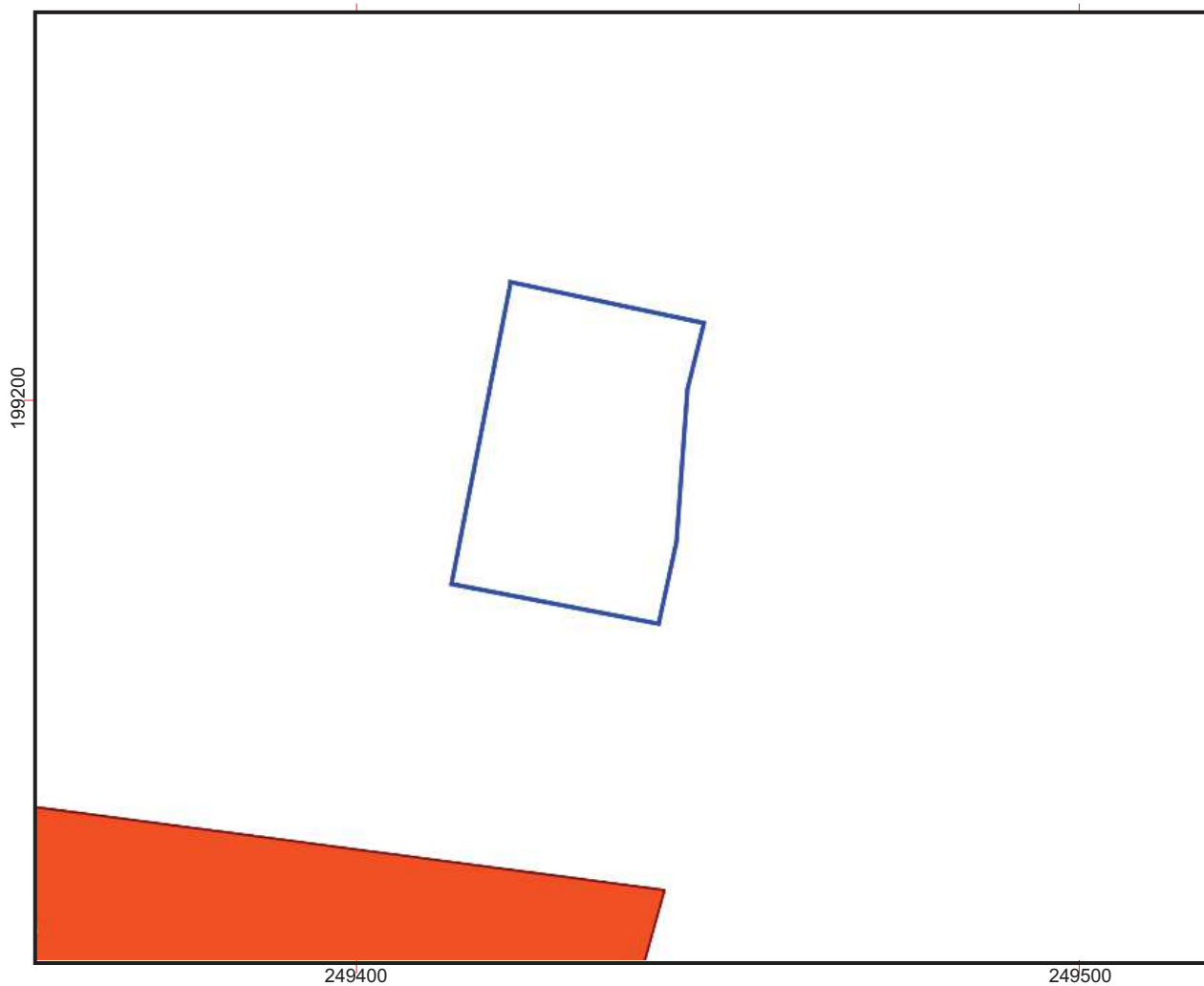
HAAS
by/ba

Project: Maaseik, Boomgaardstraat kad.nr. 811n (partim) - Projectcode: 2017L222

Plan 12: Bodemkaart van België - Bron: www.geopunt.be

Datum aanmaak plan: 26/12/2017 situering plangebied blauw omkaderd

< 100 m >

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

HAASST
byba

Project: Maaseik, Boomgaardstraat kad.nr. 811n (partim) - Projectcode: 2017L222

Plan 13: Bodemkaart volgens de FAO WRB - Bron: www.geopunt.be

Datum aanmaak plan: 26/12/2017 situering plangebied blauw omkaderd

< 100 m >

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

Project: Maaseik, Boomgaardstraat kad.nr. 811n (partim) - Projectcode: 2017L222

Plan 14: Bodembedekkingskaart opname 2012 - Bron: www.geopunt.be

Datum aanmaak plan: 26/12/2017 situering plangebied blauw omkaderd

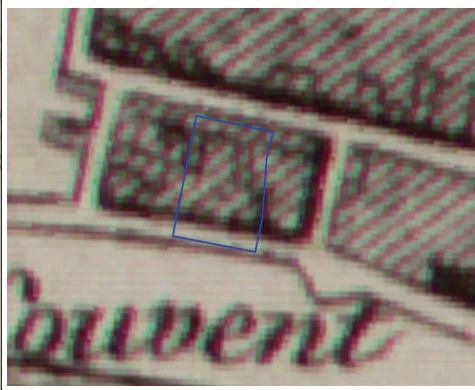

Project: Maaseik, Boomgaardstraat kad.nr. 811n (partim) - Projectcode: 2017L222
 Plan 16: Atlas der Buurtwegen (1845) - Bron: www.geopunt.be
 Datum aanmaak plan: 26/12/2017 situering plangebied blauw omkaderd

199500

detail:

199000

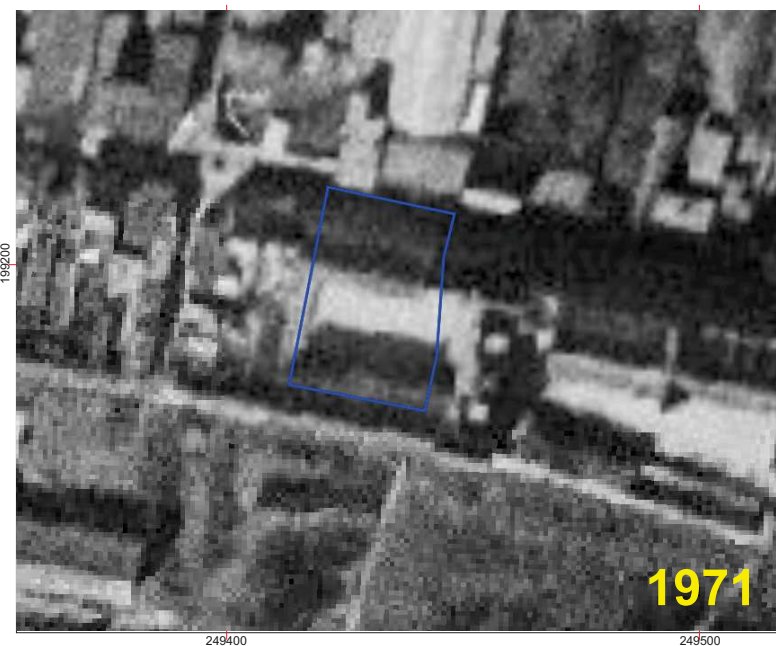
249000

249500

250000

< 500 m >

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

Project:
Maaseik,
Boomgaardstraat
kad.nr. 811n (partim)

Projectcode: 2017L222
Plan 18:
Luchtfoto's, opnamejaren:
1961 (AGIV1961-02-14_69317)
1971
2005-2007
2013-2017

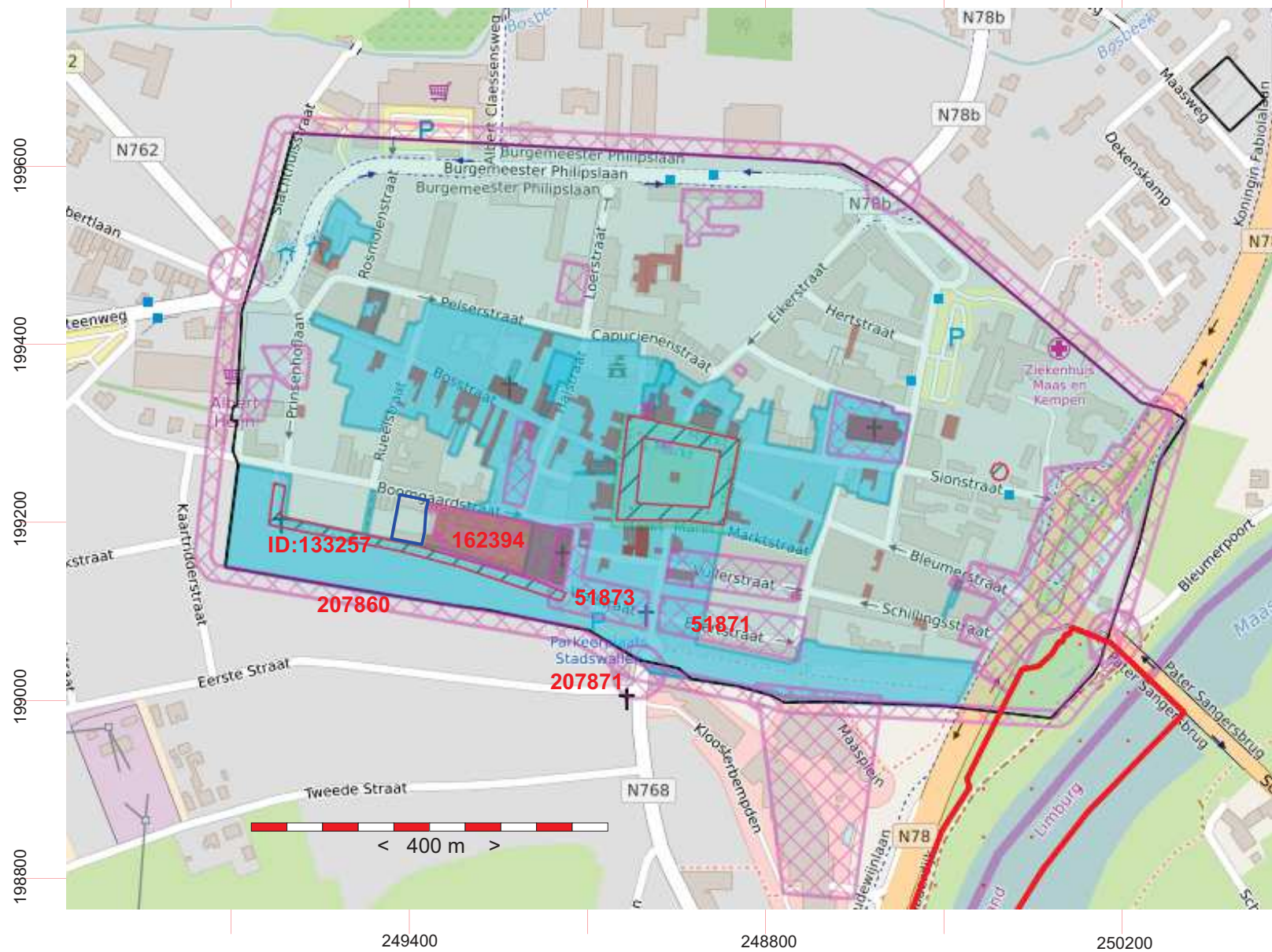
Bron: www.geopunt.be
Datum aanmaak plan:
26/12/2017

situering plangebied
blauw omkaderd

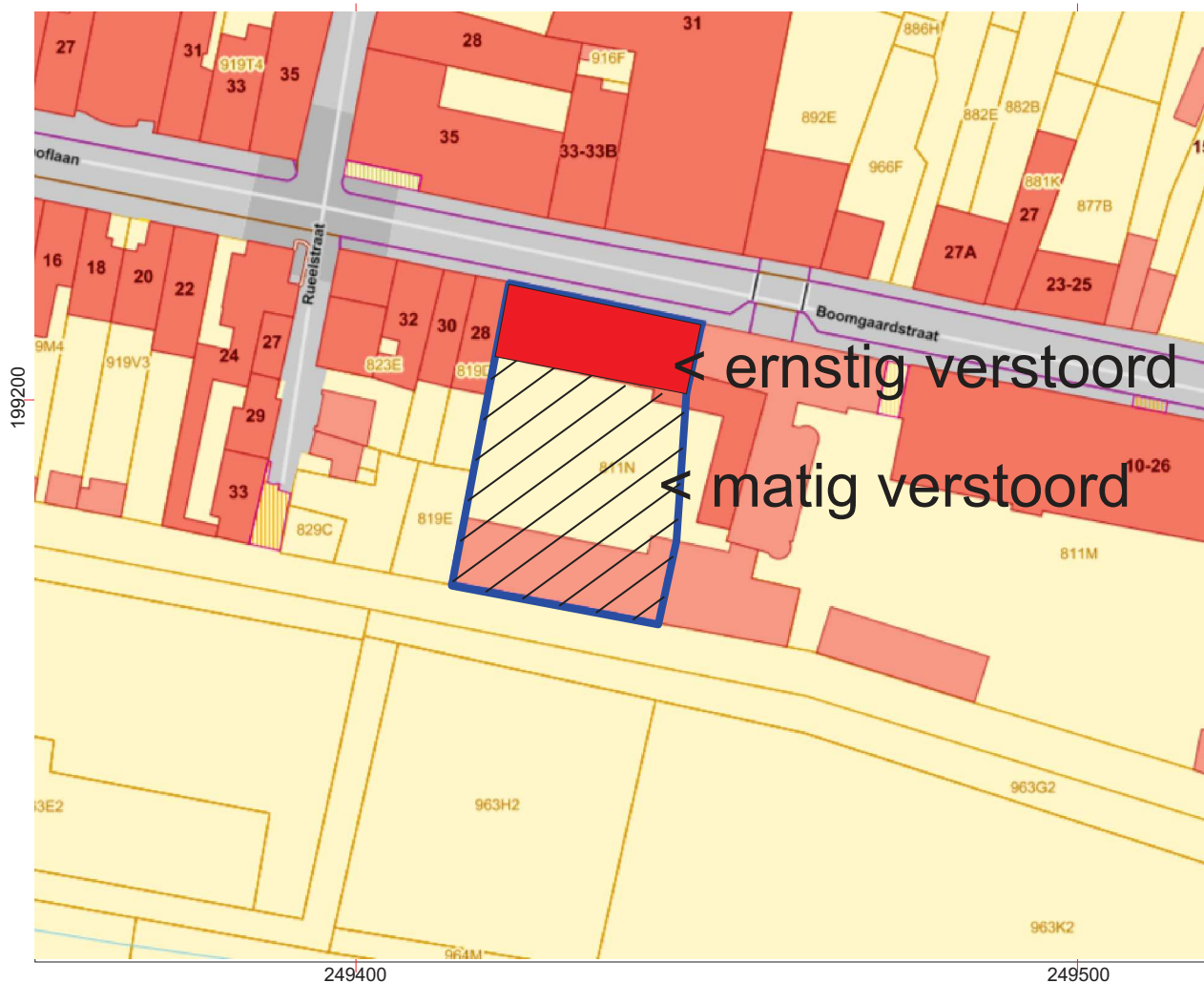
HAAS
bvba

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

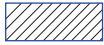
Project: Maaseik, Boomgaardstraat kad.nr. 811n (partim) - Projectcode: 2017L222 - Datum aanmaak plan: 26/12/2017 - Plan: CAI-kaart - Bron: onroerendergoed.be - bijlagenr: 19 situering plangebied blauw ingekleurd

< 100 m >

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

Project: Maaseik, Boomgaardstraat kad.nr. 811n (partim) - Projectcode: 2017L222

Plan 20: (Mogelijk) Verstoorde zones - Bron: www.geopunt.be

Datum aanmaak plan: 26/12/2017 situering plangebied blauw omkaderd

